

Proef ingediend met het oog op het behalen van de graad van
Master of Laws in de Rechten a.r. Publiek recht

In hoeverre laat het bewijsrecht toe dat personen die bescherming behoeven als vluchteling correct als zodanig worden erkend?

Alexandra GJUROVA

500108

Academiejaar 2016-2017

Promotor: Geert Debersaques

Jury: Bruno Maes

Rechten & Criminologie

DANKWOORD

Het schrijven van een thesis is vergelijkbaar met het lopen van een marathon. Je begint er niet onvoorbereid aan en in volle actie is het zweten geblazen. Beide activiteiten hebben vergelijkbare actoren: de trainer, de mensen die het gebeuren helpen organiseren, de supporters. Graag zou ik die mensen willen bedanken voor het faciliteren van dit werk.

In de eerste plaats gaat mijn bijzondere dank uit naar prof. dr. Geert Debersaques, mijn promotor. Ik wil hem oprecht bedanken voor het spontaan opnemen van het promotorschap. Daarnaast hebben zijn kritische, opbouwende opmerkingen me doorheen het onderzoeksproces steeds verder gedreven om te komen tot een genuanceerd en kwaliteitsvol resultaat.

Bovendien dank ik mevrouw Chantal Bamps, eerste voorzitter van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, voor het ter beschikking stellen van de databank van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Dank aan mevrouw Els Vanderschommen, verantwoordelijke van de juridische dienst, voor de toelichting bij het gebruik van die databank.

Daarnaast wens ik mevrouw Marie-Claire Goethals, kamervoorzitter van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, te bedanken voor het gesprek over landeninformatie en haar praktijkgerichte kijk daarop. Bedankt ook aan de heren Henk Van Goethem en Laurence Mayeur, juristen van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, voor de gedachtewisselingen en het delen van hun kijk en ervaringen omtrent dat thema.

Verder gaat mijn dank voor het faciliteren van dit werk uit naar de heer Joris Casneuf, griffier van de Raad van State.

Voor het nalezen van deze thesis ben ik ook dank verschuldigd aan mijn medestudent Pedro Vanderschueren.

Tot slot bedank ik mijn vrienden en naaste familie voor de voortdurende steun gedurende de werkzaamheden van dit onderzoek en gedurende heel mijn rechtenopleiding.

INHOUDSTAFEL

TER INGELEIDE	1
HOOFDSTUK I. BEGRIPPEN	3
Afdeling 1. Vluchteling	3
1.1. Definitie in het internationaal recht.....	3
1.2. Definitie in het recht van de EU.....	4
1.3. Definitie in het Belgisch recht	6
Afdeling 2. Subsidiare bescherming	6
Afdeling 3. Verhouding tussen <i>non-refoulement</i> en het EVRM	7
Afdeling 4. Tussenconclusie	8
HOOFDSTUK II. ACTOREN IN DE ASIELPROCEDURE	9
Afdeling 1. Administratieve fase	9
Afdeling 2. Jurisdictionele fase	9
Afdeling 3. Tussenconclusie	11
HOOFDSTUK III. HET BEWIJS	12
Afdeling 1. Objectieve bewijslast.....	12
Afdeling 2. Bewijsmiddelen.....	14
Afdeling 3. Tussenconclusie	15
HOOFDSTUK IV. BEOORDELING VAN DE GELOOFWAARDIGHEID A.D.H.V. LANDENINFORMATIE.....	16
Afdeling 1. Werkdefinitie	16
Afdeling 2. Belang	17
Afdeling 3. Tussenconclusie	18
HOOFDSTUK V. MATERIËLE ASPECTEN INZAKE LANDENINFORMATIE	20
Afdeling 1. Criteria inzake landeninformatie.....	20
1.1. Criteria inzake de info	21
a. nauwkeurig en voldoende geverifieerd	21
b. actueel.....	22
1.2. Criteria inzake de bronnen.....	24
a. relevant	24
b. verschillende bronnen	27
c. betrouwbaar en objectief.....	28
d. verifieerbaar	31
Afdeling 2. Bewijswaarde van landeninformatie.....	32
Afdeling 3. Tussenconclusie	35
HOOFDSTUK VI. PROCEDURELE ASPECTEN INZAKE LANDENINFORMATIE	37

Afdeling 1. Subjectieve bewijslast inzake landeninformatie	37
Afdeling 2. Kanalen voor toegang tot landeninformatie	40
1.1. Openbaarheid van alle landeninformatie.....	40
1.2. Toegang tot de gebruikte landeninformatie.....	41
1.3. Recht om te worden gehoord	47
1.4. Het recht van verdediging	50
1.5. Kan de rechter zich ambtshalve beroepen op landeninformatie?	51
Afdeling 3. Tussenconclusie	55
CONCLUSIE	57
BIBLIOGRAFIE	60
Wetgeving	60
Internationale normen	60
Europese normen	60
Interne normen.....	61
Vorbereidende documenten.....	62
Vorbereiding van Europese wetgeving	62
Parlementaire voorbereiding van interne wetgeving	63
Rechtspraak.....	63
Europees Hof voor de Rechten van de Mens.....	63
Hof van Justitie van de Europese Unie	64
Grondwettelijk Hof / Arbitragehof	64
Raad van State – arresten	64
Raad van State – cassatiebeschikkingen.....	68
Raad voor Vreemdelingenbetwistingen	69
Rechtsleer	71
Boeken	72
Bijdragen in tijdschriften	73
Andere	73

TER INGELEIDE

1. Het bewijs in asielzaken blijkt een heikel punt te zijn. Niet alleen bekritisieren bepaalde auteurs de bewijsregeling in asiel,¹ ook de Europese Commissie ligt wakker van de doeltreffendheid en de kwaliteit van de besluitvorming over asielaanvragen.² Personen die bescherming behoeven als vluchteling moeten immers correct als zodanig worden erkend.³

2. Geconfronteerd met deze vaststellingen wil ik nagaan in hoeverre het bewijsrecht toelaat dat personen die bescherming behoeven als vluchteling, correct als zodanig worden erkend. Dat is de centrale onderzoeksvraag waar ik met dit onderzoek een antwoord probeer op te vinden.

Aangezien bepaalde auteurs de bewijsregeling in asiel bekritisieren,⁴ is mijn werkhypothese dat de bewijsregeling in asielzaken hiaten vertoont en niet voldoende waarborgen biedt dat de personen die bescherming behoeven als vluchteling, correct als zodanig worden erkend.

De centrale onderzoeksvraag wil ik oplossen met de volgende deelvragen in het achterhoofd. Hoe gebeurt de feitenvinding in asielzaken? Op welke algemene en bijzondere bewijsregels steunt de feitenvinding in asielzaken? Hoe gebeurt de controle van de bewijzen door de rechter?

3. De maatschappelijke relevantie van mijn onderzoeksvraag is tweeledig. Enerzijds wil onze samenleving bescherming bieden aan de personen die voldoen aan de voorwaarden van de vluchtelingendefinitie. Anderzijds vindt onze samenleving niet dat alle vreemdelingen de bescherming van de vluchtelingenstatus met de daaraan gekoppelde rechten moeten krijgen. Daarom is het maatschappelijk van belang dat enkel de personen die daadwerkelijk aan de voorwaarden van de vluchtelingendefinitie voldoen, als vluchteling worden erkend. Met andere woorden is het van maatschappelijk belang dat de feitelijke waarheid zo veel als mogelijk overeenstemt met de juridische

---

¹ Bijvoorbeeld M. DESOMER, "De Belgische asielprocedure en de Europese administratieve rechtsbeginselen van de hoorplicht en het recht op inzage", *T.Vreemd*. 2009, 24; F. VOGELAAR, "Feitenvaststelling in asielzaken; de invloed van de jurisprudentie van het Hof van Justitie", *T.Vreemd*. 2015, 174; UNHCR, *Beyond proof. Credibility assessment in EU asylum systems*, Brussel, UNHCR, 2013, 13 en 237.

² Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende minimumnormen voor de procedures in de lidstaten voor de verlening of intrekking van internationale bescherming (herschikking), 21 oktober 2009, COM(2009)554 definitief – 2009/0165 (COD), 5.

³ Overweging 22 Richtl. Europees Parlement en Raad nr. 2013/32, 26 juni 2013 betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming (herschikking), *Pb.L.* 29 juni 2013, afl. 180, 60. (Hierna: procedurerichtlijn).

⁴ *Supra* nr. 1.

waarheid. Daarin staat het bewijs van de voorwaarden van de vluchtelingdefinitie centraal.

De juridische relevantie van mijn onderzoeksvraag bestaat in een verdieping en verfijning van de juridische kennis. Er is een kluwen aan rechtspraak en het is niet geheel duidelijk of de regelgeving tegemoet komt aan de maatschappelijke vraag. Bovendien is er verheldering nodig over de waarborgen van personen die bescherming behoeven als vluchteling, om correct als zodanig te worden erkend.

4. De benadering van het onderzoek start vanuit de relevante wetgeving. Daarbij zal ik rekening houden met de gelaagdheid in het asielrecht. Niet alleen Belgische bronnen zijn van belang, maar ook het EU-recht en het internationaal recht zijn fundamenteel.

Elk hoofdstuk heeft een eigen onderzoeksbenadering. In hoofdstuk I bespreek ik voornamelijk aan de hand van de wetgeving de relevante definities. Ook in hoofdstuk II over de actoren in de asielprocedure staat de wetgeving centraal. Hoofdstuk III gaat over het bewijs. Aan de hand van de relevante rechtsleer zet ik er de essentie van de objectieve bewijslast en de bewijsmiddelen uiteen. In hoofdstukken IV, V en VI vernauw ik het onderzoeksgebied tot de bewijsregeling van het gebruik van landeninformatie. Zoals zal worden toegelicht, is dat onmisbaar in de beoordeling van de asielaanvraag. In die laatste drie hoofdstukken vertrek ik vanuit de wetgeving, maar het zwaartepunt ligt vooral op de rechtspraak. De nodige aandacht wordt besteed aan de toepassing van de wetgeving in de praktijk door de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Uiteraard wordt de analyse aangevuld met de relevante rechtsleer.

HOOFDSTUK I. BEGRIPPEN

5. Het asielrecht is gebouwd op een aantal fundamentele begrippen die dienstig zijn om het onderzoeksveld af te bakenen. Er is niet alleen de vluchtelingenstatus, maar ook een andere vorm van internationale bescherming, de subsidiaire beschermingsstatus. In dit hoofdstuk geef ik een definitie van beide begrippen. Het onderzoek spitst zich echter toe op de vluchtelingenstatus. Toch is het niet wenselijk om bij de analyse van het bewijsrecht de subsidiaire beschermingsstatus strikt uit te sluiten. Verder in dit hoofdstuk leg ik de link met het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens,⁵ omdat dat invloed heeft op het toepassingsgebied van het beginsel van *non-refoulement* en bijgevolg op het gebruik van landeninformatie.

Afdeling 1. Vluchteling

1.1. Definitie in het internationaal recht

6. Het huidige asielrecht vindt zijn oorsprong in het internationaal verdrag betreffende de status van vluchtelingen, dat dateert van 28 juli 1951.⁶ Het verdrag werd gesloten in de nasleep van de Tweede Wereldoorlog.⁷ Aanvankelijk was het slechts van toepassing op personen die werden vervolgd ten gevolge van de gebeurtenissen die zich voor 1 januari 1951 hadden voorgedaan in Europa.⁸ In 1967 verruimde het Protocol van New York⁹ het toepassingsgebied van het Verdrag van Genève in tijd en ruimte.¹⁰ Het Verdrag van Genève vormt thans de hoeksteen van het internationale vluchtelingenrecht¹¹ en bepaalt de definitie van het begrip vluchteling.

---

⁵ Verdrag van Rome tot bescherming van de rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950, *Treaty Series of the Council of Europe*, nr. 005. (Hierna: EVRM). Geratificeerd door België, wet 13 mei 1955 houdende goedkeuring van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend op 4 november 1950, te Rome, en van het Additioneel Protocol bij dit Verdrag, ondertekend op 20 maart 1952, te Parijs, *BS* 19 augustus 1955.

⁶ Verdrag van Genève betreffende de status van vluchtelingen van 28 juli 1951, *United Nations Treaty Series*, vol. 189, 137. (Hierna: Verdrag van Genève). Geratificeerd door België, wet 26 juni 1953 houdende goedkeuring van het Internationaal verdrag betreffende de status van vluchtelingen en van de bijlagen, ondertekend te Genève op 28 juli 1951, *BS* 4 oktober 1953. België paste de bepalingen van het Verdrag van Genève ruimer toe, in die zin dat ook gebeurtenissen die voor 1 januari 1951 elders dan in Europa hebben plaatsgevonden, art. 2 wet 26 juni 1953 houdende goedkeuring van het Internationaal verdrag betreffende de status van vluchtelingen en van de bijlagen, ondertekend te Genève op 28 juli 1951, *BS* 4 oktober 1953.

⁷ S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 21.

⁸ Verdrag van Genève betreffende de status van vluchtelingen van 28 juli 1951, *United Nations Treaty Series*, vol. 189, 152.

⁹ Protocol van New York betreffende de status van vluchtelingen van 31 januari 1967, *United Nations Treaty Series*, vol. 606, 267. Geratificeerd door België, wet 27 februari 1969 houdende goedkeuring van het Protocol betreffende de status van vluchtelingen, opgemaakt te New York op 31 januari 1967, *BS* 2 mei 1969.

¹⁰ S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 32; L. DENYS, *Overzicht van het vreemdelingenrecht*, Kortrijk, Inni, 2015, 293-294.

¹¹ Overweging 4 Richtl. Europees Parlement en Raad nr. 2011/95, 13 december 2011 inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming (herschikking), *Pb.L.* 20 december 2011, afl. 337, 9. (Hierna: kwalificatierichtlijn); HvJ 17 juni 2010, nr. C-31/09, ECLI:EU:C:2010:351, Nawras Bolbol, punt 37.

7. Aan de hand van vijf componenten bepaalt artikel 1.A van het Verdrag van Genève de vluchtelingdefinitie. Een vluchteling is elke persoon die uit gegronde vrees voor vervolging wegens zijn ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging, zich bevindt buiten het land waarvan hij de nationaliteit bezit en de bescherming van dat land niet kan of, uit hoofde van die vrees, niet wil invoeren.¹² Uit die definitie volgt dat de persoon die aan de Belgische overheden verklaart vluchteling te zijn, een vreemdeling moet zijn. Een vreemdeling is al wie het bewijs niet levert dat hij de Belgische nationaliteit bezit.¹³

8. Uit de bewoordingen van de vluchtelingdefinitie blijkt dat die een algemene draagwijdte heeft. Het is ruim en abstract geformuleerd. Een individuele beoordeling is vereist, zodat elke asielzoeker *in concreto* moet aantonen dat hij aan de voorwaarden van de definitie voldoet.¹⁴

9. Het is de verdragsluitende staten verboden om een vluchteling uit te zetten of terug te leiden naar de grenzen van een grondgebied waar zijn leven of vrijheid bedreigd zouden worden op één van de vijf zogenaamde asielgronden.¹⁵ Deze *non-refoulement* verplichting heeft overeenkomstig het Verdrag van Genève geen absoluut karakter. Een vluchteling kan er immers geen aanpraak op maken als er ten aanzien van hem ernstige redenen bestaan om hem te beschouwen als een gevaar voor de veiligheid van het land waar hij zich bevindt. Hetzelfde geldt voor een vluchteling die werd veroordeeld wegens een bijzonder ernstig misdrijf en die een gevaar oplevert voor de gemeenschap.¹⁶

10. Om aan het beginsel van *non-refoulement* te voldoen, mag een persoon die een asielaanvraag indient niet worden uitgezet of teruggeleid. De erkenning van de vluchtelingenstatus heeft immers declaratoire kracht.¹⁷

1.2. Definitie in het recht van de EU

11. Het recht van de Europese Unie bevat ook een definitie van het begrip vluchteling. De EU-definitie is niet geheel dezelfde als die van het Verdrag van Genève. Dat de EU wetgeving in asielzaken uitvaardigt volgt uit de wens om een gemeenschappelijk

---

¹² Voor een staatloze geldt dat hij verblijft buiten het land waar hij vroeger zijn gewone verblijfplaats had en daarheen niet kan of, uit hoofde van deze vrees, niet wil terugkeren.

¹³ Art. 1, eerste lid, 1° en art. 48/3, §1 wet 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 31 december 1980. (Hierna: vreemdelingenwet).

¹⁴ S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 28 en 164.

¹⁵ Art. 33, lid 1 Verdrag van Genève.

¹⁶ Art. 33, lid 2 Verdrag van Genève. Zie echter *infra* nr. 19 t.e.m. 21 voor de interferentie met het EVRM.

¹⁷ Overweging 21 procedurerichtlijn; S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 30-31.

asielbeleid te voeren.¹⁸ Tijdens de bijeenkomst in Tampere op 15 en 16 oktober 1999 kwam de Europese Raad overeen om te streven naar de invoering van een gemeenschappelijk Europees asielstelsel dat stoelt op de volledige en niet-restrictieve toepassing van het Verdrag van Genève, om zo de verplichting tot *non-refoulement* te handhaven.¹⁹

12. De verwezenlijking van het gemeenschappelijk Europees asielstelsel gebeurt in verschillende fases. In een eerste fase stelde de Raad minimumnormen vast voor de erkenning van onderdanen van derde landen en staatlozen als vluchteling of als persoon die subsidiaire bescherming behoeft.²⁰ Daarnaast bepaalde de Raad minimumnormen voor de procedures voor de toekenning of intrekking van de vluchtelingenstatus.²¹ In een tweede fase werden beide richtlijnen herschikt om te streven naar een hoger harmonisatieniveau tussen de lidstaten. Daarnaast werd een gemeenschappelijke asielprocedure vastgesteld.²² Een derde fase, *de lege ferenda*, beoogt de vaststelling van verordeningen die de herschikte kwalificatie- en procedurerichtlijn zullen intrekken. De Europese Commissie stelt immers vast dat er nog grote verschillen zijn tussen de lidstaten, waardoor een gemeenschappelijk Europees asielstelsel nog niet volledig ontwikkeld is.²³

13. In de EU-vluchtelingendefinitie zijn vier voorwaarden dezelfde als die van de internationaalrechtelijke definitie. Op één vlak wijkt de EU-definitie af. Waar het Verdrag van Genève bepaalt dat elke persoon die aan de andere voorwaarden voldoet een vluchteling is, beperkt de kwalificatierichtlijn de definitie tot onderdanen van een derde land. Dat zijn dus onderdanen van niet-EU-lidstaten.²⁴ De lidstaten beschouwen elkaar immers in principe als veilige landen van oorsprong voor alle juridische en praktische doeleinden in verband met asielzaken.²⁵

---

¹⁸ Art. 78, lid 1 Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (geconsolideerde versie), *Pb.C.* 7 juni 2016, afl. 202, 47.

¹⁹ Overweging 3 procedurerichtlijn; overweging 3 kwalificatierichtlijn.

²⁰ Richtl.Raad nr. 2004/83, 29 april 2004 inzake minimumnormen voor de erkenning van onderdanen van derde landen en staatlozen als vluchteling of als persoon die anderszins internationale bescherming behoeft, en de inhoud van de verleende bescherming, *Pb.L.* 30 september 2004, afl. 304, 12.

²¹ Richtl.Raad nr. 2005/85, 1 december 2005 betreffende minimumnormen voor de procedures in de lidstaten voor de toekenning of intrekking van de vluchtelingenstatus, *Pb.L.* 13 december 2005, afl. 326, 13.

²² Overweging 5 t.e.m. 7 en 12 procedurerichtlijn; overweging 7, 10 en 12 kwalificatierichtlijn.

²³ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU, 13 juli 2016, COM(2016)467 final – 2016/0224 (COD), 23; Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming, alsook tot wijziging van Richtlijn 2003/109/EG van de Raad van 25 november 2003 betreffende de status van langdurig ingezetene onderdanen van derde landen, 13 juli 2016, COM(2016)466 final – 2016/0223 (COD), 20.

²⁴ Art. 2, sub g procedurerichtlijn; art. 2, sub d kwalificatierichtlijn.

²⁵ Uitzonderingen op dit principe zijn mogelijk, protocol inzake asiel voor onderdanen van lidstaten van de Europese Unie, *Pb.C.* 10 november 1997, afl. 340, 103.

1.3. Definitie in het Belgisch recht

14. De Belgische wetgeving hanteert de vluchtelingendefinitie zoals die is vastgesteld in het Verdrag van Genève. Artikel 48/3, §1 vreemdelingenwet bepaalt dat de vluchtelingenstatus wordt toegekend aan de vreemdeling die voldoet aan de voorwaarden van artikel 1 van het Verdrag van Genève. België heeft bovendien verklaard elke asielaanvraag door een onderdaan van een andere EU-lidstaat afzonderlijk te behandelen.²⁶

Er moet nog worden opgemerkt dat gezien artikel 1 van het Verdrag van Genève geen directe werking heeft in de Belgische rechtsorde, de verzoekende partij de schending ervan niet dienstig kan inroepen voor de Raad van State.²⁷

Afdeling 2. Subsidiare bescherming

15. Subsidiare bescherming is een aanvullende status die niet voorkomt in het Verdrag van Genève, maar die door de EU-wetgever werd geïntroduceerd. De EU achtte het noodzakelijk om naast de vluchtelingenstatus te voorzien in deze bijkomende, subsidiare vorm van internationale bescherming.²⁸

Volgens de definitie in de kwalificatierichtlijn is een persoon die voor subsidiare bescherming in aanmerking komt, een onderdaan van een derde land of een staatloze die niet voor de vluchtelingenstatus in aanmerking komt, maar ten aanzien van wie er zwaarwegende gronden bestaan om aan te nemen dat hij een reëel risico op ernstige schade zou lopen, wanneer hij terugkeert naar zijn land van herkomst, of in het geval van een staatloze, naar het land waar hij vroeger gewoonlijk verbleef.²⁹ Ook hier is cumulatief vereist dat die persoon zich niet kan, of omwille van dat risico, niet wil stellen onder de bescherming van dat land.³⁰

16. De Belgische wetgeving breidt op analoge wijze de definitie van een persoon die voor subsidiare bescherming in aanmerking komt uit. Volgens de Belgische wetgeving komt een vreemdeling, die dus niet noodzakelijk een onderdaan is van een niet-EU-lidstaat, in aanmerking voor de subsidiare beschermingsstatus.³¹

---

²⁶ Verklaring van België betreffende het Protocol inzake asiel voor onderdanen van lidstaten van de Europese Unie, *Pb.C.* 10 november 1997, afl. 340, 144.

²⁷ RvS 4 mei 2007, nr. 170.798, punt 2.1.4; RvS 30 mei 2001, nr. 95.928, punt 2.1.1.

²⁸ Overweging 6 kwalificatierichtlijn.

²⁹ Art. 2, sub f kwalificatierichtlijn.

³⁰ Art. 2, sub f kwalificatierichtlijn.

³¹ Art. 48/4, §1 vreemdelingenwet.

17. In België is één aanvraag voldoende opdat de erkenning van de vluchtelingenstatus of de toekenning van de subsidiaire beschermingsstatus beide zouden worden onderzocht. De Commissaris-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen³² onderzoekt deze asielaanvraag eerst in het kader van de vluchtelingenstatus en vervolgens in het kader van de subsidiaire beschermingsstatus.³³

In het EU-recht worden de vluchtelingenstatus en de subsidiaire beschermingsstatus gezamenlijk internationale bescherming genoemd.³⁴ Wanneer ik in dit onderzoek het concept asielzoeker gebruik, dan is dat een vreemdeling die een asielaanvraag heeft ingediend.³⁵

18. De procedure voor het bekomen van de vluchtelingenstatus of de subsidiaire beschermingsstatus is dus vervlochten. Toch betreft het twee verschillende statussen met specifieke voorwaarden, rechten en plichten. In het kader van dit onderzoek spits ik me toe op de vluchtelingenstatus. Daarom zal ik de bepalingen omtrent de subsidiaire beschermingsstatus niet verder uitdiepen, noch zet ik de verhouding tussen deze status en het EVRM uiteen. Omwille van de vervlechting van de vluchtelingenstatus met de subsidiaire beschermingsstatus, sluit ik de subsidiaire beschermingsstatus in het kader van dit onderzoek niet strikt uit.

Afdeling 3. Verhouding tussen *non-refoulement* en het EVRM

19. Eerder werd aangehaald dat het door het Verdrag van Genève geformuleerde verbod tot uitzetting of terugleiding geen absoluut karakter heeft.³⁶ In dat kader moet de koppeling worden gemaakt met het EVRM. Hoewel het EVRM het recht op asiel niet waarborgt, moet wel rekening worden gehouden met specifiek het recht op leven en het verbod van foltering, vervat in respectievelijk artikelen 2 en 3 EVRM. Met betrekking tot deze rechten zijn geen beperkingen, uitzonderingen of afwegingen mogelijk, waardoor ze absoluut van aard zijn.³⁷

20. Wanneer een persoon geen aanspraak zou kunnen maken op het verbod tot uitzetting of terugleiding, zoals gewaarborgd door artikel 33, lid 1 Verdrag van Genève, is

---

³² (Hierna: Commissaris-generaal).

³³ Art. 49/3 vreemdelingenwet.

³⁴ Art. 2, sub a kwalificatierichtlijn.

³⁵ Dat doe ik naar analogie met art. 1/1, 1° KB 11 juli 2003 houdende vaststelling van bepaalde elementen van de procedure die dienen gevolgd te worden door de Dienst Vreemdelingenzaken die belast is met het onderzoek van de asielaanvragen op basis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, BS 27 januari 2004.

³⁶ *Supra* nr. 9.

³⁷ Art. 15 EVRM; EHRM 11 januari 2007, nr. 1948/04, Salah Sheekh/Nederland, punt 136; S. SMIS, C. JANSSENS, S. MIRGAUX en K. VAN LAETHEM, *Handboek mensenrechten; de internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2011, 232-233.

het mogelijk dat hij onder de bescherming valt van artikel 2 of 3 EVRM. Een persoon mag alsnog niet worden uitgezet of teruggestuurd naar het desbetreffende land, wanneer dat een schending zou uitmaken van het recht op leven of wanneer hij in dat land onderworpen zal worden aan een behandeling die in strijd is met artikel 3 EVRM.

21. Ik maak even de sprong naar hoofdstuk III dat handelt over het bewijs.³⁸ Daarin zet ik uiteen hoe de gegronde vrees voor vervolging moet worden bewezen. Welnu, de feitelijke beoordeling bij het overwegen of een persoon wordt vervolgd in de zin van het Verdrag van Genève is *mutatis mutandis* gelijk aan de beoordeling die het EHRM maakt bij het onderzoek of een persoon een reëel risico loopt om blootgesteld te worden aan een behandeling in strijd met artikel 3 EVRM.³⁹ Bijgevolg zal ik in dit onderzoek ook de relevante rechtspraak van het EHRM bestuderen. Vooral in de hoofdstukken met betrekking tot het gebruik van landeninformatie voor de beoordeling van de geloofwaardigheid, is de rechtspraak van het EHRM niet weg te denken.⁴⁰

Afdeling 4. Tussenconclusie

22. De definitie van vluchteling is gelaagd. Er is niet alleen een internationale definitie, maar er is er ook één op het niveau van de EU. De Belgische wetgeving verwijst naar de internationaalrechtelijke definitie, zodat elke vreemdeling een vluchteling is, als hij aan de overige voorwaarden van die definitie voldoet. In dit onderzoek gebruik ik de Belgische vluchtelingendefinitie.

De vluchtelingendefinitie heeft een algemene draagwijdte en is ruim en abstract. Ze vereist een individuele beoordeling, waardoor elke asielzoeker *in concreto* moet aantonen dat hij voldoet aan de voorwaarden van de definitie.

Naast de vluchtelingenstatus bestaat ook de subsidiaire beschermingsstatus. In het kader van dit onderzoek spits ik me echter toe op de vluchtelingenstatus. Omdat de procedure voor het vaststellen van de vluchtelingenstatus en de subsidiaire beschermingsstatus vervlochten is, sluit ik de subsidiaire beschermingsstatus in dit onderzoek niet strikt uit.

Gezien de interferentie met het EVRM, neem ik de relevante rechtspraak van het EHRM op het onderzoek.

---

³⁸ *Infra* nr. 31 en volgende.

³⁹ RvV 31 maart 2017, nr. 184.957, punt 2.2.4; RvV 28 maart 2017, nr. 184.588, punt 2.2.4; RvV 17 maart 2017, nr. 183.932, punt 3.2.2; RvV 2 maart 2017, nr. 183.308, punt 2.2; RvV 16 februari 2017, nr. 182.381, punt 2.9. Zie ook het arrest RvV 8 april 2011, nr. 59.452, punt 2.2.4, dat gewezen werd door drie rechters en waarin wordt onderzocht of de verzoeker in geval van uitlevering een reëel risico loopt op een behandeling die strijdig is met art. 3 EVRM.

⁴⁰ *Infra* HOOFDSTUK IV en HOOFDSTUK V.

HOOFDSTUK II. ACTOREN IN DE ASIELPROCEDURE

23. In de asielprocedure zijn verschillende actoren betrokken met elk een eigen rol. In dit hoofdstuk overloop ik op een algemene en bondige wijze de asielprocedure en haar actoren. Ik behandel eerst de administratieve fase en vervolgens de jurisdictionele fase.

Afdeling 1. Administratieve fase

24. De beoordeling van het asielrelaas gebeurt in de eerste plaats in de administratieve fase. Alvorens de Commissaris-generaal de asielaanvraag beoordeelt, registreert de Dienst Vreemdelingenzaken de vreemdeling als asielzoeker. Deze dienst neemt een eerste verklaring af.⁴¹

25. In principe speelt het vervolg van de administratieve fase zich af voor het Commissariaat-generaal voor de vluchtelingen en de staatlozen.⁴² De onafhankelijke⁴³ en onpartijdige⁴⁴ Commissaris-generaal die aan het hoofd staat hoort de asielzoeker,⁴⁵ beoordeelt de asielaanvraag⁴⁶ en neemt daaromtrent een beslissing.⁴⁷ Zoals uit het volgend hoofdstuk zal blijken, gebeurt de beoordeling onder andere aan de hand van de geloofwaardigheid van de gegronde vrees voor vervolging die de asielzoeker koestert.⁴⁸

26. Algemeen gesteld kan de Commissaris-generaal over een asielaanvraag één van de volgende beslissingen nemen: in een eerste geval kan hij de vluchtelingenstatus toekennen, in een tweede geval kan hij de vluchtelingenstatus weigeren, maar de subsidiaire beschermingsstatus toekennen, en in een derde geval kan hij zowel de vluchtelingenstatus, als de subsidiaire beschermingsstatus weigeren.⁴⁹

Afdeling 2. Jurisdictionele fase

27. Is de asielzoeker niet akkoord met de beslissing van de Commissaris-generaal, dan kan hij hoger beroep inleiden bij een administratief rechtcollege, met name de Raad

---

⁴¹ Art. 16 KB 11 juli 2003 houdende vaststelling van bepaalde elementen van de procedure die dienen gevolgd te worden door de Dienst Vreemdelingenzaken die belast is met het onderzoek van de asielaanvragen op basis van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 27 januari 2004.

⁴² (Hierna: Commissariaat-generaal).

⁴³ Art. 57/2 vreemdelingenwet.

⁴⁴ Art. 27 KB 11 juli 2003 tot regeling van de werking van en de rechtspleging voor het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, *BS* 27 januari 2004. (Hierna: koninklijk besluit van 11 juli 2003).

⁴⁵ Art. 12 t.e.m. art. 18 koninklijk besluit van 11 juli 2003.

⁴⁶ Art. 27 koninklijk besluit van 11 juli 2003.

⁴⁷ Art. 57/6 vreemdelingenwet.

⁴⁸ *Infra* HOOFDSTUK III.

⁴⁹ Art. 57/6, eerste lid, 1° vreemdelingenwet.

voor Vreemdelingenbetwistingen.⁵⁰ In principe beschikt de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in beroepen tegen beslissingen van de Commissaris-generaal over een hervormingsbevoegdheid.⁵¹ Dat betekent dat het beroep devolutief is en dat de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen als feitenrechter zelf opnieuw zal beoordelen of de asielzoeker aan de voorwaarden van de vluchtelingendefinitie of aan de definitie van subsidiaire bescherming voldoet.⁵² De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen kan de beslissing van de Commissaris-generaal bevestigen of hervormen door zijn beslissing in de plaats te stellen.⁵³ De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen heeft echter geen onderzoeksbevoegdheid,⁵⁴ zodat hij de beslissing zal vernietigen wanneer er een substantiële onregelmatigheid aan kleeft die hij niet kan herstellen of wanneer essentiële elementen ontbreken die inhouden dat hij niet kan komen tot een bevestiging of een hervorming zonder aanvullende onderzoeksmaatregelen hiertoe te moeten bevelen.⁵⁵

28. Tegen de arresten van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen staat administratief cassatieberoep open bij de Raad van State.⁵⁶ De Raad van State spreekt zich uit over de overtreding van de wet of de schending van substantiële of op straffe van nietigheid voorgeschreven vormen en treedt daarbij niet in de beoordeling van de zaken zelf.⁵⁷ De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen beoordeelt dus als feitenrechter soeverein de feiten die aan de zaak ten gronde liggen.⁵⁸ Hoewel de Raad van State als administratieve cassatierechter enkel oordeelt in rechte, kan hij ook nagaan of de feitenrechter een correcte juridische kwalificatie geeft aan de vastgestelde feiten.⁵⁹

---

⁵⁰ Art. 39/2, §1 vreemdelingenwet.

⁵¹ Art. 39/69 t.e.m. art. 39/77/1 vreemdelingenwet. Afwijkend van het principe heeft de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen een annulatiebevoegdheid in beroepen tegen de beslissingen van de Commissaris-generaal vermeld in art. 39/2, §1, derde lid vreemdelingenwet, zie G. DEBERSAQUES en A. WIJNANTS, "Kroniek van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (gerechtelijke jaren 2007-2008 en 2008-2009)", *RW* 2009-10, afl. 9, 1205. Deze gevallen worden niet bestudeerd in dit onderzoek. Over de termen volle rechtsmacht, hervormingsbevoegdheid en hun draadwijdte, zie G. DEBERSAQUES, "De (volle) rechtsmacht van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen", *TBP* 2012, afl. 5, 278-279. Ik zal in dit onderzoek de term hervormingsbevoegdheid gebruiken.

⁵² G. DEBERSAQUES en A. WIJNANTS, "Kroniek van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (gerechtelijke jaren 2007-2008 en 2008-2009)", *RW* 2009-10, afl. 9, 1206.

⁵³ Art. 39/2, §1, eerste lid, 1° vreemdelingenwet.

⁵⁴ Art. 39/2, §1, 2° vreemdelingenwet; S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 94-95.

⁵⁵ Art. 39/2, §1, eerste lid, 2° vreemdelingenwet; G. DEBERSAQUES en A. WIJNANTS, "Kroniek van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (gerechtelijke jaren 2007-2008 en 2008-2009)", *RW* 2009-10, afl. 9, 1205-1206.

⁵⁶ Art. 39/67 vreemdelingenwet.

⁵⁷ Art. 14, §2 gecoördineerde wetten op de Raad van State van 12 januari 1973, *BS* 21 maart 1973. (Hierna: RvS-Wet).

⁵⁸ RvS 5 juli 2016, nr. 235.343, punt 9; RvS 19 november 2015, nr. 232.948; RvS 24 februari 2015, nr. 230.295; RvS 11 maart 2014, nr. 226.682; RvS 4 november 2013, nr. 225.310.

⁵⁹ A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1303, nr. 1209. Voor een aantal toepassingsgevallen, zie RvS 12 juni 2012, nr. 219.710; RvS 18 september 2009, nr. 196.182, punt 2.2.2. Dit is vergelijkbaar met het strafrecht, waar de feitenrechter onaantastbaar de bewijswaarde van de elementen beoordeelt, maar waar het Hof van Cassatie controle op uitoefent door na te gaan of de feitenrechter op wettelijke wijze kon besluiten tot de gevolgtrekking die hij er in rechte uit afleidt, R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 891-894, nr. 1833-1838.

29. Om de achterstand in de behandeling van vreemdelingenzaken bij de Raad van State destijds weg te werken en te beheersen⁶⁰ heeft de wetgever onder andere in een efficiënte zeefprocedure voorzien,⁶¹ zodanig dat de Raad van State niet niet wordt overstelpt met dilatoire of ondermaatse verzoekschriften.⁶² De Raad van State onderwerpt elk cassatieberoep aan een procedure van toelating, waarbij cassatieberoepen niet toelaatbaar worden verklaard als de Raad van State er niet voor bevoegd of zonder rechtsmacht is. Ook wanneer een cassatieberoep zonder voorwerp of kennelijk onontvankelijk is, of wanneer het aangevoerde middel kennelijk ongegrond is, geraakt het beroep niet door de filter.⁶³

Wanneer de Raad van State het arrest van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen vernietigt, wordt de zaak verwezen naar een anders samengestelde kamer van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen.⁶⁴

Afdeling 3. Tussenconclusie

30. De actoren waar ik dit onderzoek rond voer zijn voornamelijk de asielzoeker, de Commissaris-generaal en de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Bij de levering en de beoordeling van het bewijs staan zij immers centraal. Het zijn dus de Commissaris-generaal en de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen die zich inlaten met de feiten.

---

⁶⁰ Wetsontwerp tot hervorming van de Raad van State en tot oprichting van een Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, *Parl.St.* Kamer 2005-06, nr. 51-2479/1, 12.

⁶¹ Wetsontwerp tot hervorming van de Raad van State en tot oprichting van een Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, *Parl.St.* Kamer 2005-06, nr. 51-2479/1, 14.

⁶² Wetsontwerp tot hervorming van de Raad van State en tot oprichting van een Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, *Parl.St.* Kamer 2005-06, nr. 51-2479/1, 15.

⁶³ Art. 20, §2 RvS-Wet.

⁶⁴ RvS 28 februari 2017, nr. 237.503; RvS 28 februari 2017, nr. 237.500.

HOOFDSTUK III. HET BEWIJS

31. Een asielzoeker die zich vluchteling verklaart, krijgt niet automatisch de vluchtelingenstatus toegekend. De Commissaris-generaal of, in beroep de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen moeten eerst vaststellen dat de asielzoeker een vluchteling is. In dit hoofdstuk overloop ik de objectieve bewijslast, of met andere woorden wat in essentie moet worden bewezen,⁶⁵ en met welke bewijsmiddelen dat gebeurt. De subjectieve bewijslast, dat is wie het bewijs moet leveren,⁶⁶ komt verder aan bod.⁶⁷

Afdeling 1. Objectieve bewijslast

32. Van de vijf elementen van de vluchtelingendefinitie staat de gegronde vrees voor vervolging centraal. Die vrees is, zoals BODART het omschrijft, het voetstuk van de vluchtelingendefinitie.⁶⁸ Ik bespreek bondig wat daaronder wordt begrepen en hoe die vrees kan worden vastgesteld. De andere elementen van de vluchtelingendefinitie⁶⁹ laat ik buiten beschouwing, omdat ze minder relevant zijn in de opzet van dit onderzoek.

33. De gegronde vrees voor vervolging omvat twee aspecten. Er is het subjectief aspect van de vrees.⁷⁰ Het subjectief aspect heeft betrekking op een gevoel⁷¹ of een geestestoestand.⁷² Er zal pas geloof aan de "subjectieve vrees" worden gehecht als die geobjectiveerd kan worden.⁷³ De subjectieve vrees wordt dan ook beoordeeld aan de hand van de objectieve omstandigheden in het land van herkomst van de asielzoeker.⁷⁴ Het is vereist dat er feitelijke omstandigheden zijn waar de vrees op gebaseerd is.⁷⁵

---

⁶⁵ M. CASTERMANS, *Gerechtigd privaatrecht*, Gent, Story Publishers, 2009, 485, nr. 733.

⁶⁶ M. CASTERMANS, *Gerechtigd privaatrecht*, Gent, Story Publishers, 2009, 485, nr. 733.

⁶⁷ *Infra* nr. 81 en volgende.

⁶⁸ S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 165.

⁶⁹ *Supra* nr. 7.

⁷⁰ G. DEBERSAQUES en A. WIJNANTS, "Kroniek van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (gerechtelijke jaren 2007-2008 en 2008-2009)", *RW* 2009-10, afl. 9, 1210; A. GLASS, "Subjectivity and refugee fact-finding", in J. MCADAM (ed.), *Forced migration, human rights and security*, Oxford, Hart Publishing, 2008, 213; G. GOODWIN-GILL en J. MCADAM, *The refugee in international law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 63; D. VANHEULE, *Vluchtelingen. Een overzicht*, Gent, Mys & Breesch, 1998, 18, nr. 41; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 196.

⁷¹ S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 169; G. DEBERSAQUES en A. WIJNANTS, "Kroniek van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (gerechtelijke jaren 2007-2008 en 2008-2009)", *RW* 2009-10, afl. 9, 1210; G. GOODWIN-GILL en J. MCADAM, *The refugee in international law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 63.

⁷² D. VANHEULE, *Vluchtelingen. Een overzicht*, Gent, Mys & Breesch, 1998, 18, nr. 42.

⁷³ S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 173.

⁷⁴ G. DEBERSAQUES en A. WIJNANTS, "Kroniek van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (gerechtelijke jaren 2007-2008 en 2008-2009)", *RW* 2009-10, afl. 9, 1210; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 196.

⁷⁵ S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 172. BODART onderscheidt drie stappen in het objectiveringsproces. Ten eerste moeten volgens hem de feiten waar de vrees

Daarnaast moet de vrees persoonlijk zijn. Het louter verwijzen naar een algemene situatie in het land van nationaliteit of naar algemene rapporten met landeninformatie volstaat dus niet om de gegronde vrees voor vervolging aan te tonen.⁷⁶

Het is bovendien vereist dat de vrees actueel is. De gegronde vrees voor vervolging wordt immers nagegaan op het moment van de beoordeling ervan.⁷⁷

34. Over het vereiste niveau van van bewijs zwijgt de regelgeving. DENYS schrijft bondig dat er geen absolute zekerheid nodig is dat de asielzoeker vervolgd zou worden. Een redelijke kans om vervolgd te worden volstaat.⁷⁸

Volgens WIJNANTS moet de asielzoeker aannemelijk maken dat hij een gegronde vrees voor vervolging heeft en dat hij wordt vervolgd omwille van één van de vijf asielgronden.⁷⁹ Ik sluit me daarbij aan, omdat de aannemelijkheidsvereiste steeds terug komt in de arresten van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Zowel in de redenering van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, als in de negatieve beslissingen van de Commissaris-generaal die in de arresten van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen worden weergegeven, is vereist dat de asielzoeker zijn vrees en andere aspecten van het relaas aannemelijk maakt.⁸⁰

CARLIER en SAROLEA ontwikkelden in dat kader wel een geheel eigen *théorie des trois échelles*, vrij vertaald de drietrappentheorie. Zij vertrekken vanuit drie elementen waarvoor een minimumniveau van bewijs moet worden geleverd. Ten eerste is er de vervolging, die een ernstige aantasting van de fundamentele rechten, in verband staande met één van de vijf asielgronden, moet inhouden. Zij beschrijven dat als een *niveau sérieux*. Ten tweede nemen ze het risico dat deze vervolging zich zal voordoen in acht. Daartoe moet

---

op gebaseerd is worden aangetoond. Ten tweede moet er een causaal verband bestaan tussen die feiten en de vrees. Ten derde stelt hij dat de feiten op het moment van de beoordeling aanleiding moeten geven tot die gegronde vrees voor vervolging.

⁷⁶ S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 167; G. DEBERSAQUES en A. WIJNANTS, "Kroniek van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (gerechtelijke jaren 2007-2008 en 2008-2009)", *RW* 2009-10, afl. 9, 1210; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 196. Zie ook D. VANHEULE, *Vluchtelingen. Een overzicht*, Gent, Mys & Breesch, 1998, 23-24, nr. 51.

⁷⁷ S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 172 en 179-183; L. DENYS, *Overzicht van het vreemdelingenrecht*, Kortrijk, Inni, 2015, 361; D. VANHEULE, *Vluchtelingen. Een overzicht*, Gent, Mys & Breesch, 1998, 24, nr. 52.

⁷⁸ L. DENYS, *Overzicht van het vreemdelingenrecht*, Kortrijk, Inni, 2015, 359.

⁷⁹ A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 198.

⁸⁰ RvV 31 maart 2017, nr. 184.970, punt 3.2; RvV 20 februari 2017, nr. 182.490, punt 2.3; RvV 9 februari 2017, nr. 182.038, punt 2.3; RvV 1 februari 2017, nr. 181.637, punt 2.2.4; RvV 13 januari 2017, nr. 180.723, punt 2.3; RvV 12 januari 2017, nr. 180.712, punt 2.3.

volgens hen een redelijke mogelijkheid bestaan, of nog, een *niveau faible*. Ten derde kijken ze naar het bewijs. Het risico op vervolging moet worden bewezen door een reeks elementen die een algemene geloofwaardigheid geven aan het asielrelaas, en waardoor aan de asielzoeker het voordeel van de twijfel zal worden verleend. Dat laatste vereist volgens hen een *niveau raisonnable*.⁸¹

Hoe dan ook is de drietrappentheorie niet als zodanig terug te vinden in de rechtspraak of in andere basiswerken. In het kader van dit onderzoek ga ik er niet verder op in. Wel bouw ik voort op geloofwaardigheid, die noodzakelijk is om de gegronde vrees voor vervolging aan te tonen.

Afdeling 2. Bewijsmiddelen

35. De asielzoeker moet zijn gegronde vrees voor vervolging bewijzen. Essentieel in het aantonen van de gegronde vrees is de geloofwaardigheid van de asielzoeker.⁸²

Belangrijk in de beoordeling van de geloofwaardigheid (en het objectiveren van de subjectieve vrees) is het gebruik van landeninformatie.⁸³ Dat is niet alleen zo omdat de gegrondheid van de asielaanvraag afhangt van de veiligheid van de asielzoeker in zijn land van herkomst,⁸⁴ maar ook omdat landeninformatie de asielaanvraag kan ondersteunen,⁸⁵ of net ondergraven wanneer beide elkaar tegenspreken.⁸⁶

36. Gezien het fundamentele belang van landeninformatie in de beoordeling van de geloofwaardigheid, kies ik ervoor om dit onderzoek verder te vernauwen tot het gebruik van landeninformatie. In de volgende hoofdstukken analyseer ik de materiële en procedurele aspecten inzake het gebruik van landeninformatie bij de beoordeling van de geloofwaardigheid. Ik ga met andere woorden na welke vereisten worden gesteld aan het gebruik van landeninfo en over welke kanalen de asielzoeker beschikt om toegang te hebben tot landeninfo. Telkens ga ik na hoe ver de procedurele waarborgen reiken in geval van onrechtmatig of niet-correct gebruik van landeninformatie.

---

⁸¹ J.-Y. CARLIER et S. SAROLEA, *Droit des étrangers*, Bruxelles, Larcier, 2016, 438-439.

⁸² S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 173; D. VANHEULE, *Vluchtelingen. Een overzicht*, Gent, Mys & Breesch, 1998, 20, nr. 44; *supra* nr. 33.

⁸³ Art. 4, lid 3, sub a kwalificatierichtlijn stelt immers dat de beoordeling van een verzoek om internationale bescherming plaats moet vinden op individuele basis en onder meer rekening houdt met alle relevante feiten in verband met het land van herkomst op het tijdstip waarop een beslissing inzake het verzoek wordt genomen, met inbegrip van wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen van het land van herkomst en de wijze waarop deze worden toegepast; HvJ 2 maart 2010, nr. C- 175/08, Salahadin Abdulla e.a., §68. Voor de werkdefinitie van het concept landeninformatie, zie *infra* nr. 40 t.e.m. 42.

⁸⁴ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU, 13 juli 2016, COM(2016)467 final – 2016/0224 (COD), 33.

⁸⁵ Art. 4, lid 3, sub a kwalificatierichtlijn.

⁸⁶ Art. 48/6, tweede lid, sub c vreemdelingenwet; A. GLASS, "Subjectivity and refugee fact-finding", in J. MCADAM (ed.), *Forced migration, human rights and security*, Oxford, Hart Publishing, 2008, 220.

37. Door de keuze om in te zoomen op het gebruik van landeninformatie blijven andere – ongetwijfeld boeiende – aspecten van de beoordeling van de geloofwaardigheid onderbelicht. Zo laat ik bijvoorbeeld de volgende zaken buiten beschouwing: de plaats van het algemeen rechtsbeginsel *fraus omnia corrumpit* in asielzaken, het gebruik van verklaringen van derden in de beoordeling van de geloofwaardigheid of het geval waarin de asielzoeker het voordeel van de twijfel krijgt.

Afdeling 3. Tussenconclusie

38. De elementen van de vluchtelingdefinitie moeten worden bewezen. Centraal in de definitie staat de gegronde vrees voor vervolging. Die vrees moet aannemelijk worden gemaakt. Er zal pas geloof aan worden gehecht als de "subjectieve vrees" geobjectiveerd wordt. Dat gebeurt aan de hand van de objectieve omstandigheden in het land van herkomst van de asielzoeker. Gezien het belang van landeninformatie daarin zal ik mijn onderzoek daar verder op toespitsen.

HOOFDSTUK IV. BEOORDELING VAN DE GELOOFWAARDIGHEID A.D.H.V. LANDENINFORMATIE

39. Zoals beschreven in het vorig hoofdstuk, gebeurt de beoordeling van de geloofwaardigheid van de asielzoeker voor een belangrijk deel aan de hand van landeninformatie. Voordat ik over ga tot een grondige analyse van de materiële en de procedurele aspecten inzake het gebruik van landeninformatie, zal ik het concept eerst definiëren. Daarnaast zet ik uiteen welke functies het gebruik van landeninformatie zo belangrijk maken in de context van de EU en in het Belgisch recht.

Afdeling 1. Werkdefinitie

40. Hoewel landeninformatie een cruciale rol speelt in de beoordeling van het asielrelaas, definiëren noch het Verdrag van Genève, noch de procedure- en kwalificatierichtlijn, noch de Belgische wetgeving het concept landeninformatie. Meer nog, het begrip landeninformatie of *country of origin information (coi)* wordt zelfs nergens in deze bronnen als zodanig genoemd. Toch zijn er bepalingen die er betrekking op hebben en maakt het samenlezen van die bepalingen het mogelijk om te begrijpen wat de betekenis ervan is.⁸⁷

41. Voor dit onderzoek zal ik een werkdefinitie van landeninformatie hanteren. Om die te bepalen baseer ik me niet alleen op de EU-richtlijnen en de Belgische wetgeving; ook de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens⁸⁸ is hierin relevant. Door de procedure- en kwalificatierichtlijn en de Belgische wetgeving samen te lezen, besluit ik dat landeninformatie informatie is over de algemene situatie in het land van herkomst van een asielzoeker of in een land van doorreis, met inbegrip van wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in dat land.⁸⁹

42. Deze werkdefinitie zal ik in dit onderzoek hanteren, met dien verstande dat ik onder een land van doorreis ook EU-lidstaten of staten die partij zijn bij het EVRM begrijp. De verklaring daarvoor is dat de rechtspraak van het EHRM ook relevant is.⁹⁰ Het

---

⁸⁷ Het betreft meer bepaald overwegingen 39, 46 en 48 procedurerichtlijn; art. 10, lid 3, sub b, art. 31, lid 8, sub e, art. 37, lid 3, en art. 45, lid 2, sub a procedurerichtlijn; art. 4, lid 3, sub a en art. 8, lid 2 kwalificatierichtlijn; art. 48/5, §3, tweede lid, en art. 48/6, eerste lid, sub c vreemdelingenwet; art. 27, lid 1, sub a koninklijk besluit van 11 juli 2003.

⁸⁸ (Hierna: EHRM).

⁸⁹ De elementen van deze werkdefinitie zijn afkomstig uit art. 10, lid 3, sub b procedurerichtlijn, art. 4, lid 3, sub a, en art. 8, lid 2 kwalificatierichtlijn. Zie ook art. 48/5, §3, tweede lid en art. 48/6, sub c vreemdelingenwet.

⁹⁰ *Supra* nr. 21.

EHRM spreekt zich in een aantal arresten uit over een land van bestemming, dat niet per se het land van herkomst is.⁹¹ Inderdaad, soms betreft de informatie een land van doorreis dat lid is van de EU⁹² of dat partij is bij het EVRM.⁹³

Uit het bovenstaande volgt logischerwijs dat het in dit onderzoek nauwkeuriger is om het concept landeninfo(rmatie) te gebruiken, eerder dan *country of origin information* of *coi*. *Country of origin information* zou strikt gezien enkel betrekking hebben op het land van herkomst van een asielzoeker. Wanneer we het concept landeninformatie gebruiken is het duidelijker dat de informatie ook over een land van doorreis kan gaan, en niet enkel over een land van herkomst.⁹⁴

Afdeling 2. Belang

43. De EU-regeling inzake landeninformatie moet worden gesitueerd in de door de Europese Commissie uiteen gezette context. Zij beoogde met haar voorstellen de doeltreffendheid en de kwaliteit van de besluitvorming over asielaanvragen te verbeteren,⁹⁵ zodat secundaire asielstromen en het hoog aantal beroepen zouden verminderen.⁹⁶ Dat moet onder andere worden bereikt door gebruik te maken van landeninformatie.

44. Het in rekening nemen van landeninformatie heeft twee functies. Enerzijds speelt landeninformatie een grote rol in het nagaan van de relevante feiten bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van het asielrelaas.⁹⁷ Een deugdelijk onderzoek van de asielaanvraag maakt het mogelijk om met kennis van zaken een degelijke beslissing te nemen,⁹⁸ zodat de asielzoeker die bescherming behoeft als vluchteling correct als

---

⁹¹ EHRM 23 augustus 2016, nr. 59166/12, J.K. e.a./Zweden, punt 94, waar het Hof in dat kader spreekt van *country of destination*.

⁹² EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland, waar de landeninformatie betrekking heeft op Griekenland, die lid is van de EU en partij is bij het EVRM.

⁹³ EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland. Zie ook bv. EHRM 14 maart 2017, nr. 47287/15, Ilias en Ahmed/Hongarije, waar de landeninformatie betrekking heeft op Servië.

⁹⁴ Voor alle duidelijkheid wordt hiermee geen afbreuk gedaan aan het feit dat de gegronde vrees voor vervolging in principe wordt beoordeeld ten aanzien van het land van nationaliteit van een asielzoeker. RvV 22 maart 2016, nr. 164.572, punt 2.10; RvV 6 oktober 2014, nr. 130.914, punt 2.5.1; RvV 21 mei 2013, nr. 103.141, punt 3.5.

⁹⁵ Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende minimumnormen voor de procedures in de lidstaten voor de verlening of intrekking van internationale bescherming (herschikking), 21 oktober 2009, COM(2009)554 definitief – 2009/0165 (COD), 5.

⁹⁶ Overweging 13 procedurerichtlijn; Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende minimumnormen voor de procedures in de lidstaten voor de verlening of intrekking van internationale bescherming (herschikking), 21 oktober 2009, COM(2009)554 definitief – 2009/0165 (COD), 5; Commission staff working document (Comm.) accompanying the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection and the content of the protection granted, Impact Assessment, 21 October 2009, SEC(2009)1373 final, 5.

⁹⁷ Art. 4, lid 1 en lid 3, sub a kwalificatierichtlijn.

⁹⁸ Art. 10, lid 3, sub b procedurerichtlijn; voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende minimumnormen voor de procedures in de lidstaten voor de verlening of intrekking van internationale bescherming (herschikking), 21 oktober 2009, COM(2009)554 definitief – 2009/0165 (COD), 5.

zodanig kan worden erkend.⁹⁹ In het Belgisch recht wordt deze finaliteit ook beoogd door de naleving van het zorgvuldigheidsbeginsel.¹⁰⁰ Volgens GLASS houdt een zorgvuldige feitenvinding ook in dat de asielzoeker de mogelijkheid moet hebben om te antwoorden op de landeninformatie waar zijn relaas mee in strijd is.¹⁰¹ Verder in dit onderzoek komt echter aan bod dat de wetgeving en de rechtspraak niet in de mogelijkheid voorzien voor de asielzoeker om in de administratieve fase te reageren op de strijdigheden van zijn asielaanvraag met de beschikbare landeninformatie. In de beroepsprocedure voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen kan de asielzoeker daar wel op reageren.¹⁰²

Anderzijds dient het gebruik van landeninformatie tot een betere motivering van een negatieve beslissing. Een sterke motivering laat toe om de beslissing beter te verdedigen in een beroepsprocedure, waardoor de kans op hervorming of vernietiging kleiner wordt.¹⁰³ In het Belgisch recht kan dat worden gekoppeld aan de formele motiveringsplicht.¹⁰⁴

Afdeling 3. Tussenconclusie

45. Ik gebruik in dit onderzoek het concept landeninformatie. Dat is informatie over de algemene situatie in het land van herkomst van een asielzoeker of in een land van doorreis, met inbegrip van wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in dat land.

Het gebruik van landeninformatie heeft twee functies. Enerzijds maakt het gebruik van landeninformatie het mogelijk om de relevante feiten van een asielaanvraag na te gaan en met kennis van zaken een degelijke beslissing inzake de asielaanvraag te nemen. Anderzijds dient het gebruik van landeninformatie om een weigeringsbeslissing beter te motiveren, zodat die beter kan worden verdedigd in de beroepsfase.

---

⁹⁹ Overweging 25 procedurerichtlijn.

¹⁰⁰ RvS 25 oktober 2016, nr. 236.238, RAEYMAEKERS, punt 13; RvS 14 juni 2016, nr. 235.048, DELAFONTEYNE, punt 23; RvS 6 februari 2015, nr. 230.132, DE FEYTER e.a., punt 30; RvS 22 november 2012, nr. 221.475, DE WOLF, punt 32.

¹⁰¹ A. GLASS, "Subjectivity and refugee fact-finding", in J. MCADAM (ed.), *Forced migration, human rights and security*, Oxford, Hart Publishing, 2008, 220.

¹⁰² *Infra* nr. 96 en 113.

¹⁰³ Commission staff working document (Comm.) accompanying the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing international protection, Impact Assessment, 21 October 2009, SEC(2009)1376, 10 and 20; voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende minimumnormen voor de procedures in de lidstaten voor de verlening of intrekking van internationale bescherming (herschikking), 21 oktober 2009, COM(2009)554 definitief – 2009/0165 (COD), 5.

¹⁰⁴ Art. 2 en art. 3 wet 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen, BS 12 september 1991. De Raad van State stelt dat de motivering van de bestreden beslissing de juridische en feitelijke overwegingen moet vermelden die aan de beslissing ten grondslag liggen. Deze motivering moet afdoende zijn, teneinde de bestuurde in staat te stellen terzake te oordelen of het zin heeft zich tegen de beslissing te verweren met de middelen die het recht hem ter beschikking stelt. Zie recent: RvS 24 mei 2016, nr. 234.820, NV FRANKI CONSTRUCT e.a., punt 17; RvS 29 september 2011, nr. 215.468, NV BEDIMO, punt 13; RvS 1 juli 2010, nr. 206.350, NV BRASSCHAAT FINANCIAL HOLDING, punt 9.

In de volgende hoofdstukken ga ik na wat de materiële en de procedurele aspecten van het gebruik van landeninformatie zijn. Ik behandel in de hoofdstukken V en VI achtereenvolgens de criteria inzake landeninformatie, de bewijswaarde, de subjectieve bewijslast en de kanalen voor toegang tot landeninfo.

HOOFDSTUK V. MATERIËLE ASPECTEN INZAKE LANDENINFORMATIE

46. Ik start het onderzoek naar het gebruik van landeninformatie met de materiële aspecten ervan. Eerst onderzoek ik aan welke criteria landeninformatie moet voldoen. Aangezien daarvoor geen exhaustieve lijst bestaat in de wetgeving, ga ik doorheen de relevante wetsbepalingen en rechtspraak op zoek naar de relevante criteria. Ik kijk vervolgens hoe die worden toegepast door de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Tot slot onderzoek ik in dit hoofdstuk welke bewijswaarde landeninformatie heeft en hoe omvangrijk de bevoegdheid van de rechter is bij het toekennen van die bewijswaarde.

Afdeling 1. Criteria inzake landeninformatie

47. Hoewel landeninformatie een cruciale rol speelt in de beoordeling van het asielrelaas, is het gebruik ervan niet eenduidig geregeld in de wetgeving, in die zin dat de wetgeving geen exhaustieve lijst opstelt van vereisten waar landeninformatie aan moet voldoen. Bovendien worden gelijkaardige criteria in de verschillende wetsbepalingen op een andere manier verwoord,¹⁰⁵ zodat de geldende regeling inboet aan transparantie en nauwkeurigheid.

48. Verspreid in de procedure- en kwalificatierichtlijn, de vreemdelingenwet en het koninklijk besluit van 11 juli 2003 zijn wel een aantal criteria te onderscheiden. Voor de overzichtelijkheid kan ik die indelen in twee groepen: de eerste groep criteria heeft betrekking op de landeninformatie zelf, terwijl de tweede groep iets zegt over de bronnen.¹⁰⁶ Terzelfdertijd moet ik deze indeling relativeren, want de criteria kunnen in de praktijk door elkaar worden gebruikt. Zo vereist de wetgeving dat bronnen relevant moeten zijn, terwijl de rechtspraak dat criterium in een aantal zaken ook toepast op de informatie zelf.¹⁰⁷

---

¹⁰⁵ Zo vereist art. 10, lid 3, sub b procedurerichtlijn dat er nauwkeurige en actuele informatie wordt verzameld, terwijl art. 45, lid 2, sub b procedurerichtlijn vereist dat de bevoegde autoriteit precieze en bijgewerkte informatie kan inwinnen. Of er een nuance is tussen de synoniemen "nauwkeurig" en "bijgewerkt" blijkt niet uit de wetgeving of de rechtspraak. Voor beide woorden geeft het woordenboek Van Dale dezelfde definitie, met name "juist, zorgvuldig, stipt".

¹⁰⁶ Een dergelijke indeling maakt het voormalig Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen in zijn analyse over *country of origin information* niet. Er worden wel een aantal criteria verzameld, besproken en geanalyseerd, BELGISCH COMITE VOOR HULP AAN VLUCHTELINGEN, *Is de vrees gegrond? Het gebruik en de toepassing van landeninformatie in de asielaanvraag. Analyse van de toepassing in België van de Europese principes en regels m.b.t. COI*, Brussel, Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen, 2011, 30-48.

¹⁰⁷ RvV 10 februari 2017, nr. 182.101, punt 5.3; RvV 16 april 2013, nr. 100.970, punt 4.10. In het laatstvermelde arrest stelt de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen vast dat hem actuele en relevante informatie met betrekking tot de situatie van een bepaalde etnische groep ter beschikking wordt gesteld. Voor deze vereiste in het annulatiecontentieux, zie RvV 24 november 2012, nr. 92.052, punt 3.3.2.2.1.3.

Toch volg ik de gemaakte indeling om zo de criteria enigszins overzichtelijk te catalogiseren.

49. Kenmerkend aan alle criteria is dat de wetgever het nalaat om ze concreet invulling te geven en de exacte draagwijdte ervan te bepalen, waardoor het aan de feitenrechter is om deze open criteria in te vullen.

Bij de hierna volgende analyse zal ik nagaan hoe de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen hieraan in de praktijk invulling geeft.

1.1. Criteria inzake de info

a. nauwkeurig en voldoende geverifieerd

50. Volgens de procedure- en kwalificatierichtlijn moet landeninformatie nauwkeurig¹⁰⁸ en voldoende geverifieerd¹⁰⁹ zijn. Deze criteria zijn niet als zodanig omgezet naar het Belgisch recht, maar maken volgens mij wel deel uit van het zorgvuldigheidsbeginsel, dat een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur is die net tegemoet komt aan de terugtred van de wetgever.¹¹⁰ Het houdt in dat de administratieve overheid haar beslissing op zorgvuldige wijze moet voorbereiden, en impliceert dat de beslissing moet steunen op werkelijk bestaande en concrete feiten die met de vereiste zorgvuldigheid werden vastgesteld. Het zorgvuldigheidsbeginsel verplicht de overheid om ervoor te zorgen dat de feitelijke en juridische aspecten van het dossier deugdelijk worden onderzocht, zodat de overheid met kennis van zaken kan beslissen.¹¹¹

Dat algemeen beginsel van behoorlijk bestuur is ook van toepassing op de Commissaris-generaal, die zijn beslissing inzake een asielaanvraag moet baseren op een correcte feitenvinding.¹¹² De omschrijving van het zorgvuldigheidsbeginsel biedt bijgevolg een breed kader waarin ik het vereiste dat de Commissaris-generaal zijn beslissing op nauwkeurige en voldoende geverifieerde informatie moet steunen, kan situeren.

---

¹⁰⁸ Art. 10, lid 3, sub b procedurerichtlijn. Art. 45, lid 2, sub b procedurerichtlijn stelt dat landeninfo precies moet zijn. Hetzelfde wordt benadrukt in overweging 39 van de procedurerichtlijn. Zie ook art. 8, lid 2 kwalificatierichtlijn.

¹⁰⁹ Deze vereiste wordt gesteld in art. 31, lid 8, sub e procedurerichtlijn, dat betrekking heeft op het gebruik van landeninfo om te bepalen of de procedure al dan niet versneld of aan de grens of in transitzones wordt gevoerd.

¹¹⁰ A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Kluwer, 2014, 48-49, nr. 42.

¹¹¹ Zie recent: RvS 25 oktober 2016, nr. 236.238, RAEYMAEKERS, punt 13; RvS 14 juni 2016, nr. 235.048, DELAFONTEYNE, punt 23; RvS 6 februari 2015, nr. 230.132, DE FEYTER e.a., punt 30; RvS 22 november 2012, nr. 221.475, DE WOLF, punt 32.

¹¹² RvS 29 maart 2005, nr. 142.692, punt 2.1.2.2.

51. Uit een analyse van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen blijkt dat de rechter dat op verschillende manieren kan vertalen naar de praktijk. Zo kan het criterium van nauwkeurige informatie eerder worden gezien in de zin van complete of volledige informatie.¹¹³ Het betekent ook dat de informatie consistent moet zijn met andere landeninformatie in eenzelfde rapport of met de door de andere partij aangebrachte info.¹¹⁴ Overigens benadrukt het EHRM dat met dat laatste element rekening moet worden gehouden bij het gebruik van anonieme bronnen.¹¹⁵

Bovendien vereist de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen dat landeninformatie niet tegenstrijdig is. Zo werd een weigeringsbeslissing van de Commissaris-generaal vernietigd, omdat de verzoeker in een aanvullende nota nieuwe documenten aanbracht die op het eerste gezicht de informatie van de Commissaris-generaal leken tegen te spreken of te nuanceren.¹¹⁶ Ook vernietigde de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen een weigeringsbeslissing, omdat de Commissaris-generaal zich in dat dossier telkens baseerde op de *Subject Related Briefing – Guinée – Le mariage*, terwijl die informatie in strijd was met de *Subject Related Briefing sur les pratiques du lévirat et du sororat*.¹¹⁷ Verder werden beslissingen vernietigd omdat de informatie vervat in een bepaald rapport ambigu of contradictoer was.¹¹⁸ De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen vernietigt of hervormt daarenboven beslissingen die steunen op onvoldoende genuanceerde informatie of op een onvoldoende genuanceerde lezing ervan.¹¹⁹

Tot slot vereist de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen dat informatie voldoende geverifieerd¹²⁰ of bevestigd¹²¹ moet zijn.

b. actueel

52. Landeninformatie moet volgens de procedure- en kwalificatierichtlijn actueel zijn.¹²² De beoordeling van een asielaanvraag gebeurt immers *ex nunc*,¹²³ of met andere

¹¹³ Bijvoorbeeld RvV 20 januari 2017, nr. 181.010, punt 5.7, waar de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen stelt dat het noodzakelijk is om te beschikken over meer volledige informatie inzake vrouwelijke besnijdenis en gedwongen, vroegtijdige huwelijken in Benin; RvV 30 november 2016, nr. 178.728, punt 5.5.1; RvV 28 september 2016, nr. 175.418, punt 5.5; RvV 16 februari 2016, nr. 162.160, punt 4.5; RvV 22 april 2014, nr. 122.823, punt 5.4, waar de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen het noodzakelijk acht om te beschikken over complete en actuele informatie inzake de mogelijkheid voor personen die zich in een gelijkaardige situatie bevinden als de verzoeker om een effectieve bescherming te krijgen van de Marokkaanse autoriteiten.

¹¹⁴ RvV 17 maart 2017, nr. 183.937, punt 2.3.3; RvV 27 februari 2017, nr. 183.035, punt 2.2.14; RvV 20 januari 2017, nr. 181.042, punt 2.4; RvV 19 januari 2017, nr. 180.949, punt 2.8; RvV 19 december 2016, nr. 179.776, punt 2.2.

¹¹⁵ EHRM 28 juni 2011, nrs. 8319/07 en 11449/07, Sufi en Elmi/het Verenigd Koninkrijk, punt 233.

¹¹⁶ RvV 31 mei 2016, nr. 168.776, punt 5.7; zie ook RvV 9 januari 2014, nr. 116.642, punt 6.1.7.2.

¹¹⁷ RvV 18 december 2014, nr. 135.470, punt 5.10.4.

¹¹⁸ RvV 17 november 2014, nr. 133.264, punt 5.4; RvV 29 januari 2014, nr. 117.789, punt 4.8.1.

¹¹⁹ RvV 20 april 2016, nr. 166.153, punt 5.4.3; RvV 24 juni 2015, nr. 148.469, punt 4.4; RvV 21 maart 2014, nr. 121.234, punt 3.7; RvV 9 januari 2014, nr. 116.649, punt 4.5; RvV 16 april 2013, nr. 100.970, punt 4.7.

¹²⁰ Voor een toepassing, zie RvV 22 januari 2016, nr. 160.632, punt 5.5.1.

¹²¹ RvV 30 mei 2016, nr. 168.656, punt 5.9.

woorden met inachtneming van alle relevante feiten in verband met het desbetreffende land op het tijdstip waarop de beslissing wordt genomen.¹²⁴ Gezien de hervormingsbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asiel en het devolutief karakter van het hervormingsberoep, kunnen de partijen tot de sluiting van het debat in een aanvullende nota nieuwe elementen aanbrengen.¹²⁵ Die nieuwe elementen kunnen bestaan uit een actualisering van landeninformatie, waar algemeen gesteld een grotere bewijswaarde aan zal worden gegeven.¹²⁶

53. Wanneer is landeninformatie nu gedateerd en binnen welke tijdsperiode is een actualisatie vereist? De wetgever blijft dit antwoord schuldig, waardoor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen zelf bepaalt wanneer meer recente info nodig is om met kennis van zaken een beslissing te nemen. Uit de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen blijkt dat geval per geval wordt geoordeeld of een actualisatie vereist is. Dat blijkt vooral afhankelijk te zijn van gebeurtenissen die zich voordoen in het desbetreffende land, waardoor de algemene situatie gewijzigd zou kunnen zijn.

Zo oordeelde de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen dat de meest recente aangebrachte bronnen met betrekking tot de Democratische Republiek Congo dateren van april 2014, terwijl er zich in het verstreken anderhalf jaar een andere politieke context heeft gevormd.¹²⁷ Ook vernietigde de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen een weigeringsbeslissing van de Commissaris-generaal, omdat hij zich baseerde op

---

¹²² Overweging 39 procedurerichtlijn; art. 10, lid 3, sub b procedurerichtlijn; art. 8, lid 2 kwalificatierichtlijn. Volgens art. 45, lid 2, sub a procedurerichtlijn moet landeninformatie bijgewerkt zijn. "Bijwerken" betekent volgens het woordenboek Van Dale "het ontbrekende aanvullen of herstellen". "Actueel" wordt door het woordenboek Van Dale gedefinieerd als "op het ogenblik bestaand of plaatsvindend".

¹²³ Art. 46, lid 3 procedurerichtlijn. De beoordeling gebeurt niet *ex tunc*, waarbij zou worden onderzocht of de voorwaarden vervuld waren op het tijdstip dat het verzoek werd ingediend.

¹²⁴ Art. 4, lid 3, sub a kwalificatierichtlijn; art. 27, sub a koninklijk besluit van 11 juli 2003; EHRM 23 augustus 2016, nr. 59166/12, J.K. e.a./Zweden, punt 83; EHRM 23 maart 2016, nr. 43611/11, F.G./Zweden, punt 115; EHRM 11 januari 2007, nr. 1948/04, Salah Sheekh/Nederland, punt 136.

¹²⁵ Art. 39/76, §1, tweede lid - negende lid vreemdelingenwet. Dat artikel werd gewijzigd ten gevolge van een arrest van het Grondwettelijk Hof, waarin werd gesteld dat de vroegere regeling, die dilatoire debatten beoogde te vermijden, er niet toe mocht leiden dat de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen zou kunnen nalaten nieuwe gegevens te onderzoeken die de asielzoeker voorlegt en die van dien aard zijn dat ze op zekere wijze het gegronde karakter van het beroep kunnen aantonen. Het Grondwettelijk Hof stelde dat de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen dan gehouden is om deze gegevens te onderzoeken en er rekening mee te houden, GwH 27 mei 2008, nr. 81/2008, punt B.29.4 en B.29.6. Zie ook wetsontwerp tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en van de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53-2556/1, 50-54.

¹²⁶ RvV 20 oktober 2016, nr. 176.683, punt 2.4, waar de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen oordeelt dat de meest actuele informatie vanzelfsprekend de meest waardevolle is om de werkelijke situatie te beoordelen; RvV 16 juni 2016, nr. 169.993, punt 2.3.2, waar de rechter oordeelt dat de *COI Focus* van 11 maart 2016 meer relevant is dan het onderzoeksdocument van Cedoca d.d. 24 april 2014.

¹²⁷ RvV 22 december 2015, nr. 159.241, punt 5.8. Zie ook bv. RvV 27 februari 2017, nr. 182.974, punt 5.2; RvV 23 november 2016, nr. 178.243, punt 5.2; RvV 24 juni 2015, nr. 148.469, punt 4.4.

landeninformatie van augustus 2014, terwijl de Oekraïense autoriteiten intussen hebben aangekondigd dat opnieuw troepen zullen worden gemobiliseerd.¹²⁸

De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen vereist vaker een actualisatie over de toestand in een land waar een gewapend conflict heerst. Zo oordeelt de rechter dat landeninformatie over Irak die meer dan 6 maanden oud is, moet worden geactualiseerd.¹²⁹ Tot hetzelfde besluit komt de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in een geval waar de landeninformatie over de situatie in Afghanistan dateert van meer dan een jaar geleden.¹³⁰

1.2. Criteria inzake de bronnen

a. relevant

54. De procedure- en kwalificatierichtlijn bepalen dat bronnen relevant moeten zijn, maar preciseren niet wat een relevante bron exact is.¹³¹

In plaats daarvan beperken de EU-wetgeving en de nationale wetgeving zich tot het opsommen van een aantal voorbeelden. In de verschillende bepalingen komen echter andere voorbeelden aan bod, die enigszins wel samenhangend, maar dus zeker niet identiek zijn.¹³²

55. Bij wijze van voorbeeld noemt de procedurerichtlijn het Europees Ondersteuningsbureau voor Asielzaken,¹³³ de United Nations High Commissioner for Refugees¹³⁴ en relevante internationale mensenrechtenorganisaties.¹³⁵ Een andere

---

¹²⁸ RvV 29 juni 2015, nr. 148.717, punt 5.3.

¹²⁹ RvV 23 januari 2014, nr. 117.488, punt 5.4. Ook dit is uitendelijk een feitenkwestie die geval per geval wordt beoordeeld, zie bijvoorbeeld RvV 22 december 2014, nr. 135.754, punt 2.5.5.

¹³⁰ RvV 4 april 2013, nr. 100.477, punt 4.5.

¹³¹ Art. 8, lid 2 kwalificatierichtlijn; overweging 39 procedurerichtlijn; art. 10, lid 3, sub b en art. 37, lid 3 procedurerichtlijn verwijzen naar relevante internationale (mensenrechten)organisaties. Zie ook art. 57/6/1, derde lid vreemdelingenwet.

¹³² Art. 8, lid 2, kwalificatierichtlijn; overweging 39 procedurerichtlijn; art. 10, lid 3, sub b en art. 37, lid 3 procedurerichtlijn verwijzen naar relevante internationale (mensenrechten)organisaties. Zie ook art. 57/6/1, derde lid vreemdelingenwet.

¹³³ (Hierna: EASO). Dat art. 10, lid 3, sub b procedurerichtlijn eerst het EASO vermeldt, betekent niet noodzakelijk dat het EASO een meer relevante bron is dan de UNHCR, waardoor aan de rapporten van het EASO een grotere bewijswaarde zou toekomen. Die volgorde is wel te verklaren doordat de Europese Commissie de oprichting van het EASO en zijn belangrijke rol in de EU bij de ondersteuning van de lidstaten wat betrouwbare informatie over het land van herkomst in de asielprocedure betreft, wou beklemtonen door de opsomming daarmee te beginnen, zie bijlage toelichting per artikel (Comm.) bij gewijzigd voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale beschermingsstatus (herschikking), 1 juni 2011, COM(2011)319 definitief, 4.

¹³⁴ (Hierna: UNHCR).

¹³⁵ Aanvankelijk werden relevante internationale mensenrechtenorganisaties in art. 8, lid 2, sub b Richtl.Raad nr. 2005/85, 1 december 2005 betreffende minimumnormen voor de procedures in de lidstaten voor de toekenning of intrekking van de vluchtelingenstatus, *Pb.L.* 13 december 2005, afl. 326, 13, zelfs niet opgegeven als voorbeeld, hoewel het Europees Parlement had geadviseerd om wel te verwijzen naar andere maatschappelijke organisaties die werkzaam zijn in de landen van oorsprong van de asielzoekers. Verslag (EP) over het gewijzigd voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende minimumnormen voor de procedure in de

bepaling van de procedurerichtlijn verwijst dan weer naar de Raad van Europa als bijzondere informatiebron.¹³⁶ De kwalificatierichtlijn haalt enkel het EASO en de UNHCR aan,¹³⁷ terwijl de vreemdelingenwet er op wijst dat naast de UNHCR, de Raad van Europa en andere relevante internationale organisaties, ook informatie uit andere lidstaten van de EU relevant is.¹³⁸

56. Bovendien kan de Commissaris-generaal gebruik maken van landeninformatie uit de rapporten van zijn eigen interne documentatie- en researchdienst Cedoca, die ondersteuning biedt bij de behandeling van de asielaanvragen.¹³⁹ Cedoca maakt het onder andere mogelijk om opzoeken te doen over de algemene situatie in de landen van herkomst.¹⁴⁰ Deze dienst kan zich bij het opstellen van landeninforapporten zelf eveneens baseren op informatie uit diverse relevante bronnen.

57. De rechtspraak van het EHRM baseert zijn arresten op een hele reeks voorbeeldbronnen, die meer uitgebreid is dan wat de wetgeving bepaalt. In dat kader vestigt het EHRM expliciet de aandacht op gezaghebbende auteurs van landeninformatie, zoals de UNHCR en de Commissaris voor de Rechten van de Mens van de Raad van Europa, internationale ngo's zoals Amnesty International, Human Rights Watch, Pro Asyl en de European Council on Refugees and Exiles, en nationale ngo's zoals bijvoorbeeld in de zaak M.S.S. tegen België en Griekenland de Greek Helsinki Monitor en de Greek National Commission for Human Rights.¹⁴¹ Het EHRM maakt ook gebruik van *domestic materials*, zijnde landeninformatie afkomstig van een interne documentatie- of researchdienst, en landeninformatie van dergelijke diensten van andere staten die al dan niet partij zijn bij het EVRM. Het gaat dan bijvoorbeeld over rapporten van United Kingdom Home Office, United States State Department, Norwegian Country of Origin Information Centre, German Federal Office for Migration and Asylum, Information Centre Asylum and Migration en dergelijke meer.¹⁴²

58. Uit deze verschillende voorbeelden leid ik af dat er een drietal soorten bronnen zijn, met name agentschappen van de UNHCR of van andere relevante

---

lidstaten voor de toekenning of intrekking van de vluchtelingenstatus (14203/2004 – C6-0200/2004 – 2000/0238(CNS)). (Hernieuwde raadpleging). Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken, 29 juni 2005, A6-0222/2005, 27-28.

¹³⁶ Overweging 30 en art. 37, lid 3 procedurerichtlijn.

¹³⁷ Art. 8, lid 2 kwalificatierichtlijn, dat betrekking heeft op binnenlandse bescherming.

¹³⁸ Art. 57/6/1 derde lid vreemdelingenwet.

¹³⁹ Art. 3, §1 koninklijk besluit van 11 juli 2003.

¹⁴⁰ Verslag aan de Koning bij het KB 11 juli 2003 tot regeling van de werking van en de rechtspleging voor het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, BS 27 januari 2004.

¹⁴¹ EHRM 14 maart 2017, nr. 47287/15, Ilias en Ahmed/Hongarije, punt 114; EHRM 23 augustus 2016, nr. 59166/12, J.K. e.a./Zweden, punt 31-46 en 116; EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland, punt 348.

¹⁴² EHRM 14 maart 2017, nr. 47287/15, Ilias en Ahmed/Hongarije, punt 114; EHRM 23 augustus 2016, nr. 59166/12, J.K. e.a./Zweden, punt 31-46, 84 en 116; EHRM 23 maart 2016, nr. 43611/11, F.G./Zweden, punt 117; EHRM 17 juli 2008, nr. 25904/07, NA./het Verenigd Koninkrijk, punt 119.

mensenrechtenorganisaties, documentatie- en researchdiensten van staten,¹⁴³ en (inter)nationale niet-gouvernementele organisaties. De ene bron primeert niet noodzakelijk boven een andere, maar de rechter beoordeelt de bron *in concreto* met inachtneming van de onafhankelijkheid, de betrouwbaarheid en de objectiviteit ervan, het gezag en de reputatie van de auteur, de ernst van de onderzoekswerkzaamheden, de samenhang van de conclusies en de bevestiging door andere bronnen.¹⁴⁴

59. *De lege ferenda* wil de Europese Commissie met een nieuwe verordening de naam "EASO" wijzigen in "Asielagentschap van de Europese Unie", dat een groter mandaat toegewezen krijgt.¹⁴⁵ Het Asielagentschap van de EU zal de lidstaten bijstaan door onder andere actuele informatie over derde landen te verstrekken. Het Asielagentschap van de EU zal bovendien belast worden met de coördinatie van de maatregelen die de lidstaten nemen voor het bijdragen aan en ontwikkelen van een gemeenschappelijke analyse die informatie verschaft over de situatie in derde landen van herkomst.¹⁴⁶

Voor het verzamelen van landeninformatie moet het Asielagentschap zelf gebruik maken van alle relevante informatiebronnen, waaronder zijn eigen informatieanalyse en andere informatie van gouvernementele, niet-gouvernementele en internationale organisaties.¹⁴⁷

De gemeenschappelijke analyse over de situatie in specifieke landen van herkomst die tot stand komt onder de coördinatie van het Asielagentschap van de EU, zullen de lidstaten in aanmerking moeten nemen bij de behandeling van asielaanvragen,¹⁴⁸ zodanig dat de beoordeling van de beschermingsbehoeften in de EU gestroomlijnd zou zijn.¹⁴⁹

---

¹⁴³ Het is niet duidelijk of alle staten in aanmerking komen. In de rechtspraak wordt meestal verwezen naar de volgende staten zoals Noorwegen, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten van Amerika, Duitsland. Ook de website van de Commissaris-generaal kan hierin een indicatie geven. Er wordt immers verwezen naar externe links voor landeninformatie opgesteld door een dienst van bv. Frankrijk, Canada, Denemarken, Ierland, Nederland, Noorwegen, Zweden, het Verenigd Koninkrijk, te raadplegen op www.cgvs.be/nl/landeninfo.

¹⁴⁴ EHRM 17 juli 2008, nr. 25904/07, NA./het Verenigd Koninkrijk, punt 120; EHRM 28 februari 2008, nr. 37201/06, Saadi/Italië, punt 143.

¹⁴⁵ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake het Asielagentschap van de Europese Unie en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 439/2010, 4 mei 2016, COM(2016)271 final – 2016/0131 (COD), 2-3.

¹⁴⁶ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake het Asielagentschap van de Europese Unie en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 439/2010, 4 mei 2016, COM(2016)271 final – 2016/0131 (COD), 7-8.

¹⁴⁷ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake het Asielagentschap van de Europese Unie en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 439/2010, 4 mei 2016, COM(2016)271 final – 2016/0131 (COD), 27.

¹⁴⁸ Dit gebeurt onverminderd hun bevoegdheid om te beslissen over individuele aanvragen, zie Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU, 13 juli 2016, COM(2016)467 final – 2016/0224 (COD), 25, 29-30 en 64; voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake het Asielagentschap van de Europese Unie en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 439/2010, 4 mei 2016, COM(2016)271 final – 2016/0131 (COD), 28.

¹⁴⁹ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake het Asielagentschap van de Europese Unie en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 439/2010, 4 mei 2016, COM(2016)271 final – 2016/0131 (COD), 7-8.

Dat voorstel zal er wellicht toe leiden dat de landeninformatie en de gemeenschappelijke analyse van het Asielagentschap van de EU meer relevant zullen zijn in de beoordeling van het asielrelaas. Uit deze voorstellen van nieuwe verordeningen inzake asiel kan volgen dat de rechter een grotere bewijswaarde zal moeten toekennen aan de informatie en analyses van het Asielagentschap van de EU.¹⁵⁰

b. verschillende bronnen

60. Landeninformatie moet afkomstig zijn uit verschillende bronnen.¹⁵¹ Sommige bepalingen spreken van een reeks informatiebronnen¹⁵² of eenvoudigweg van bronnen,¹⁵³ wat erop wijst dat landeninformatie uit meer dan één bron moet komen.

61. Nergens vereist de wetgeving dat de gebruikte landeninformatie noodzakelijk afkomstig moet zijn van zowel een gouvernementele, als een niet-gouvernementele en een internationale organisatie. Nochtans oordeelt het EHRM in de zaak Salah Sheekh t. Nederland dat de beslissing die gesteund is op informatie afkomstig van een eigen interne dienst, ook gesteund moet zijn door informatie afkomstig van andere betrouwbare en objectieve bronnen, zoals bijvoorbeeld andere staten, agentschappen van de Verenigde Naties en gereputeerde ngo's.¹⁵⁴

62. Het ziet ernaar uit dat de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen ook hier geval per geval beoordeelt of de landeninformatie waar de beslissing van de Commissaris-generaal op steunt, al dan niet voldoende is. Zo zijn er zaken waarin de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen zijn eigen arresten baseert op informatie afkomstig uit een rapport van een ngo zoals Amnesty International enerzijds, en uit een rapport van Cedoca anderzijds.¹⁵⁵

Waar de informatie afkomstig zou zijn uit slechts één soort bron, bijvoorbeeld een rapport van Cedoca, moet worden opgemerkt dat de info vervat in dat rapport zelf op zijn beurt uit verschillende bronnen afkomstig moet zijn. Zo vernietigde de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen een weigeringsbeslissing van de Commissaris-generaal onder

---

¹⁵⁰ Over de bewijswaarde van landeninformatie, *infra* nr. 72 en volgende.

¹⁵¹ Art. 10, lid 3, sub b procedurerichtlijn.

¹⁵² Overweging 48 en art. 37, lid 3 procedurerichtlijn; art. 57/6/1, derde lid en art. 39/76, §1 vreemdelingenwet.

¹⁵³ Art. 8, lid 2 kwalificatierichtlijn.

¹⁵⁴ EHRM 11 januari 2007, nr. 1948/04, Salah Sheekh/Nederland, punt 136.

¹⁵⁵ RvV 30 mei 2016, nr. 168.656, punt 5.4; RvV 16 september 2015, nr. 152.630, punt 4.3.2.1.

andere omdat bepaalde informatie uit de *COI Focus République démocratique du Congo. Situation de la famille de Laurent Nkunda* afkomstig was uit slechts één bron.¹⁵⁶

Dat laatste moet meteen ook worden gerelativeerd, omdat de enkele vraagstelling of één bron volstaat om met zekerheid bepaalde informatie voor waar te houden niet voldoende is om die informatie in twijfel te trekken. In dat kader merkte de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in een bepaalde zaak op, dat de verzoekers nalieten om die informatie te weerleggen met andere informatie of om de waarachtigheid van de bron met valabele elementen te betwisten.¹⁵⁷

c. betrouwbaar en objectief

63. De rechtspraak vereist dat bronnen betrouwbaar en objectief zijn. Dit staat noch in de procedure- of kwalificatierichtlijn, noch in de Belgische wetgeving. Wel duiken deze criteria steeds op in de rechtspraak van het EHRM en van de Raad van State,¹⁵⁸ hoewel deze rechtscolleges daar zelf geen exacte invulling aan geven.¹⁵⁹ Het is dus weer aan de feitenrechter om deze criteria verder betekenis te geven door te oordelen wanneer bronnen en de erin vervatte landeninformatie betrouwbaar en objectief zijn.

64. Met betrekking tot het betrouwbaarheids criterium merk ik in de eerste plaats een onderscheid tussen de Franstalige en de Nederlandstalige rechtspraak inzake artikel 26 van het koninklijk besluit van 11 juli 2003. Dat artikel bepaalt dat de Commissaris-generaal zich in zijn beslissing kan baseren op informatie die telefonisch of via e-mail werd verkregen van een persoon of instelling om bepaalde feitelijke aspecten van een specifiek asielrelaas na te gaan. Uit het administratief dossier moet blijken waarom die persoon of deze instelling werd gecontacteerd en welke redenen toelaten hun betrouwbaarheid te veronderstellen. Van de telefonisch verkregen informatie moet een schriftelijk verslag worden opgemaakt dat de naam van de gecontacteerde persoon, zijn contactgegevens, een beknopte beschrijving van zijn activiteiten of van zijn functie en de datum van het telefoongesprek vermeldt. Het schriftelijke verslag moet ook een overzicht bevatten van de relevante vragen en antwoorden, zonder echter exhaustief te zijn. Dat

---

¹⁵⁶ RvV 22 januari 2016, nr. 160.632, punt 5.5.1.

¹⁵⁷ RvV 10 november 2016, nr. 177.656, punt 2.11.1.

¹⁵⁸ EHRM 14 maart 2017, nr. 47287/15, Ilias en Ahmed/Hongarije, punt 114; EHRM 23 augustus 2016, nr. 59166/12, J.K. e.a./Zweden, punt 84; EHRM 23 maart 2016, nr. 43611/11, F.G./Zweden, punt 117; EHRM 17 juli 2008, nr. 25904/07, NA./het Verenigd Koninkrijk, punt 119. Voor de verwijzing naar betrouwbare bronnen, zie EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland, punt 353; EHRM 28 februari 2008, nr. 37201/06, Saadi/Italië, punt 147; RvS 2 juni 2014, nr. 227.600, punt 9.1; RvS 29 september 2010, nr. 207.736; RvS 10 maart 2009, nr. 191.254, punt 1.2; RvS 5 januari 2009, nr. 189.246.

¹⁵⁹ In zijn *dissenting opinion* bij het arrest J.K. e.a./Zweden van het EHRM, heeft rechter Ranzoni kritiek op de notie en interpretatie van betrouwbare en objectieve bronnen. Hij onthoudt zich echter om zijn kritiek op dat punt verder uit te werken; EHRM 23 augustus 2016, nr. 59166/12, J.K. e.a./Zweden, dissenting opinion of judge Ranzoni, punt 10.

artikel stelt gelijkaardige vereisten met betrekking tot de informatie die wordt verkregen via e-mail.¹⁶⁰

65. Zowel de Franstalige en Nederlandstalige kamer van de Raad van State, als de Franstalige en Nederlandstalige kamers van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen geven een verschillend toepassingsgebied aan deze bepaling.

De Nederlandstalige rechtspraak stelt dat deze bepaling enkel betrekking heeft op informatie, waarbij de feitelijke aspecten van een asielrelaas worden gecontroleerd. Bijgevolg is dit artikel, aldus de Nederlandstalige kamers, niet van toepassing op inlichtingen die werden verkregen voor het opstellen van algemene rapporten waarin de situatie of een deelaspect ervan in een bepaald land wordt beschreven met het oog op een latere toetsing van asielaanvragen. Dat volgt uit het verslag aan de Koning bij het desbetreffende artikel, dat werd zo bevestigd door de afdeling wetgeving van de Raad van State en als dusdanig gepreciseerd door de Nederlandstalige kamer van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State.¹⁶¹

De Franstalige kamers oordelen echter dat artikel 26 van het koninklijk besluit van 11 juli 2003 niet alleen van toepassing is op informatie waarbij de feitelijke aspecten van een asielrelaas worden gecontroleerd, maar ook op inlichtingen die werden verkregen voor het opstellen van algemene rapporten. De Franstalige rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen baseert zich op de Franstalige arresten van de Raad van State. Daarin overweegt de Raad van State dat de afdeling wetgeving zich zeer terughoudend opstelt met betrekking tot bewijzen die via telefonische of elektronische weg zijn verzameld. Hij oordeelt dat van dat type bewijzen enkel diegene waarvan de exacte gegevens vermeld zijn in de beslissing of in het administratief dossier in aanmerking mogen worden genomen. De Franstalige kamer van de Raad van State preciseert dat daarmee volgens het verslag aan de Koning er naar wordt gestreefd om de juistheid van de informatie te verifiëren. De vereiste vermeldingen beogen volgens de Franstalige rechtspraak van de Raad van State het tegensprekelijk debat, het recht van de verdediging en de controle van betwiste bronnen te waarborgen. De niet-naleving van

---

¹⁶⁰ Voor de wijziging van deze bepaling door art. 1 KB 6 november 2011 tot wijziging van het koninklijk besluit van 11 juli 2003 tot regeling van de werking van en de rechtspleging voor het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, *BS* 12 december 2016, werden deze vereisten enkel gesteld met betrekking tot de telefoongesprekken. De op te nemen informatie was toen ook minder precies bepaald.

¹⁶¹ RvS 2 juni 2016, nr. 11.982 (c), punt 1; RvS 24 februari 2015, nr. 230.301; RvV 23 december 2016, nr. 180.156, punt 2.3.3; RvV 23 december 2016, nr. 180.094, punt 2.5; RvV 20 december 2016, nr. 179.859, punt 3.3.1; RvV 19 december 2016, nr. 179.776, punt 2.2; RvV 25 maart 2016, nr. 164.796, punt 2.2.4.

deze vereisten maken volgens de Franstalige arresten een substantiële onregelmatigheid uit in de zin van artikel 39/2, §1, tweede lid, 2° vreemdelingenwet.¹⁶²

66. Als gevolg daarvan is volgens de Franstalige rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen de betrouwbaarheid van de informatie aangetast wanneer niet is voldaan aan de criteria van artikel 26 van het koninklijk besluit van 11 juli 2003.¹⁶³ Op dat vlak is de Franstalige rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen dus strenger in de beoordeling van landeninformatie waar de Commissaris-generaal zijn beslissing op steunt.

67. Deze verschillen in rechtspraak hebben ook weerslag op het gebruik van anonieme bronnen. De Franstalige rechtspraak aanvaardt niet dat de gegevens van de gesprekspartner achterwege kunnen worden gelaten omwille van vertrouwelijkheidsredenen.¹⁶⁴ De Nederlandstalige rechtspraak daarentegen oordeelt dat de anonimiteit van een bron op zich de door hem geleverde informatie niet onbetrouwbaar maakt.¹⁶⁵ Het EHRM maakte immers in het arrest Sufi en Elmi t. het Verenigd Koninkrijk de nuance dat het voor het EHRM virtueel onmogelijk is om de betrouwbaarheid van anonieme bronnen te beoordelen, wanneer elke informatie over de aard van de werkzaamheden van de bron in het desbetreffend gebied ontbreekt. De bewijswaarde ervan hangt dan af van de samenhang van de conclusies van deze bron met andere landeninformatie. Hoe dan ook is het EHRM in het algemeen voorzichtig wanneer het rekening houdt met rapporten van anonieme bronnen die niet consistent zijn met andere beschikbare landeninformatie.¹⁶⁶

68. Wat betreft het criterium dat bronnen objectief moeten zijn, werd in een aantal zaken aangebracht dat de rapporten van Cedoca geen objectieve waarde zouden hebben, omdat de documentatie- en researchdienst functioneert in de schoot van het Commissariaat-generaal.¹⁶⁷

De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen volgt dit argument niet en oordeelt dat de Commissaris-generaal, gelet op zijn wettelijk toegewezen bevoegdheid om zich objectief

---

¹⁶² RvS 4 december 2015, nr. 233.146, punt 13; RvS 19 november 2015, nr. 232.949; RvS 10 november 2015, nr. 232.859; RvS 10 november 2015, nr. 232.858; RvS 7 mei 2013, nr. 223.434; RvV 10 november 2016, nr. 177.569, punt 6.4.4; RvV 19 juli 2016, nr. 172.141, punt 8.3 en 8.4; RvV 13 juni 2016, nr. 169.609, punt 4.10.5; RvV 30 mei 2016, nr. 168.656, punt 5.11; RvV 25 november 2014, nr. 133.800, punt 5.5.

¹⁶³ RvV 30 mei 2016, nr. 168.656, punt 5.11; RvV 29 juni 2015, nr. 148.717, punt 5.3; RvV 11 december 2014, nr. 134.951, punt 5.4.

¹⁶⁴ RvS 19 november 2015, nr. 232.949; RvS 10 november 2015, nr. 232.859; RvS 10 november 2015, nr. 232.858.

¹⁶⁵ RvS 2 juni 2014, nr. 227.600, punt 9.2; RvV 1 september 2016, nr. 173.977, punt 2.3.3; RvV 8 december 2015, nr. 157.920; RvV 6 juli 2015, nr. 149.171, punt 4.2.

¹⁶⁶ EHRM 28 juni 2011, nrs. 8319/07 en 11449/07, Sufi en Elmi/het Verenigd Koninkrijk, punt 233.

¹⁶⁷ RvS 2 juni 2014, nr. 227.600, punt 9.2; RvS 29 september 2010, nr. 207.736.

uit te spreken over de gegrondheid van asielaanvragen en aanvragen tot subsidiaire bescherming, de instantie bij uitstek is die in staat is en de opdracht heeft objectieve informatie op een professionele manier te verzamelen en deze te gebruiken bij de beoordeling van de asielaanvragen. Bovendien benadrukt de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen dat dergelijke documenten en rapporten worden opgesteld door onpartijdige ambtenaren die er geen persoonlijk belang bij hebben onjuiste informatie weer te geven, waardoor de nodige garanties inzake objectiviteit zijn geboden.¹⁶⁸

69. Wanneer de asielzoeker kritiek heeft op de objectiviteit van de door Cedoca geconsulteerde bronnen, dan moet hij voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen minstens een begin van bewijs aanbrengen betreffende de onjuistheid van de informatie waarop de Commissaris-generaal zich baseert.¹⁶⁹

d. verifieerbaar

70. Een laatste criterium zou kunnen zijn dat de bronnen verifieerbaar moeten zijn. In een analyse over *country of origin information* heeft het toenmalig Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen het over de transparantie van de bronnen.¹⁷⁰ Dat criterium is volgens mij nauw verbonden met de vraag naar de betrouwbaarheid van bronnen en de hiervoor uiteengezette tegenstelling tussen de Franstalige en Nederlandstalige rechtspraak inzake artikel 26 van het koninklijk besluit van 11 juli 2003. Daarom behandel ik het verifieerbaarheids criterium niet afzonderlijk, maar verwijs ik naar de randnummers hiervoor.¹⁷¹

71. Uit de hiervoor gemaakte analyse besluit ik dat het criterium van de verifieerbaarheid van de bronnen eerder naar boven komt in de Franstalige rechtspraak. Het onderscheid in de Franstalige en Nederlandstalige rechtspraak is volgens mij niet noodzakelijk problematisch. Naar rechtsbescherming toe beschikt de asielzoeker in een Nederlandstalige procedure immers ook over voldoende waarborgen om de landeninformatie zelf te betwisten. Hij dient echter wel een begin van bewijs aan te brengen dat de info niet juist, niet nauwkeurig of niet actueel zou zijn. Hij moet daartoe concrete en objectieve gegevens aanbrengen.¹⁷²

---

¹⁶⁸ RvS 2 juni 2014, nr. 227.600, punt 9.2; RvS 29 september 2010, nr. 207.736; RvS 24 september 2010, nr. 207.657; RvV 17 januari 2013, nr. 95.273, punt 2.8.

¹⁶⁹ RvS 5 januari 2009, nr. 189.247, punt 1.1.2.2; RvS 5 januari 2009, nr. 189.246, punt 1.1.2.2.

¹⁷⁰ BELGISCH COMITÉ VOOR HULP AAN VLUCHTELINGEN, *Is de vrees gegrond? Het gebruik en de toepassing van landeninformatie in de asielaanvraag. Analyse van de toepassing in België van de Europese principes en regels m.b.t. COI*, Brussel, Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen, 2011, 43-46.

¹⁷¹ *Supra* nr. 64 t.e.m. 67.

¹⁷² Dat leid ik af uit de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, RvV 14 juni 2016, nr. 169.743, punt 2.3.3; RvV 19 januari 2015, nr. 136.620, punt 1.4; RvV 21 januari 2014, nr. 117.389, punt 2.3.6; RvV 18 december 2013, nr. 115.933, punt 2.3.1.

Om alle twijfel en discussie op dat vlak tegen te gaan en om de rechtseenheid te bewaren, verdient het volgens mij wel aanbeveling om het gemaakte onderscheid weg te werken. De wetgever zou in de eerste plaats zelf de desbetreffende bepaling kunnen verduidelijken. Gebeurt dat niet, dan ligt hierin een taak voor de Raad van State om zijn Franstalige en Nederlandstalige cassatierechtspraak op elkaar af te stemmen.

Afdeling 2. Bewijswaarde van landeninformatie

72. Alvorens ik onderzoek welke bewijswaarde toekomt aan (rapporten met) landeninformatie, moet eerst worden opgemerkt dat de bewijswaarde niet dezelfde betekenis heeft als de bewijskracht van een stuk, hoewel deze begrippen soms door elkaar worden gebruikt.¹⁷³ De bewijskracht duidt op de bewoordingen van een akte. De rechter mag de bewijskracht van een stuk niet miskennen door er een uitlegging aan te geven die met de bewoordingen ervan onverenigbaar is.¹⁷⁴ De Raad van State verduidelijkt dat de schending van de bewijskracht van een akte niet de juridische of feitelijke gevolgtrekking betreft die de rechter uit een akte maakt zonder miskenning van de draagwijdte ervan.¹⁷⁵ De bewijswaarde van een bewijsmiddel heeft betrekking op de geloofwaardigheid die de rechter daar aan toekent.¹⁷⁶

73. Het bewijs in asiel is vrij¹⁷⁷ en de wetgeving regelt de bewijswaarde van het bewijs in asiel niet.¹⁷⁸ Bijgevolg oordeelt de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen als feitenrechter soeverein over de bewijswaarde van het aangebrachte bewijs.¹⁷⁹ De feitenrechter oordeelt zelf over de inhoud, draagwijdte en bewijswaarde van de stukken van het administratief dossier, zonder daarbij gebonden te zijn door de argumenten van de verzoeker, ook al worden deze niet tegengesproken door de verweerder.¹⁸⁰ De Raad

---

¹⁷³ Bijvoorbeeld HvJ 2 maart 2010, nr. C-175/08, ECLI:EU:C:2010:105, Aydin Salahadin Abdulla e.a., punt 92 en 94.

¹⁷⁴ B. MAES, E. BREWAEYS, P. VANLERSBERGHE, N. CLIJMANS en S. VAN SCHEL, *Gerechtigd privaatrecht... na de hervormingen van 2013-2014*, Brugge, Die Keure, 2014, 258; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 889-890, nr. 1829-1831.

¹⁷⁵ RvS 5 januari 2017 nr. 236.964, PETERBROECK, punt 17; RvS 1 maart 2016, nr. 233.979, VAN LOOVEREN, punt 11; RvS 16 februari 2016, nr. 233.833, NV IMMORODE, punt 8.

¹⁷⁶ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 889, nr. 1828.

¹⁷⁷ S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 172-173; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd*. 2009, afl. 3, 195. Ook in het Belgisch strafrecht geldt het beginsel van vrije bewijslevering, R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 859-860, nr. 1779; *supra* nr. 35.

¹⁷⁸ Zo stelt de Raad van State in een arrest dat er geen rechtsregel is die voorschrijft dat aan geschreven stukken meer bewijswaarde moet worden toegekend dan aan de verklaringen van een asielzoeker, RvS 1 december 2011, nr. 216.653, punt 6.1.2; RvV 29 januari 2013, nr. 96.061, punt 6.4.2.

¹⁷⁹ RvS 5 juli 2016, nr. 235.343, punt 9; RvS 19 november 2015, nr. 232.948; RvS 24 februari 2015, nr. 230.295; RvS 11 maart 2014, nr. 226.682; RvS 4 november 2013, nr. 225.310; RvS 12 juni 2012, nr. 219.714; RvS 29 september 2010, nr. 207.736; RvS 10 maart 2009, nr. 191.254, punt 1.2. Dat is vergelijkbaar met de regeling in het strafrecht, zie R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 891-894, nr. 1833-1838.

¹⁸⁰ RvS 4 november 2013, nr. 225.310; RvS 5 oktober 2011, nr. 215.573, punt 6.3.

van State is als administratieve cassatierechter dus niet bevoegd om de bewijswaarde te beoordelen.¹⁸¹

74. Ook de rechtspraak van het EHRM geeft een aantal verduidelijkingen over de bewijswaarde van landeninformatie. Zo stelde het EHRM in het arrest M.S.S. t. België en Griekenland dat het bestaan van nationale wetgeving in het land van bestemming en de toetreding tot internationale verdragen die de eerbiediging van fundamentele rechten waarborgen, op zich in principe niet voldoende is om adequate bescherming tegen het risico op een behandeling in strijd met artikel 3 EVRM te verzekeren, wanneer betrouwbare bronnen wijzen op praktijken die daar manifest mee in strijd zijn.¹⁸² Op deze manier geeft het EHRM mijns inziens te kennen dat aan het bestaan van bepaalde wetgeving of de toetreding tot internationale verdragen niet meer bewijswaarde toekomt dan aan betrouwbare landeninformatie.

De Europese Commissie schrijft echter in het voorstel voor nieuwe verordening dat met betrekking tot een aantal landen de materiële en procedurele mensenrechten- en antidiscriminatie wetgeving, inclusief het lidmaatschap van alle belangrijke internationale mensenrechtenverdragen, een adequate bescherming vormt tegen vervolging en mishandeling.¹⁸³ Volgens mij zal door deze toekomstige wetgeving de bewijswaarde van landeninformatie en de beoordelingsvrijheid van de feitenrechter op dat vlak worden beperkt.

75. Verder blijkt uit de rechtspraak van het EHRM dat bij het beoordelen van de bewijswaarde van landeninfo rekening moet worden gehouden met de bron ervan, en in het bijzonder met zijn onafhankelijkheid, betrouwbaarheid en objectiviteit. Elementen die de rechter in zijn beoordeling van de rapporten mee in overweging moet nemen zijn het gezag en de reputatie van de auteur, de ernst van de onderzoekswerkzaamheden, de samenhang van de conclusies en de bevestiging door andere bronnen.¹⁸⁴

Er kan dan ook algemeen worden gesteld dat aan hoe meer criteria de rapporten met landeninformatie voldoen, hoe meer bewijswaarde de rechter wellicht aan deze bron zal geven. Zoals uit de voorgaande bespreking van de criteria blijkt, is de rechtspraak wel

---

¹⁸¹ RvS 19 november 2015, nr. 232.948; RvS 24 februari 2015, nr. 230.295; RvS 11 maart 2014, nr. 226.682; RvS 29 september 2010, nr. 207.736; RvS 24 september 2010, nr. 207.655, punt 2.4.

¹⁸² EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland, punt 353; EHRM 28 februari 2008, nr. 37201/06, Saadi/Italië, punt 147.

¹⁸³ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU, 13 juli 2016, COM(2016)467 final – 2016/0224 (COD), 35-38.

¹⁸⁴ EHRM 23 augustus 2016, nr. 59166/12, J.K. e.a./Zweden, punt 88; EHRM 17 juli 2008, nr. 25904/07, NA./het Verenigd Koninkrijk, punt 120; EHRM 28 februari 2008, nr. 37201/06, Saadi/Italië, punt 143; EHRM 28 juni 2011, nrs. 8319/07 en 11449/07, Sufi en Elmi/het Verenigd Koninkrijk, punt 230.

genuanceerd, wat de rechter toelaat om in een concreet geval in de ene of in de andere zin te beslissen. Het uitgangspunt is volgens mij dat een rapport met landeninformatie bewijswaarde verliest, wanneer de asielzoeker met concrete en objectieve gegevens een begin van bewijs aanbrengt dat de informatie niet (langer) juist of actueel is.

76. De ruimte van de feitenrechter om de bewijswaarde van rapporten met landeninformatie te beoordelen zal wellicht enigszins worden beperkt met de komst van nieuwe EU-regelgeving. Het komende recht¹⁸⁵ beoogt de verdere verwezenlijking van het gemeenschappelijk Europees asielstelsel, het tegengaan van asielshopping en secundaire migratiestromen, en het garanderen van de kwaliteit van de beslissingen zodat personen die behoefte hebben aan internationale bescherming, het daadwerkelijk krijgen.¹⁸⁶

De procedure- en kwalificatierichtlijn zijn immers volgens de Europese Commissie niet voldoende gebleken om de verschillen op het gebied van de gebruikte soorten procedures, de termijnen voor de procedures, de rechten en de procedurele waarborgen van de verzoeker, de erkenningspercentages en het soort toegekende bescherming aan te pakken.¹⁸⁷ Belangrijke oorzaken daarvan hebben te maken met het opstellen en toepassen van informatie over landen van herkomst en lijsten van veilige landen, alsook

---

¹⁸⁵ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU, 13 juli 2016, COM(2016)467 final – 2016/0224 (COD); voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming, alsook tot wijziging van Richtlijn 2003/109/EG van de Raad van 25 november 2003 betreffende de status van langdurig ingezetenen onderdanen van derde landen, 13 juli 2016, COM(2016)466 final – 2016/0223 (COD).

¹⁸⁶ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU, 13 juli 2016, COM(2016)467 final – 2016/0224 (COD), 2; voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming, alsook tot wijziging van Richtlijn 2003/109/EG van de Raad van 25 november 2003 betreffende de status van langdurig ingezetenen onderdanen van derde landen, 13 juli 2016, COM(2016)466 final – 2016/0223 (COD), 2 en 7. De procedure- en kwalificatierichtlijn zullen bijgevolg worden ingetrokken, zie respectievelijk voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU, 13 juli 2016, COM(2016)467 final – 2016/0224 (COD), 84; Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming, alsook tot wijziging van Richtlijn 2003/109/EG van de Raad van 25 november 2003 betreffende de status van langdurig ingezetenen onderdanen van derde landen, 13 juli 2016, COM(2016)466 final – 2016/0223 (COD), 53.

¹⁸⁷ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU, 13 juli 2016, COM(2016)467 final – 2016/0224 (COD), 8; Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming, alsook tot wijziging van Richtlijn 2003/109/EG van de Raad van 25 november 2003 betreffende de status van langdurig ingezetenen onderdanen van derde landen, 13 juli 2016, COM(2016)466 final – 2016/0223 (COD), 3-4.

het beoordelen van de geloofwaardigheid van de verzoeker wanneer wordt onderzocht of zijn vrees voor vervolging of ernstige schade gegrond is.¹⁸⁸

77. Daarom wordt *de lege ferenda* de beslissingsautoriteit niet alleen verplicht om informatie over de situatie in het land van herkomst, maar ook de gemeenschappelijke analyse van de informatie die door het Asielagentschap van de EU wordt gecoördineerd¹⁸⁹ in acht te nemen.¹⁹⁰ Bovendien voorzien de voorstellen voor deze nieuwe verordeningen in de invoering van systematische en regelmatige nieuwe beoordelingen van de statussen. Zo zal dat gebeuren telkens wanneer er een significante wijziging is in het land van herkomst, die wordt weerspiegeld in informatie over het land van herkomst op het niveau van de Unie en een door het Asielagentschap van de EU opgestelde gemeenschappelijke analyse.¹⁹¹

In bovenstaande zin zal de beoordelingsmarge van de feitenrechter m.i. dus worden beperkt, aangezien de nieuwe verordeningen zullen verplichten om rekening te houden met de analyse van landeninformatie, zoals opgesteld door het Asielagentschap van de EU. Wanneer deze voorstellen daadwerkelijk gestemd zullen zijn, kan zeker verder worden onderzocht in welke mate de hiervoor uiteengezette criteria inzake de beoordeling van landeninformatie zullen inboeten aan relevantie. Daarnaast is verder onderzoek mogelijk naar welke rol de nationale rechter zal hebben in het beoordelen van de gemeenschappelijke analyses van het Asielagentschap van de EU. Aangezien de beoogde regeling nog niet is gestemd en doorheen het wetgevingsproces nog kan worden aangepast, ga ik daar in dit onderzoek niet verder op in.

Afdeling 3. Tussenconclusie

78. Het gebruik van (rapporten met) landeninformatie wordt niet eenduidig geregeld in de wetgeving. De criteria met betrekking tot landeninformatie zijn verspreid in de regelgeving. Een doorgedreven analyse van de wetgeving en de rechtspraak laat mij toe de gestelde criteria op te delen in twee groepen. De eerste groep criteria zegt iets over de informatie, de andere groep over de bronnen. De informatie moet nauwkeurig,

---

¹⁸⁸ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming, alsook tot wijziging van Richtlijn 2003/109/EG van de Raad van 25 november 2003 betreffende de status van langdurig ingezetenen onderdanen van derde landen, 13 juli 2016, COM(2016)466 final – 2016/0223 (COD), 10.

¹⁸⁹ *Supra* nr. 59.

¹⁹⁰ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU, 13 juli 2016, COM(2016)467 final – 2016/0224 (COD), 25, 29-30 en 64.

¹⁹¹ Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU, 13 juli 2016, COM(2016)467 final – 2016/0224 (COD), 21.

voldoende geverifieerd en actueel zijn. De bronnen moeten relevant, verschillend, betrouwbaar en objectief zijn. Als gevolg van een verschil in interpretatie van artikel 26 van het koninklijk besluit van 11 juli 2003 vereist de Franstalige rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen dat alle bronnen verifieerbaar moeten zijn. Volgens mij vormt dat niet noodzakelijk een probleem voor de rechtsbescherming van de asielzoeker. Hij heeft in een Nederlandstalige procedure voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen immers steeds de gelegenheid om de gebruikte landeninformatie met concrete en objectieve elementen te betwisten.

Deze criteria moet de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen als feitenrechter zelf invulling geven. Uit de bonte rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen volgt dat hij dat heel genuanceerd doet. De feitenrechter heeft daarin een grote beoordelingsmarge, want de wetgeving vult de criteria zelf niet in. Bij een opgeworpen schending van één van de criteria gaat de feitenrechter dus geval per geval na of de gebruikte landeninformatie een criterium op een bepaalde wijze miskent. Cruciaal hierbij is dat de asielzoeker concrete en objectieve gegevens, een begin van bewijs, moet aanbrengen om aan te tonen dat de informatie niet (langer) juist of actueel is.

79. Het bewijs in asielzaken is vrij en de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen oordeelt soeverein over de bewijswaarde van het aangebrachte bewijs. Welke bewijswaarde hij moet toekennen aan landeninformatie is niet geregeld, maar hij moet dus wel rekening houden met de hiervoor vermelde criteria. Algemeen kan worden gesteld dat aan hoe meer criteria is voldaan, hoe groter de bewijswaarde kan zijn. De landeninformatie zal echter haar bewijswaarde verliezen wanneer met concrete en objectieve gegevens wordt aangetoond dat de informatie niet (langer) juist of actueel is.

In de toekomst zal de beoordelingsmacht van de feitenrechter wellicht beperkter zijn door de komst van nieuwe EU-regelgeving. De nieuwe voorstellen vereisen dat er wordt rekening gehouden met landeninforapporten en analyses van het Asielagentschap van de EU. Maar zo ver is het nog niet...

HOOFDSTUK VI. PROCEDURELE ASPECTEN INZAKE LANDENINFORMATIE

80. In dit laatste hoofdstuk onderzoek ik de procedurele aspecten inzake landeninformatie. Niet onbelangrijk hierin is de vraag op wie de subjectieve bewijslast met betrekking tot het aanbrengen van landeninformatie rust. Ik deel de praktijkgevallen op in drie mogelijke situaties en bespreek wie welke bewijslast draagt. Daarna onderzoek ik de kanalen om toegang te krijgen tot landeninformatie. Achtereenvolgens behandel ik de openbaarheid van alle rapporten, de toegang tot de gebruikte landeninfo, het belang van het recht van verdediging, het recht om te worden gehoord en het initiatief van de rechter.

Afdeling 1. Subjectieve bewijslast inzake landeninformatie

81. In hoofdstuk III werd reeds aangehaald wat het vereiste niveau van bewijs is. Hier gaan we dieper in op de vraag wie de subjectieve bewijslast draagt inzake landeninformatie en wanneer die wordt verlegd naar een andere actor.

82. Het is vaste rechtspraak van de Raad van State dat het beginsel dat iedere partij het bewijs moet leveren van de feiten die zij aanvoert, ook toepassing vindt in asielzaken, waardoor de bewijslast inzake de gegrondheid van de asielaanvraag in principe op de aanvrager zelf rust.¹⁹² Zoals verder uiteengezet, wordt dat beginsel in asiel genuanceerd door de samenwerkingsplicht die op de overheid rust.¹⁹³

83. Het beginsel dat iedere partij het bewijs moet leveren van de feiten die zij aanvoert wordt ook toegepast op het gebruik van landeninformatie voor het staven van de asielaanvraag of de negatieve beslissing van de Commissaris-generaal. Landeninformatie beschrijft per definitie de algemene situatie en omstandigheden in een bepaald land, maar de beoordeling van de asielaanvraag gebeurt op individuele basis. De beoordeling van de asielaanvraag gebeurt met andere woorden rekening houdende met

---

¹⁹² EHRM 14 maart 2017, nr. 47287/15, Ilias en Ahmed/Hongarije, punt 115; EHRM 23 augustus 2016, nr. 59166/12, J.K. e.a./Zweden, punt 92; EHRM 23 maart 2016, nr. 43611/11, F.G./Zweden, punt 125; EHRM 5 juli 2005, nr. 2345/02, Said/Nederland, punt 49; RvS 21 november 2012, nr. 221.443, punt 6.3; RvS 13 juli 2012, nr. 220.319; RvS 16 februari 2009, nr. 190.508, punt 2.4.3; RvS 27 juni 2008, nr. 184.887, punt 2.1.2.; S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 86; G. DEBERSAQUES en A. WIJNANTS, "Kroniek van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (gerechtelijke jaren 2007-2008 en 2008-2009)", *RW* 2009-10, afl. 9, 1208; D. VANHEULE, *Vluchtelingen. Een overzicht*, Gent, Mys & Breesch, 1998, 23, nr. 49.

¹⁹³ De samenwerkingsplicht heeft eveneens impact op het gebruik van landeninformatie, *infra* nr. 85.

de persoonlijke omstandigheden van de verzoeker.¹⁹⁴ Aldus volstaat het niet om te verwijzen naar algemene rapporten, de algemene situatie of een bepaalde algemene praktijk in het desbetreffende land, zonder deze op de persoonlijke situatie te betrekken. Er moet met concrete elementen worden aangetoond dat de voorwaarden voor het verkrijgen van de vluchtelingenstatus vervuld zijn.¹⁹⁵

84. Aan de hand van een analyse van de rechtspraak bespreek ik drie toepassingsgevallen van de verdeling van de subjectieve bewijslast bij het gebruik van landeninformatie.

Een eerste toepassingsgeval betreft de situatie waarin de asielzoeker zich beroept op de algemene situatie in het desbetreffende land om zijn asielaanvraag te staven en daartoe rapporten met landeninformatie aanbrengt. De asielzoeker moet dat individualiseren en dus zelf het bewijs aanbrengen van zijn persoonlijke omstandigheden om zijn situatie te onderscheiden van de algemene omstandigheden in het desbetreffende land.¹⁹⁶ Dat is een zuivere toepassing van het beginsel dat iedere partij het bewijs moet leveren van de feiten die zij aanvoert. De asielzoeker draagt hier dus de subjectieve bewijslast.¹⁹⁷

Het EHRM relateert dat principe in het geval waarin de asielzoeker aantoont dat hij tot een bepaalde groep behoort, als bewezen is dat deze groep in het desbetreffende land systematisch wordt onderworpen aan een behandeling die in strijd is met artikel 3 EVRM. De asielzoeker dient zijn persoonlijke situatie dan niet te onderscheiden van de algemene situatie in het desbetreffende land, wanneer dat de bescherming die artikel 3 EVRM biedt illusoir zou maken.¹⁹⁸ De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen past deze rechtspraak van het EHRM ook toe in haar eigen arresten.¹⁹⁹

85. Een tweede toepassingsgeval betreft de situatie waarin de asielzoeker zich beroept op de algemene situatie in het desbetreffende land, maar geen rapporten met landeninformatie aanbrengt. Ook in dat geval moet de asielzoeker overeenkomstig het beginsel dat iedere partij het bewijs moet leveren van de feiten die zij aanvoert,

---

¹⁹⁴ Art. 4, lid 3, en art. 8, lid 2 kwalificatierichtlijn; art. 48/5, §3, tweede lid vreemdelingenwet; D. VANHEULE, *Vluchtelingen. Een overzicht*, Gent, Mys & Breesch, 1998, 23, nr. 49; *supra* nr. 33.

¹⁹⁵ HvJ 7 november 2013, nr. C-199/12, ECLI:EU:C:2013:720, X e.a., punt 72-73; RvS 9 maart 2016, nr. 234.090, punt 11; RvS 9 maart 2016, nr. 234.089, punt 11; RvS 9 maart 2016, nr. 234.088, punt 11; RvS 2 juni 2014, nr. 227.600, punt 15; RvS 17 april 2013, nr. 223.184, punt 6.2; RvS 29 maart 2005, nr. 142.692, punt 2.1.2.2; *supra* nr. 33.

¹⁹⁶ EHRM 23 augustus 2016, nr. 59166/12, J.K. e.a./Zweden, punt 94.

¹⁹⁷ D. VANHEULE, *Vluchtelingen. Een overzicht*, Gent, Mys & Breesch, 1998, 220, nr. 557.

¹⁹⁸ EHRM 23 augustus 2016, nr. 59166/12, J.K. e.a./Zweden, punt 103-105; EHRM 17 juli 2008, nr. 25904/07, NA./het Verenigd Koninkrijk, punt 116; EHRM 11 januari 2007, nr. 1948/04, Salah Sheekh/Nederland, punt 148.

¹⁹⁹ RvV 16 februari 2017, nr. 182.381, punt 2.9; RvV 20 maart 2016, nr. 164.449, punt 3.3.2.1.2; RvV 29 februari 2016, nr. 163.228, punt 2.3; RvV 7 augustus 2015, nr. 150.535, punt 2.14; RvV 10 juni 2014, nr. 125.334, punt 2.3.1.

rapporten met landeninformatie aanbrengen. De samenwerkingsverplichting die op de overheid rust mildert echter deze bewijslast,²⁰⁰ zoals dat werd verduidelijkt door het Hof van Justitie van de EU. Het Hof van Justitie van de EU stelt dat de beoordeling van feiten en omstandigheden bestaat uit twee fases. In de eerste fase gebeurt de vaststelling van de feitelijke omstandigheden die bewijselementen kunnen vormen. De tweede fase is de beoordeling in rechte van deze gegevens. De samenwerkingsplicht van de overheid²⁰¹ houdt in dat de overheid actief moet samenwerken met de asielzoeker om alle elementen te verzamelen die het verzoek kunnen staven, wanneer de door de asielzoeker aangevoerde elementen niet volledig, actueel of relevant zijn. Het Hof van Justitie van de EU benadrukt dat deze samenwerkingsplicht uitsluitend betrekking heeft op de eerste fase.²⁰²

Het EHRM bevestigt deze samenwerkingsplicht en verduidelijkt dat de asielzoeker de verkregen landeninformatie nog moet individualiseren. Daarin draagt hij de bewijslast, aangezien hij in principe de enige partij is die informatie kan verstrekken over zijn eigen persoonlijke omstandigheden.²⁰³ Toch relativeert het EHRM ook deze bewijslast. Wanneer betrouwbare bronnen praktijken rapporteren die manifest in strijd zijn met de principes van het EHRM, is het aan de overheid om die bepaalde algemene praktijken te verifiëren. Volgens het EHRM is een voldoende reëel en waarschijnlijk risico voor de asielzoeker niet minder individueel door het feit dat een groot aantal asielzoekers zich in dezelfde situatie bevinden.²⁰⁴

86. Een derde toepassingsgeval is dat waarbij de Commissaris-generaal zich op landeninformatie beroept om zijn negatieve beslissing inzake een asielaanvraag te staven. Aangezien de Commissaris-generaal aan het hoofd staat van een administratieve overheid, het Commissariaat-generaal, en aangezien hij administratieve beslissingen neemt, rust op die beslissingen het vermoeden van wettigheid.²⁰⁵ De door het Commissariaat-generaal gebruikte landeninfo waar hij zijn beslissing op heeft gesteund, wordt dus vermoed te voldoen aan de criteria die gesteld zijn met betrekking tot de landeninfo en haar bronnen.²⁰⁶

---

²⁰⁰ Art. 4, lid 1 kwalificatierichtlijn; *infra* nr. 109 en 110.

²⁰¹ De samenwerkingsplicht van de overheid is samen met de stelplicht van de asielzoeker vervat in art. 4, lid 1 kwalificatierichtlijn.

²⁰² HvJ 9 februari 2017, nr. C-560/14, ECLI:EU:C:2017:101, M, punt 48; HvJ 22 november 2012, nr. C-277/11, ECLI:EU:C:2012:744, M, punt 64-68.

²⁰³ EHRM 23 augustus 2016, nr. 59166/12, J.K. e.a./Zweden, punt 96-98.

²⁰⁴ EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland, punt 352-359.

²⁰⁵ Dat is de dwingende kracht van de administratieve rechtshandeling of het zogenaamde *privilège du préalable*, zie A. MAST, J. DUJARDIN, M. VAN DAMME en J. VANDE LANOTTE, *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Kluwer, 2014, 7, nr. 8.

²⁰⁶ *Supra* nr. 54 t.e.m. 71.

De asielzoeker kan dat vermoeden weerleggen in de beroepsfase voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Overeenkomstig het beginsel dat iedere partij het bewijs moet leveren van de feiten die zij aanvoert, zal de asielzoeker hier de bewijslast dragen. Hij zal concrete elementen moeten aanbrengen die erop wijzen dat de informatie onjuist is.²⁰⁷ Met andere woorden moet hij zelf informatie aanbrengen die van aard is om de informatie in het administratief dossier te weerleggen.²⁰⁸

Nu heeft de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken in beginsel een hervormingsbevoegdheid. Hij kan zijn beslissing in de plaats van de beslissing van de Commissaris-generaal stellen. Slaagt de asielzoeker er dus in om te bewijzen dat de door de Commissaris-generaal gebruikte landeninformatie niet voldoet aan een gesteld criterium en dus niet (langer) juist of actueel is, dan kent de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen hem de vluchtelingenstatus of de subsidiaire beschermingsstatus toe als hij aan de voorwaarden van de definitie voldoet. Dat kan alleen als de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen een beslissing kan nemen zonder aanvullende onderzoeksmaatregelen te moeten bevelen.²⁰⁹ Meestal zal de beslissing van de Commissaris-generaal in dergelijke situaties echter worden vernietigd, juist omdat er aanvullende onderzoeksmaatregelen nodig zullen zijn.

Afdeling 2. Kanalen voor toegang tot landeninformatie

1.1. Openbaarheid van alle landeninformatie

87. Opdat een asielzoeker gebruik zou kunnen maken van landeninformatie om zijn asielaanvraag te staven, moet hij de rapporten met landeninfo kunnen consulteren. Kan dan worden gesteld dat alle landeninformatie openbaar en toegankelijk moet zijn?

Het EHRM maakt in zijn rechtspraak daaromtrent enkel melding van vrij toegankelijke landeninformatie²¹⁰ en van het feit dat de overheid volledige toegang heeft tot landeninfo.²¹¹ Hoewel rapporten met landeninformatie in bepaalde landen openbaar en vrij beschikbaar zijn,²¹² vereisen noch de EU-regelgeving, noch de Belgische wetgeving of Belgische rechtspraak dat Cedoca of de Commissaris-generaal al zijn rapporten met landeninformatie openbaar moet maken. Meer nog, volgens artikel 3, §3 koninklijk besluit van 11 juli 2003 is Cedoca een interne dienst binnen het Commissariaat-generaal,

²⁰⁷ RvS 5 januari 2009, nr. 189.247, punt 1.1.2.2; RvS 5 januari 2009, nr. 189.246, punt 1.1.2.2.

²⁰⁸ RvS 26 augustus 2015, nr. 11.486 (c), punt 2.

²⁰⁹ Art. 39/2, §1, tweede lid, 2° vreemdelingenwet.

²¹⁰ EHRM 14 maart 2017, nr. 47287/15, Ilias en Ahmed/Hongarije, punt 115; EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland, punt 366.

²¹¹ EHRM 23 augustus 2016, nr. 59166/12, J.K. e.a./Zweden, punt 98.

²¹² Een lijst met externe links naar landeninformatie van gouvernementele researchdiensten kan worden geraadpleegd op www.cgvs.be/nl/landeninfo.

die daarnaast toegankelijk is voor bepaalde ambtenaren van de Dienst Vreemdelingenzaken en de magistraten, de leden van de griffie en de ambtenaren van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. De toegang voor andere personen is onderworpen aan de schriftelijke machtiging van de Commissaris-generaal. Andere personen, waaronder asielzoekers, hebben niet automatisch toegang tot de dienst en bijgevolg dus ook niet tot de landeninforapporten.

88. Volgens mij moet deze situatie worden gezien in het licht van de samenwerkingsverplichting die op de overheid rust. Zoals hiervoor werd uiteengezet,²¹³ is het immers aan de overheid om actief samen te werken met de asielzoeker om alle feitelijke elementen te verzamelen die het verzoek kunnen staven. Bovendien is de overheid verplicht om landeninformatie te betrekken bij de beoordeling van de asielaanvraag. Dit vloeit niet alleen voort uit de samenwerkingsverplichting, maar ook uit de bewoordingen van artikel 4, lid 3, sub a kwalificatierichtlijn.²¹⁴

De overheid moet dus zelf landeninformatie verzamelen om de asielaanvraag te beoordelen, wanneer de door de asielzoeker aangevoerde elementen niet volledig, actueel of relevant zijn. Daardoor is het publiek toegankelijk maken van alle landeninforapporten, in theorie althans, niet noodzakelijk.

89. Hoe dan ook vindt het verplicht publiek toegankelijk maken van alle landeninforapporten van Cedoca geen enkele steun in de Belgische wetgeving.²¹⁵ Bij een parlementaire evaluatie van de asielprocedure in het zittingsjaar 2009-2010 benadrukte de toenmalige minister van migratie- en asielbeleid dat de deur wijd wordt opengegooid voor mensensmokkelaars, als de landeninformatie van het Commissariaat-generaal aan iedereen moet worden meegedeeld. Volgens de minister zouden de mensensmokkelaars hun zaken dan organiseren op basis van deze landeninformatie.²¹⁶

1.2. Toegang tot de gebruikte landeninformatie

90. De procedurerichtlijn waarborgt dat de asielzoeker in een procedure in eerste aanleg toegang moet hebben tot landeninformatie, wanneer de Commissaris-generaal met die informatie rekening heeft gehouden om een beslissing te nemen over zijn asielaanvraag.²¹⁷ Ook de raadsman moet toegang hebben tot de informatie in het dossier

---

²¹³ *Supra* nr. 85.

²¹⁴ G. NOLL, *Evidentiary assessment and the EU qualification directive*, Geneva, UNHCR, 2005, 2 en 4. Het voorgaande blijkt nog duidelijker uit de Engelse versie van de kwalificatierichtlijn.

²¹⁵ Desondanks maakt het CGVS bepaalde rapporten met landeninformatie publiek op haar website, te raadplegen op www.cgvs.be/nl/landeninfo.

²¹⁶ *Hand.* Senaat 2009-10, 1 december 2009, 85-86.

²¹⁷ Art. 12, lid 1, sub d procedurerichtlijn.

van de asielzoeker op grond waarvan een beslissing is of zal worden genomen.²¹⁸ De Belgische vreemdelingenwetgeving bevat echter geen omzetting van deze bepalingen specifiek voor asielzaken. Zou een asielzoeker zich dan kunnen beroepen op de wet van 11 juli 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur?²¹⁹

91. De Raad van State sprak zich in zijn arrest nr. 56.225 van 13 november 1995²²⁰ niet uit of artikel 4 van de wet van 11 april 1994 het recht waarborgt om het administratief dossier dat door de Commissaris-generaal is opgesteld in te zien. M.i. is het verdedigbaar dat dat weldegelijk het geval is. De Commissaris-generaal is immers een administratieve overheid in de zin van artikel 14 RvS-Wet,²²¹ en is federaal, waardoor de wet van 11 april 1994 op hem van toepassing is.²²² Verder is de landeninformatie waarmee rekening werd gehouden om een beslissing over de asielaanvraag te nemen, informatie waar de Commissaris-generaal over beschikt, waardoor dit een bestuursdocument is in de zin van deze wet.²²³ Met inachtneming van de wettelijke voorwaarden kan de asielzoeker op grond van die wet het bestuursdocument ter plaatse inzien, er uitleg over krijgen en mededeling in afschrift ervan ontvangen.²²⁴

92. Indien de landeninformatie zou worden beschouwd als een document van persoonlijke aard in de zin van de wet van 11 april 1994,²²⁵ dan moet de verzoeker van een belang doen blijken om er toegang toe te krijgen.²²⁶ De Raad van State heeft verduidelijkt dat de verzoeker van een belang moet doen blijken wanneer hij de openbaarheid vraagt van een document dat betrekking heeft op derden. Betreft het document de situatie van de verzoeker zelf, dan heeft hij een evident belang bij de inzage ervan.²²⁷ Daaruit kan worden afgeleid dat een asielzoeker, die verzoekt om inzage van landeninformatie waar de Commissaris-generaal rekening mee heeft gehouden om een beslissing over zijn asielaanvraag te nemen, desgevallend niet van een belang moet doen blijken.

---

²¹⁸ Art. 23, lid 1, eerste alinea procedurerichtlijn.

²¹⁹ Wet 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur, *BS* 30 juni 1994. (Hierna: wet van 11 april 1994).

²²⁰ RvS 13 november 1995, nr. 56.225.

²²¹ Art. 14, §1, eerste lid RvS-Wet.

²²² Art. 1, tweede lid, 1° wet van 11 april 1994.

²²³ Art. 1, tweede lid, 2° wet van 11 april 1994.

²²⁴ Art. 4, eerste lid wet van 11 april 1994.

²²⁵ Art. 1, tweede lid, 3° wet van 11 april 1994.

²²⁶ Art. 4, tweede lid wet van 11 april 1994.

²²⁷ RvS 20 maart 2006, nr. 156.628, BVBA S.L.A. TRADING COMPANY, punt 3.4.3; RvS 16 maart 2001, nr. 94.082, LOUIS.

93. De Commissaris-generaal zou de toegang tot landeninformatie kunnen weigeren door één van de uitzonderingsgronden van de wet van 11 april 1994 in te roepen.²²⁸ De rechtspraak verduidelijkt dat de uitzonderingen limitatief zijn opgesomd²²⁹ en beperkend moeten worden uitgelegd,²³⁰ omdat het recht op openbaarheid een grondrecht is.²³¹ Een weigering tot openbaarmaking moet bovendien concreet worden verantwoord.²³²

Bij een weigering kan de verzoeker in de eerste plaats het georganiseerd administratief beroep uitputten. In dat geval richt hij een verzoek tot heroverweging aan de Commissaris-generaal en terzelfdertijd verzoekt hij de Commissie voor de toegang tot bestuursdocumenten om een advies.²³³ Blijft de Commissaris-generaal bij zijn standpunt en weigert hij de toegang tot de landeninformatie, dan kan de verzoeker tegen de weigeringsbeslissing annulatieberoep bij de Raad van State inleiden, met het oog op de vernietiging ervan.²³⁴

94. De Raad van State heeft benadrukt dat de vernietiging van de weigeringsbeslissing niet noodzakelijk de onwettigheid van een beslissing die door de administratieve overheid is genomen op basis van de desbetreffende bestuursdocumenten met zich meebrengt.²³⁵ Toegepast in asiel zal de vernietiging van een eventuele weigeringsbeslissing tot inzage van de gebruikte landeninformatie desgevallend niet noodzakelijk leiden tot de onwettigheid van de weigeringsbeslissing inzake de asielaanvraag zelf.

95. Ik stel me de vraag of een asielzoeker, die de door de Commissaris-generaal gebruikte landeninformatie wil inzien om die eventueel te betwisten, belang heeft bij het inleiden van een annulatieberoep tegen die weigeringsbeslissing bij de Raad van State.

Er is rechtspraak waarin de Raad van State zegt dat elkeen er een dadelijk belang bij heeft om op te treden met het oog op de inachtneming van het recht om elk

---

²²⁸ Art. 6 wet van 11 april 1994.

²²⁹ Arbitragehof 31 oktober 2000, nr. 107/2000, punt B.3; RvS 28 november 2011, nr. 216.516, punt 12; RvS 28 november 2011, nr. 216.514, punt 11; RvS 28 november 2011, nr. 216.512, punt 9; RvS 9 juli 1999, nr. 81.740, SCHEPPERS DE BERGSTEIN.

²³⁰ RvS 28 november 2011, nr. 216.516, punt 12; RvS 28 november 2011, nr. 216.514, punt 11; RvS 28 november 2011, nr. 216.512, punt 9; RvS 3 oktober 2011, nr. 215.507, KONIG, punt 8; RvS 29 maart 2010, nr. 202.459, SEVENHANS, punt 13.

²³¹ Art. 32 gecoördineerde Grondwet 17 februari 1994, BS 17 februari 1994.

²³² RvS 28 november 2011, nr. 216.516, punt 12; RvS 28 november 2011, nr. 216.514, punt 11; RvS 28 november 2011, nr. 216.512, punt 9; RvS 3 oktober 2011, nr. 215.507, KONIG, punt 8; RvS 29 maart 2010, nr. 202.459, SEVENHANS, punt 13; RvS 14 september 2004, nr. 134.863, VAN HAMME e.a., punt 3.2.1.

²³³ Art. 8, §2, eerste lid wet van 11 april 1994.

²³⁴ RvS 2 mei 2016, nr. 234.609, DUMORTIER, punt 32; RvS 8 januari 2009, nr. 189.339, VZW VLAAMS KOMITEE VOOR BRUSSEL, punt 10.

²³⁵ RvS 13 november 1995, nr. 56.225.

bestuursdocument in te kijken en er een afschrift van te krijgen en om de weigering om inzage te krijgen te laten vernietigen.²³⁶

In een aantal arresten stelt de Raad van State dat het verzoek tot raadpleging van een bestuursdocument volstaat om te doen blijken van het rechtens vereiste belang bij de vernietiging van de beslissing waarbij dat verzoek wordt afgewezen of geacht wordt te zijn afgewezen. Volgens de Raad van State is dat het gevolg van het feit dat uit artikel 4, tweede lid wet van 11 april 1994 volgt dat een persoon die het recht op de openbaarheid van bestuursdocumenten wenst uit te oefenen geen belang moet aantonen, behalve wanneer hij om de openbaarmaking verzoekt van documenten van persoonlijke aard. Als er geen belang moet worden aangetoond om inzage van overheidsdocumenten te verkrijgen, dan is het niet vereist om een specifiek belang aan te tonen bij de inzage van die stukken om de uitoefening van dit recht te kunnen afdwingen voor de rechter.²³⁷

In arrest nummer 125.226 van 7 november 2003 vestigt de Raad van State de aandacht op één van de nuttige effecten van artikel 32 van de Grondwet en van de wet van 11 april 1994, met name dat de inzage het voor de verzoeker mogelijk maakt om kennis te nemen van zijn dossier vooraleer de rechter te adiëren. Zo kan hij met kennis van zaken beslissen of hij al dan niet een rechtsvordering zal instellen. Dat effect zou niet kunnen worden bereikt indien de burger enkel kennis zou krijgen van het dossier door het in te zien ter griffie eens de procedure is ingeleid.²³⁸

Uit wat voorafgaat blijkt dat de asielzoeker in principe wel belang heeft bij een vernietigingsberoep bij de Raad van State tegen een weigeringsbeslissing van de Commissaris-generaal tot inzage in de gebruikte landeninformatie. Omwille van redenen eigen aan het hervormingsberoep bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, ben ik echter van mening dat de asielzoeker in dat toepassingsgeval alsnog niet van het vereiste belang kan doen blijken. Hierna wordt aan de hand van de wetgeving en de rechtspraak van de Raad van State uitgelegd waarom en hoe ik tot die mening kom.

96. Om te beginnen heeft een asielzoeker aan wie de Commissaris-generaal de vluchtelingenstatus heeft geweigerd, in de beroepsprocedure voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen toegang tot het administratief dossier en de gebruikte

---

²³⁶ RvS 5 januari 2016, nr. 233.377, NV UPLACE, punt 6.1; RvS 9 juli 1999, nr. 81.740, SCHEPPERS DE BERGSTEIN; RvS 2 oktober 1997, nr. 68.610, DELWART; RvS 2 oktober 1997, nr. 68.609, LA SOCIETE PRIVEE A RESPONSABILITE LIMITEE BA-WA.

²³⁷ RvS 28 oktober 2010, nr. 208.563, VANDE CASTEELE, punt 8; RvS 5 mei 2007, nr. 170.871, RUMMENS, punt 3.

²³⁸ RvS 7 november 2003, nr. 125.226, GOORMACHTIGH e.a., punt 3.2.2.

landeninformatie.²³⁹ In de beroepsprocedure voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen kan hij dus reageren op de door de Commissaris-generaal gebruikte landeninformatie. Hij kan ook nieuwe elementen aanbrengen.²⁴⁰

97. Daarnaast bepaalt de RvS-Wet dat elke partij die doet blijken van een benadeling of een belang een beroep tot nietigverklaring kan inleiden.²⁴¹ Het vereiste belang houdt onder meer in dat deze partij ingevolge de bestreden akte of het bestreden reglement een rechtstreeks, persoonlijk en zeker nadeel moet lijden, waaraan de vernietiging van die akte of dat reglement kan verhelpen.²⁴²

Hiervoor is uiteengezet dat de asielzoeker het administratief dossier en de gebruikte landeninformatie kan inzien in de beroepsprocedure voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. In beroep kan hij reageren op de gebruikte landeninformatie en nieuwe elementen over zijn asielaanvraag aanbrengen, zodat de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen de onregelmatigheid kan herstellen door de beslissing van de Commissaris-generaal inzake de asielaanvraag te hervormen of door de beslissing te vernietigen als aanvullende onderzoeksmaatregelen nodig zijn. In de mate dat de asielzoeker een rechtstreeks, persoonlijk en zeker nadeel lijdt als gevolg van de beslissing waarin de Commissaris-generaal de inzage van de gebruikte landeninformatie weigert, kan de vernietiging van de weigeringsbeslissing door de Raad van State niet aan dat nadeel verhelpen.

98. Verder zijn er nog een aantal arresten van de Raad van State die mijn zienswijze ondersteunen. In arrest nr. 180.983 van 13 maart 2008 besluit de Raad van State dat de verzoekende partijen die de vernietiging van de weigeringsbeslissing vorderen daar geen belang bij hebben. Het is immers niet duidelijk welk voordeel de gevraagde nietigverklaring hen nog bijkomend zou kunnen opleveren nu alle relevante stukken deel uitmaakten van een administratief dossier in een andere zaak voor de Raad van State en eerste verzoekster er kennis van heeft kunnen nemen en eventueel nieuwe middelen heeft kunnen aanvoeren of eerder aangevoerde middelen heeft kunnen toelichten of verder onderbouwen.²⁴³

Ook besluit de Raad van State in arresten met nummers 72.761 en 72.762, beide van 26 maart 1998, dat de verzoekers geen belang meer hebben bij de vernietiging van de weigeringsbeslissing, omdat ze reeds genoegdoening hebben verkregen en derhalve

---

²³⁹ Art. 39/77, §1, vierde lid vreemdelingenwet.

²⁴⁰ Art. 39/76 vreemdelingenwet.

²⁴¹ Art. 19, eerste lid RvS-Wet.

²⁴² RvS 11 oktober 2010, nr. 208.030, BVBA CYCLE SERVICE, punt 15.

²⁴³ RvS 13 maart 2008, nr. 180.983, GOORMACHTIGH e.a., punt 2.3.

inzage kunnen nemen van de desbetreffende stukken. Het beroep tegen de weigeringsbeslissing is zonder voorwerp geworden.²⁴⁴

Tot slot verwierp de Raad van State zelfs het vernietigingsberoep tegen een weigering om inzage. Dat gebeurde in arrest nr. 219.257 van 15 mei 2012 en in arrest nr. 190.238 van 5 februari 2009. De Raad van State was in de desbetreffende gevallen onbevoegd om kennis te nemen van het beroep. Hij zei dat hij in beginsel bevoegd is om kennis te nemen van beroepen gericht tegen beslissingen waarbij de inzage van bestuursdocumenten wordt geweigerd,²⁴⁵ maar dat die bevoegdheid beperkingen kan ondergaan ten gevolge van het feit dat de betwisting in verband met de toegang tot bestuursdocumenten kadert in een geschil dat aanhangig is bij een ander rechtscollege. Het staat aan dat ander rechtscollege om al dan niet de overlegging van de betrokken stukken te bevelen.²⁴⁶

99. Uit het bovenstaande besluit ik dat de asielzoeker wiens verzoek tot inzage van de landeninformatie de Commissaris-generaal niet heeft ingewilligd, geen belang zal hebben bij het inleiden van een annulatieberoep tegen die weigeringsbeslissing bij de Raad van State.

De asielzoeker die een annulatieberoep inleidt tegen de weigeringsbeslissing om landeninformatie in te zien moet er dus rekening mee houden dat zijn beroep niet-ontvankelijk kan worden verklaard, wegens een gebrek aan belang bij de vernietiging van de weigeringsbeslissing.

100. Een gelijkaardig probleem stelt zich wanneer de asielzoeker toegang wil krijgen tot het verslag van de hoorzitting bij het Commissariaat-generaal. De toegang tot het verslag van de hoorzitting is eveneens gewaarborgd door de procedurerichtlijn,²⁴⁷ maar ook deze bepaling is niet specifiek omgezet in de Belgische vreemdelingenwetgeving.²⁴⁸

In de praktijk kan de asielzoeker of zijn advocaat dit verzoek tijdens het interview rechtstreeks aan de *protection officer* richten of later aan de helpdesk voor advocaten.²⁴⁹

---

²⁴⁴ RvS 26 maart 1998, nr. 72.762, HENDRICKX e.a.; RvS 26 maart 1998, nr. 72.761, BECKX e.a.

²⁴⁵ Dat is op grond van art. 8, §2, vierde lid wet van 11 april 1994.

²⁴⁶ RvS 15 mei 2012, nr. 219.357, NV ORBO LABELS, punt 6; RvS 5 februari 2009, nr. 190.238, VUZDUGAN, punt 3.1 en 3.3.

²⁴⁷ Art. 17, lid 5 procedurerichtlijn.

²⁴⁸ De omzetting diende uiterlijk op 20 juli 2015 te gebeuren, zie art. 51, lid 1 procedurerichtlijn.

²⁴⁹ Dat blijkt immers uit punt 21 van het verslag van Myria van de maandelijkse contactvergadering asiel waar vertegenwoordigers van de overheidsinstanties, ngo's en internationale organisaties die werken rond internationale bescherming actuele informatie uitwisselen, d.d. 15 februari 2017, en is te raadplegen op www.myria.be/nl/contactvergaderingen-internationale-bescherming.

Via deze weg zou de asielzoeker of zijn advocaat toegang kunnen vragen tot de landeninformatie op grond waarvan een beslissing is of zal worden genomen, als die landeninformatie zich in het administratief dossier bevindt. Bij de Dienst Advocaten van het Commissariaat-generaal kan er, op grond van artikel 4 en volgende van de wet van 11 april 1994, een kopie van worden verkregen.²⁵⁰

1.3. Recht om te worden gehoord

101. In dit deel onderzoek ik of de asielzoeker toegang kan krijgen tot landeninformatie door een beroep te doen op het recht om te worden gehoord.

Het recht om te worden gehoord maakt volgens vaste rechtspraak van het Hof van Justitie van de EU integraal deel uit van de rechten van de verdediging, dat een algemeen beginsel van Unierecht is. Dat recht houdt in dat eenieder in staat wordt gesteld naar behoren en daadwerkelijk zijn standpunt kenbaar te maken in het kader van een administratieve procedure en alvorens een besluit wordt genomen dat zijn belangen aanmerkelijk kan beïnvloeden.²⁵¹

102. Het laat de administratieve overheid toe om naar behoren rekening te houden met alle relevante elementen, omdat de betrokken persoon een vergissing kan corrigeren of individuele omstandigheden kan aanbrengen die ervoor pleiten dat het besluit wordt genomen, niet wordt genomen of dat in een bepaalde zin wordt besloten.²⁵² Ook impliceert het recht om te worden gehoord dat de administratieve overheid aandachtig kennis neemt van de opmerkingen door alle relevante gegevens van het geval zorgvuldig en onpartijdig te onderzoeken en de beslissing toereikend te motiveren, zodat de betrokkene in staat is te begrijpen waarom zijn verzoek is geweigerd.²⁵³

103. Een bijkomende voorwaarde van het recht om te worden gehoord is dat de miskennis van het recht om te worden gehoord pas tot nietigverklaring van de

---

²⁵⁰ V. VEREECKE, *Vreemdelingenrecht in de praktijk*, Gent/Turnhout, Story Publishers, 2016, 228.

²⁵¹ HvJ 9 februari 2017, nr. C-560/14, ECLI:EU:C:2017:101, M, punt 31-32; HvJ 11 december 2014, nr. C-249/13, ECLI:EU:C:2014:2431, Boudjlida, punt 36-38; HvJ 5 november 2014, nr. C-166/13, ECLI:EU:C:2014:2336, Mukarubega, punt 46-48.

²⁵² HvJ 9 februari 2017, nr. C-560/14, ECLI:EU:C:2017:101, M, punt 31-32; HvJ 11 december 2014, nr. C-249/13, ECLI:EU:C:2014:2431, Boudjlida, punt 30-38; HvJ 5 november 2014, nr. C-166/13, ECLI:EU:C:2014:2336, Mukarubega, punt 42-48; HvJ 3 juli 2014, nr. C-129/13, ECLI:EU:C:2014:2041, Kamino International Logistics, punt 28-30; RvS 28 februari 2017, nr. 237.502, punt 7; zie ook A. WIJNANTS, "Wie niet horen wil... Over de evolutie van de hoorplicht in het bestuursrecht onder Europese impulsen. Een casus in het vreemdelingenrecht", in J. ACKAERT, A. DE BECKER, P. FOUBERT, N. TORFS, B. VANHEUSDEN, en S. VERBIST, (eds.), *Liber amicorum Anne Mie Draye*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 367.

²⁵³ HvJ 5 november 2014, nr. C-166/13, ECLI:EU:C:2014:2336, Mukarubega, punt 48; HvJ 22 november 2012, nr. C-277/11, ECLI:EU:C:2012:744, M, punt 88; zie ook A. WIJNANTS, "Wie niet horen wil... Over de evolutie van de hoorplicht in het bestuursrecht onder Europese impulsen. Een casus in het vreemdelingenrecht", in J. ACKAERT, A. DE BECKER, P. FOUBERT, N. TORFS, B. VANHEUSDEN, en S. VERBIST, (eds.), *Liber amicorum Anne Mie Draye*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 360.

beslissing leidt, wanneer de procedure zonder deze onregelmatigheid een andere afloop had kunnen hebben.²⁵⁴

104. Het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie omvat het recht om te worden gehoord in de artikelen 41, 47 en 48.²⁵⁵ Het Handvest van de grondrechten van de EU is in beginsel niet alleen van toepassing op de instellingen, organen en instanties van de Unie, maar ook op de lidstaten wanneer zij het recht van de Unie ten uitvoer brengen.²⁵⁶ Artikel 41 daarentegen, dat het recht op behoorlijk bestuur waarborgt, heeft een meer beperkt toepassingsgebied. Uit de bewoordingen van het artikel volgt dat het uitsluitend is gericht tot de instellingen, organen en instanties van de Unie.²⁵⁷

105. Het Hof van Justitie van de EU bepaalt dat de administratieve overheid van een lidstaat de rechten van de verdediging van de betrokken persoon moet eerbiedigen wanneer zij een maatregel neemt die binnen de werkingssfeer van het Unierecht valt, ook al voorziet de toepasselijke wetgeving niet uitdrukkelijk in een dergelijke formaliteit.²⁵⁸

106. Hoewel het recht om te worden gehoord naar Belgisch recht in principe nog steeds wordt gezien als een algemeen beginsel van behoorlijk bestuur,²⁵⁹ zijn de inhoudelijke

---

²⁵⁴ HvJ 3 juli 2014, nr. C-129/13, ECLI:EU:C:2014:2041, Kamino International Logistics, punt 79; HvJ 10 september 2013, nr. C-383/13 PPU, ECLI:EU:C:2013:553, M.G. en N.R., punt 38; HvJ 5 oktober 2000, nr. C-288/96, ECLI:EU:C:2000:537, Duitsland/Commissie, punt 101; RvS 28 februari 2017, nr. 237.502, punt 7; RvS 26 april 2016, nr. 234.511, BELGISCHE STAAT, punt 6.

²⁵⁵ Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, *Pb.L.* 14 december 2007, afl. 303, 1. (Hierna: Handvest van de grondrechten van de EU).

²⁵⁶ Art. 51, lid 1 Handvest van de grondrechten van de EU.

²⁵⁷ HvJ 5 november 2014, nr. C-166/13, ECLI:EU:C:2014:2336, Mukarubega, punt 44; HvJ 17 juli 2014, nr. C-141/12, ECLI:EU:C:2014:2081, YS e.a., punt 67; RvS 28 februari 2017, nr. 237.502, punt 6; RvS 26 april 2016, nr. 234.511, BELGISCHE STAAT, punt 5; zie ook A. WIJNANTS, "Wie niet horen wil... Over de evolutie van de hoorplicht in het bestuursrecht onder Europese impulsen. Een casus in het vreemdelingenrecht", in J. ACKAERT, A. DE BECKER, P. FOUBERT, N. TORFS, B. VANHEUSDEN, en S. VERBIST, (eds.), *Liber amicorum Anne Mie Draye*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 366.

²⁵⁸ HvJ 9 februari 2017, nr. C-560/14, ECLI:EU:C:2017:101, M, punt 25; HvJ 5 november 2014, nr. C-166/13, ECLI:EU:C:2014:2336, Mukarubega, punt 49-50; HvJ 22 november 2012, nr. C-277/11, ECLI:EU:C:2012:744, M, punt 86. Het Hof van Justitie van de EU preciseert dat het recht om te worden gehoord niet noodzakelijk inhoudt dat de verzoeker van een subsidiaire beschermingsstatus in alle gevallen een onderhoud moet krijgen, HvJ 9 februari 2017, nr. C-560/14, ECLI:EU:C:2017:101, M, punt 28, 39-40 en 46. Wel moeten in elke procedure het recht om te worden gehoord worden geëerbiedigd, wat wil zeggen dat de verzoeker in staat moet worden gesteld naar behoren zijn opmerkingen kenbaar te maken alvorens een beslissing wordt genomen waarbij de verlangde bescherming wordt geweigerd, HvJ 22 november 2012, nr. C-277/11, ECLI:EU:C:2012:744, M, punt 95. Een onderhoud moet wel plaatsvinden wanneer de bevoegde autoriteit niet objectief in staat is op basis van de elementen waarover zij beschikt met volledige kennis van zaken te beslissen, HvJ 9 februari 2017, nr. C-560/14, ECLI:EU:C:2017:101, M, punt 49. Zie ook F. VOGELAAR, "Feitenvaststelling in asielzaken; de invloed van de jurisprudentie van het Hof van Justitie", *T.Vreemd.* 2015, 170; A. WIJNANTS, "Wie niet horen wil... Over de evolutie van de hoorplicht in het bestuursrecht onder Europese impulsen. Een casus in het vreemdelingenrecht", in J. ACKAERT, A. DE BECKER, P. FOUBERT, N. TORFS, B. VANHEUSDEN, en S. VERBIST, (eds.), *Liber amicorum Anne Mie Draye*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 366.

²⁵⁹ RvS 31 januari 2017, nr. 237.224, NV UNIFIED MARKETING GROUP, punt 7; RvS 18 oktober 2016, nr. 236.171; RvS 21 juni 2016, nr. 235.143, VAN LOOCK, punt 8.1; RvS 31 maart 2016, nr. 234.293, VZW FEDERATIE VAN VOORUITSTREVENDE VERENIGINGEN, punt 7 en 8; zie ook A. WIJNANTS, "Wie niet horen wil... Over de evolutie van de hoorplicht in het bestuursrecht onder Europese impulsen. Een casus in het vreemdelingenrecht", in J. ACKAERT, A. DE BECKER, P. FOUBERT, N. TORFS, B. VANHEUSDEN, en S. VERBIST, (eds.), *Liber amicorum Anne Mie Draye*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 358.

voorwaarden van dit recht volgens mij dezelfde als de voorwaarden die worden gesteld in het Unierecht.²⁶⁰ Waar het EU-recht als voorwaarde stelt dat de schending van het recht om te worden gehoord tot de nietigverklaring van het besluit leidt wanneer de procedure zonder deze onregelmatigheid een andere afloop had kunnen hebben,²⁶¹ is dat in het Belgisch recht gekoppeld aan het belang.²⁶² Een persoon die de schending van het recht om te worden gehoord opwerpt, heeft dus slechts belang bij het middel als de procedure zonder deze onregelmatigheid een andere afloop had kunnen hebben.

107. Het recht om te worden gehoord kan worden toegepast in asielzaken. Wel moet worden opgemerkt de hoorplicht als algemeen beginsel van behoorlijk bestuur volgens de Raad van State geen toepassing vindt wanneer de betrokken regelgeving de rechten van de bestuurde expliciet en exhaustief regelt.²⁶³ In asielzaken regelt het koninklijk besluit van 11 juli 2003 een aantal aspecten van het recht om te worden gehoord.²⁶⁴ Het betreft een omzetting van de door de procedurerichtlijn bepaalde vereisten voor het persoonlijk onderhoud.²⁶⁵ Wanneer normatief in de hoorplicht is voorzien, mag dat volgens de Raad van State niet minder waarborgen bieden dan degene die het bestuur moet naleven op grond van de hoorplicht als algemeen beginsel van behoorlijk bestuur.²⁶⁶

108. Daarenboven heeft de Raad van State in het geval van een terugkeerbesluit beslist dat het recht om te worden gehoord alvorens het besluit wordt genomen niet van openbare orde is.²⁶⁷ Overeenkomstig de redenering van de Raad van State, is het recht om te worden gehoord ook niet van openbare orde wanneer de Commissaris-generaal de vluchtelingenstatus weigert, want dat heeft ook geen straf- of tuchtrechtelijk karakter. De asielzoeker kan een schending van het recht om te worden gehoord dan niet voor het eerst in graad van administratieve cassatie aanvoeren.

---

²⁶⁰ Het is niet langer vereist dat het bestuur zinnens is een ernstige maatregel te nemen, die gegrond is op het persoonlijk gedrag van de betrokkene. Zie RvS 27 februari 2017, nr. 237.502, punt 7; RvS 26 april 2016, nr. 234.511, BELGISCHE STAAT, punt 6; RvS 9 juni 2015, nr. 231.480, DEGRENDELE, punt 6.

²⁶¹ Zie ook A. WIJNANTS, "Wie niet horen wil... Over de evolutie van de hoorplicht in het bestuursrecht onder Europese impulsen. Een casus in het vreemdelingenrecht", in J. ACKAERT, A. DE BECKER, P. FOUBERT, N. TORFS, B. VANHEUSDEN, en S. VERBIST, (eds.), *Liber amicorum Anne Mie Draye*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 369.

²⁶² RvS 31 maart 2016, nr. 234.293, VZW FEDERATIE VAN VOORUITSTREVENDE VERENIGINGEN, punt 10.2 tot 10.4.

²⁶³ RvS 9 februari 2017, nr. 237.335, VAN BRABANT, punt 9.2; RvS 2 juni 2016, nr. 234.920, WOUTERS, punt 24; RvS 27 april 2015, nr. 230.975, SELS, punt 8; RvS 3 mei 2013, nr. 223.380, ECLUS, punt 9.

²⁶⁴ Art. 5 t.e.m. art. 26 koninklijk besluit van 11 juli 2003.

²⁶⁵ Art. 15 t.e.m. art. 17 procedurerichtlijn.

²⁶⁶ RvS 9 februari 2017, nr. 237.335, VAN BRABANT, punt 9.2; RvS 21 juni 2016, nr. 235.143, VAN LOOCK, punt 29; RvS 27 april 2015, nr. 230.975, SELS, punt 8.

²⁶⁷ Zie met betrekking tot een terugkeerbesluit RvS 28 februari 2017, nr. 237.502, punt 9; zie met betrekking tot de beëindiging van een verblijfsvergunning RvS 18 oktober 2016, nr. 236.171.

109. Bij de toepassing van het recht om te worden gehoord op het gebruik van landeninformatie, moet rekening worden gehouden met de zaak M. van het Hof van Justitie van de EU.

In die zaak betoogde de verzoeker dat de resultaten van de beoordeling van zijn asielrelaas aan hem moesten worden meegedeeld, alvorens een definitieve beslissing zou worden genomen. Zo zou hij niet alleen kunnen antwoorden op de elementen die een negatief antwoord in het vooruitzicht stellen, maar ook elk op dat ogenblik beschikbaar document overleggen, argumenten aanvoeren die de bevoegde autoriteit van mening kunnen doen veranderen, en de aandacht vestigen op alle relevante vragen die niet naar behoren in aanmerking zijn genomen. Volgens de verzoeker zou dat de draagwijdte zijn van de samenwerkingsplicht.²⁶⁸

Het Hof van Justitie van de EU volgt deze zienswijze niet en verduidelijkt dat de samenwerkingsplicht zich enkel uitstrekt tot de eerste fase van de beoordeling van een asielrelaas, namelijk de fase van de vaststelling van de feitelijke omstandigheden die bewijselementen tot staving van het verzoek kunnen vormen. De tweede fase, met name de beoordeling van deze gegevens in rechte en dus het onderzoek van de gegrondheid van de asielaanvraag, behoort tot de uitsluitende bevoegdheid van de bevoegde nationale autoriteit, zodat de samenwerkingsplicht in deze fase niet aan de orde is.²⁶⁹

110. Toegepast op het gebruik van landeninformatie betekent deze rechtspraak het volgende. Wanneer de Commissaris-generaal zijn weigeringsbeslissing wil steunen op tegenstrijdigheden van het asielrelaas met de landeninformatie, dan is hij niet verplicht om zijn argumenten mee te delen aan de asielzoeker en hem daarover te horen alvorens hij de weigeringsbeslissing neemt.²⁷⁰ Het recht om te worden gehoord is dan niet geschonden en kan in dat geval niet leiden tot de vernietiging van de beslissing van de Commissaris-generaal. Indien blijkt dat de gebruikte landeninformatie niet (langer) juist of actueel is, dan heeft de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen wel nog steeds de mogelijkheid om de beslissing van de Commissaris-generaal te hervormen of te vernietigen.

1.4. Het recht van verdediging

---

²⁶⁸ HvJ 22 november 2012, nr. C-277/11, ECLI:EU:C:2012:744, M, punt 50. Voor de uiteenzetting over de samenwerkingsplicht en de verdeling van de subjectieve bewijslast, zie *supra* nr. 85.

²⁶⁹ HvJ 22 november 2012, nr. C-277/11, ECLI:EU:C:2012:744, M, punt 64 en 70.

²⁷⁰ Zie ook M. DESOMER, "De Belgische asielprocedure en de Europese administratieve rechtsbeginselen van de hoorplicht en het recht op inzage", *T.Vreemd.* 2009, 24.

111. De toegang tot landeninformatie is gewaarborgd door het recht van verdediging. Als algemeen rechtsbeginsel komt het recht van verdediging tot uiting in de juridictionele fase, te weten in de beroepsfase voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Het houdt onder meer in dat de partijen kennis moeten kunnen nemen van alle aan de rechter voorgelegde stukken die relevant kunnen zijn voor de oplossing van het geschil.²⁷¹ De partijen moeten er ook alle nodig geachte opmerkingen over kunnen maken,²⁷² wat niet noodzakelijk schriftelijk moet gebeuren.²⁷³ De asielzoeker moet in de mogelijkheid worden gesteld om nuttig voor zijn belangen op te komen.²⁷⁴ Bovendien maakt het recht op tegenspraak deel uit van het recht van verdediging.²⁷⁵

112. Ingevolge de devolutieve werking van het hervormingsberoep bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen volstaat het wanneer de asielzoeker de mogelijkheid heeft om de door de Commissaris-generaal gebruikte landeninformatie tegen te spreken in de beroepsfase.²⁷⁶

Een toepassingsgeval daarvan leert dat de rechter zich kan steunen op informatie aangereikt door één partij, voor zover de andere partij de mogelijkheid heeft gehad om de objectiviteit, betrouwbaarheid en relevantie ervan te betwisten.²⁷⁷

113. Het recht van verdediging is geschonden, wanneer één partij ter terechtzitting een update van landeninformatie overlegt en de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen het in zijn beoordeling betreft, zonder de andere partij de mogelijkheid te bieden om over dat stuk opmerkingen te maken.²⁷⁸

1.5. Kan de rechter zich ambtshalve beroepen op landeninformatie?

114. Er zijn gevallen waarin een asielzoeker zijn relaas niet steunt op (actuele) landeninformatie en waarin de Commissaris-generaal nalaat om relevante landeninformatie bij zijn beoordeling te betrekken. Kan de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in dergelijke gevallen zijn beslissing baseren op landeninformatie waar hij zelf kennis van heeft? Om deze vraag te beantwoorden

---

²⁷¹ RvS 8 maart 2013, nr. 222.783, punt 6. Art. 6 EVRM is niet van toepassing in asiel, RvS 16 april 2014, nr. 10.433 (c).

²⁷² RvS 8 maart 2013, nr. 222.783, punt 6. Art. 6 EVRM is niet van toepassing in asiel, RvS 16 april 2014, nr. 10.433 (c).

²⁷³ RvS 29 september 2010, nr. 207.736, punt 2.1.3.

²⁷⁴ RvS 29 september 2010, nr. 207.736, punt 2.1.3.

²⁷⁵ RvS 26 juni 2013, nr. 224.092, punt 6.2.

²⁷⁶ RvS 24 augustus 2016, nr. 12.117 (c); RvS 2 juni 2016, nr. 11.982 (c); RvS 2 juni 2014, nr. 227.600, punt 9.1.

²⁷⁷ RvS 2 juni 2014, nr. 227.600, punt 9.1.

²⁷⁸ RvS 18 december 2012, nr. 221.806.

onderzoek ik eerst de relevante wetsbepalingen en bestudeer ik dan de rechtspraak van de Raad van State die hieromtrent verheldering biedt.

115. Vooreerst waarborgt de procedurerichtlijn het recht op een daadwerkelijk rechtsmiddel. In beroepsprocedures voor een rechterlijke instantie in eerste aanleg vereist de procedurerichtlijn daartoe een volledig en *ex nunc* onderzoek van zowel de feitelijke, als de juridische gronden, met inbegrip van, indien van toepassing, een onderzoek van de behoefte aan internationale bescherming.²⁷⁹

Naar Belgisch recht beschikt de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asiel in beginsel over een hervormingsbevoegdheid. Het beroep bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen heeft devolutieve werking, zodat de rechter opnieuw oordeelt in feite en in rechte.²⁸⁰ Hoewel de feitenrechter een beslissing van de Commissaris-generaal kan bevestigen, vernietigen of hervormen door zijn eigen beslissing in de plaats te stellen,²⁸¹ beschikt hij geenszins over een onderzoeksbevoegdheid.²⁸²

116. Voor het uitoefenen van zijn bevoegdheid mag de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen zich uitsluitend baseren op hetzelfde dossier als datgene waar de Commissaris-generaal zijn beslissing op heeft gesteund, en de geschreven procedurestukken. Desgevallend baseert de rechter zich nog op de eventueel nieuwe elementen die voldoen aan de wettelijke voorwaarden. De Raad van State heeft gepreciseerd dat die regeling volgt uit de artikel 39/69, §1, artikel 39/72, §1, en artikel 39/76, §1 vreemdelingenwet.²⁸³

Daarnaast mag de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen zich buiten het rechtsplegingsdossier steunen op algemeen bekende feiten en algemene ervaringsregels,

---

²⁷⁹ Art. 46, lid 3 procedurerichtlijn; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 191.

²⁸⁰ Art. 39/69 t.e.m. art. 39/77/1 vreemdelingenwet; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 191; *supra* nr. 27.

²⁸¹ Art. 39/76, §1, eerste lid vreemdelingenwet; *supra* nr. 27.

²⁸² RvS 13 juni 2008, nr. 184.167; RvS 25 januari 2008, nr. 178.960; S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 114; L. DENYS, *Overzicht van het vreemdelingenrecht*, Kortrijk, Inni, 2015, 608-609; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 191-192.

²⁸³ RvS 21 november 2013, nr. 225.559, LE COMMISSAIRE GENERAL AUX REFUGIES ET AUX APATRIDES, punt IV.1.2; RvS 17 oktober 2008, nr. 187.149; RvS 17 oktober 2008, nr. 187.148; G. DEBERSAQUES en A. WIJNANTS, "Kroniek van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (gerechtelijke jaren 2007-2008 en 2008-2009)", *RW* 2009-10, afl. 9, 1206-1207; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 192.

zo stelt de Raad van State.²⁸⁴ Deze rechtspraak is gelijkaardig aan het bewijsmiddel van de algemeen bekende gegevens in strafzaken, waar het Hof van Cassatie zich meermaals over heeft uitgesproken.²⁸⁵ De begrippen algemeen bekende feiten en algemene ervaringsregels heeft de Raad van State niet willen definiëren,²⁸⁶ maar in zijn rechtspraak komen een aantal verduidelijkingen aan bod.

117. Zo mag de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen zijn beslissing niet baseren op landeninformatie die hij uit eigen beweging heeft opgezocht. Hij mag immers geen maatregelen van onderzoek nemen. Wat hij dus niet in zijn oordeel mag betrekken is landeninformatie die vrij beschikbaar is op het internet en door eenieder die over een internetverbinding beschikt kan worden geraadpleegd. Daarvoor is namelijk een opzoeking nodig, en algemeen bekende feiten houden juist in dat geen opzoekingen nodig zijn.²⁸⁷

Nog een voorbeeld uit de rechtspraak van de Raad van State is dat waarbij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen de actuele situatie in Nepal als feit van algemene bekendheid heeft beschouwd. Die situatie en inhoud van de op het internet beschikbare informatie was echter klaarblijkelijk van veranderlijke aard, waardoor die niet zonder meer als van algemene bekendheid kon worden beschouwd.²⁸⁸

118. Wat de Raad van Vreemdelingenbetwistingen niet mag is zich baseren op feiten die de rechter uit eigen wetenschap zijn bekend en waarover geen tegenspraak werd gevoerd. Bij wijze van voorbeeld aanvaardt de Raad van State het repatriërings- en vergunningenbeleid van India tegenover Tibetanen niet als een algemeen bekend feit of al een algemene ervaringsregel. Wel is het een feit die de feitenrechter uit eigen

---

²⁸⁴ RvS 21 november 2013, nr. 225.559, LE COMMISSAIRE GENERAL AUX REFUGIES ET AUX APATRIDES, punt IV.1.2; RvS 23 november 2009, nr. 198.145, punt 2.4; RvS 25 januari 2008, nr. 178.960; S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 115-116; L. DENYS, *Overzicht van het vreemdelingenrecht*, Kortrijk, Inni, 2015, 609; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 193-194.

²⁸⁵ Voor een aantal voorbeelden in strafzaken, zie C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht & internationaal recht in hoofdlijnen*, Maklu, Antwerpen/Apeldoorn 2006, 1104-1105; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 194. Voor wat betreft het privaatrecht, zie M. CASTERMANS, *Gerechtigd privaatrecht*, Gent, Story Publishers, 2009, 487, nr. 734.

²⁸⁶ S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 116; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 193.

²⁸⁷ RvS 28 augustus 2008, nr. 185.887, punt 2; RvS 13 juni 2008, nr. 184.167; RvS 8 april 2008, nr. 181.821, punt 4; RvS 25 januari 2008, nr. 178.960; S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 115-116; L. DENYS, *Overzicht van het vreemdelingenrecht*, Kortrijk, Inni, 2015, 609; G. DEBERSAQUES en A. WIJNANTS, "Kroniek van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (gerechtelijke jaren 2007-2008 en 2008-2009)", *RW* 2009-10, afl. 9, 1207; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 193.

²⁸⁸ RvS 25 juni 2008, nr. 184.648; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 193.

wetenschap bekend was. Dat feit mag de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen niet bij zijn oordeel betrekken, zelfs al werd het onderworpen aan een tegensprekelijk debat.²⁸⁹

Bovendien overschrijdt de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen zijn wettelijke bevoegdheid, wanneer hij elementen waar hij buiten de terechtzitting kennis van heeft gekregen betreft bij zijn oordeel. Hij mag dus geen landeninformatie die hem bekend was uit een bepaalde zaak betrekken in een andere zaak, ook al onderwerpt hij die info aan een tegensprekelijk debat en ook al weet hij dat de Commissaris-generaal over die info beschikt.²⁹⁰

119. Hoe kan de rechter dan handelen om correct te oordelen over de vluchtelingenstatus? In de rechtsleer vind ik twee opties. Ten eerste kan de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, volgens BODART, genoegen nemen met wat de partijen aanbrenge en op basis daarvan zijn beslissing nemen. Hij vindt deze oplossing echter teleurstellend omdat dat niet helpt om de feitelijke waarheid te achterhalen. De tweede optie is volgens hem dat de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen de bestreden beslissing vernietigt en terugstuurt naar de Commissaris-generaal omdat aanvullende onderzoeksmaatregelen nodig zijn.²⁹¹

WIJNANTS bespreekt één enkele optie, met name wat volgens BODART de tweede is. Zij maakt daarin wel het volgende onderscheid. Volgens haar kan de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen de bestreden beslissing vernietigen en terugsturen met het oog op een actualisering van de landeninformatie.²⁹² Uit de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen leidt ze nog een andere mogelijke werkwijze af. De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen zou de asielzoeker overeenkomstig artikel 14 van het procedurereglement voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen²⁹³ kunnen ondervragen over zijn actuele vrees, vervolgens zijn antwoorden aanmerken als nieuwe gegevens die aanleiding geven tot een vernietiging, aangezien actuele informatie daaromtrent ontbreekt.²⁹⁴

---

²⁸⁹ RvS 23 november 2009, nr. 198.145, punt 2.4.

²⁹⁰ RvS 21 november 2013, nr. 225.559, LE COMMISSAIRE GENERAL AUX REFUGIES ET AUX APATRIDES, punt IV.1.2; RvS 25 januari 2008, nr. 178.960.

²⁹¹ S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 117-118; L. DENYS, *Overzicht van het vreemdelingenrecht*, Kortrijk, Inni, 2015, 608.

²⁹² Zie ook G. DEBERSAQUES en A. WIJNANTS, "Kroniek van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (gerechtelijke jaren 2007-2008 en 2008-2009)", *RW* 2009-10, afl. 9, 1207.

²⁹³ KB 21 december 2006 houdende de rechtspleging voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, *BS* 28 december 2006.

²⁹⁴ A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 194.

De ommeweg van de vernietiging lijkt voor BODART tegenstrijdig met de wil van de wetgever om de duur van de asielprocedure in te korten.²⁹⁵

120. In tegenstelling tot het hiervoor aangehaalde standpunt van BODART, ben ik van mening dat de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen met de mogelijkheid om de beslissing te vernietigen een effectief instrument heeft om alsnog te bekomen dat de beoordeling kan gebeuren met inachtneming van de correcte en nauwkeurige landeninformatie.²⁹⁶

Afdeling 3. Tussenconclusie

121. De bewijslastverdeling is in asiel een complex samenspel tussen de asielzoeker en de Commissaris-generaal. Toegepast op landeninformatie moet rekening worden gehouden met de vereiste individualisering van die landeninfo. Ik onderscheid drie toepassingsgevallen, waarbij het principe dat iedere partij het bewijs moet leveren van de feiten die zij aanvoert, het uitgangspunt is.

In het eerste geval beroept de asielzoeker zich op landeninformatie en brengt hij zelf rapporten aan. Hier draagt hij zelf de volledige bewijslast, inclusief de vereiste individualisering. Er is enkel een mildering in het uitzonderlijke geval waarin hij aantoonst dat hij tot een bepaalde groep behoort die systematisch wordt onderworpen aan een behandeling in strijd met artikel 3 EVRM. In dat geval moet hij de landeninformatie niet individualiseren.

In het tweede geval beroept de asielzoeker zich op landeninformatie, maar brengt zelf geen rapporten aan. Als gevolg van de samenwerkingsplicht, is het dan aan de Commissaris-generaal om landeninforapporten aan te brengen. De bewijslast inzake de individualisering van die landeninformatie rust wel nog steeds op de asielzoeker zelf. Toch is er ook hier een mildering, wanneer betrouwbare bronnen praktijken rapporteren die manifest in strijd zijn met de principes van het EHRM. De overheid moet die algemene praktijken dan verifiëren.

In het derde geval beroept de Commissaris-generaal zich op landeninformatie om een weigeringsbeslissing te nemen. De bewijslast rust dan op de asielzoeker om met concrete en objectieve gegevens aan te tonen dat de informatie niet (langer) juist of actueel is.

---

²⁹⁵ S. BODART, *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 118.

²⁹⁶ Zie ook het overzicht van rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen hieromtrent G. DEBERSAQUES en A. WIJNANTS, "Kroniek van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (gerechtelijke jaren 2007-2008 en 2008-2009)", *RW* 2009-10, afl. 9, 1207-1208; A. WIJNANTS, "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 194.

122. Voor de toegang tot lande informatie zijn er verschillende mogelijke kanalen. Een eerste is de openbaarheid van alle landen informatie. De regelgeving verplicht de Commissaris-generaal echter niet om alle landen informatie van Cedoca publiek toegankelijk te maken. De asielzoeker heeft wel als waarborg de samenwerkingsverplichting die op de Commissaris-generaal rust.

Voorts moet de asielzoeker toegang kunnen hebben tot de gebruikte landen informatie op grond van de wet van 11 april 1994. Als de Commissaris-generaal die toegang weigert, dan is het beroep tegen deze weigeringsbeslissing bij de Raad van State mogelijk niet-ontvankelijk, wegens gebrek aan belang. De waarborg is hier dat de asielzoeker toegang heeft tot de gebruikte landen informatie in de beroepsprocedure bij de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. De gebruikte landen informatie moet immers in het administratief dossier aanwezig zijn.

Daarnaast is er nog het recht om te worden gehoord. Dat recht houdt echter niet in dat de Commissaris-generaal in de administratieve fase de argumenten voor zijn weigeringsbeslissing, waaronder ook de argumenten die gebaseerd zijn op landen informatie, moet meedelen aan de asielzoeker om hem daarover te horen.

Het recht van verdediging waarborgt in de jurisdictionele fase dat de asielzoeker kennis moet kunnen nemen van alle aan de rechter voorgelegde stukken die relevant kunnen zijn voor de oplossing van het geschil. Daaronder wordt ook de gebruikte landen informatie begrepen. Voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen heeft de asielzoeker dus via deze weg de mogelijkheid om de gebruikte landen informatie van de Commissaris-generaal te betwisten.

Tot slot is er het initiatief van de feitenrechter. Hij mag zich enkel beroepen op algemeen bekende feiten en algemene ervaringsregels. De Raad voor Vreemdelingenbetwistingen heeft geen onderzoeksbevoegdheid en is gebonden door het rechtsplegingsdossier. Hij gaat dus zijn bevoegdheid te buiten wanneer hij zelf landen informatie aanbrengt. Wanneer de Commissaris-generaal onjuiste landen informatie gebruikt en de asielzoeker betwist die informatie niet, dan kan de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen de beslissing van de Commissaris-generaal vernietigen omdat aanvullende onderzoeksmaatregelen nodig zijn.

CONCLUSIE

123. Voor het beantwoorden van de centrale onderzoeksvraag ben ik vertrokken vanuit de vluchtelingdefinitie. Ik volg in dit onderzoek de Belgische definitie. Een vluchteling is een vreemdeling die uit gegronde vrees voor vervolging wegens zijn ras, godsdienst, nationaliteit, het behoren tot een bepaalde sociale groep of zijn politieke overtuiging, zich bevindt buiten het land waarvan hij de nationaliteit bezit en de bescherming van dat land niet kan of, uit hoofde van die vrees, niet wil invoeren. Het is een ruime definitie en aanvragen worden geval per geval beoordeeld.

124. De belangrijkste actoren in de asielprocedure zijn naast de asielzoeker, ook de Commissaris-generaal en de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Beide instanties houden zich in met de feitenvinding en de beoordeling van de asielaanvraag, maar het is enkel de Commissaris-generaal die onderzoeksmaatregelen mag en moet nemen.

125. De elementen van de vluchtelingdefinitie moeten worden bewezen. Centraal in de definitie staat de gegronde vrees voor vervolging. Die vrees moet aannemelijk worden gemaakt. Er zal pas geloof aan worden gehecht als de "subjectieve vrees" geobjectiveerd wordt. Dat gebeurt aan de hand van de objectieve omstandigheden in het land van herkomst van de asielzoeker. Daarvoor wordt gebruik gemaakt van landeninformatie.

126. In dit onderzoek is het concept landeninformatie gedefinieerd als volgt. Het is informatie over de algemene situatie in het land van herkomst van een asielzoeker of in een land van doorreis, met inbegrip van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen in dat land.

Het gebruik van landeninformatie heeft twee functies. Enerzijds speelt het een grote rol in het nagaan van de relevante feiten bij de beoordeling van de geloofwaardigheid van het asielrelaas. Het laat toe om met kennis van zaken een degelijke beslissing te nemen, zodat de asielzoeker die bescherming behoeft als vluchteling, correct als zodanig kan worden erkend. Anderzijds dient het gebruik van landeninformatie voor een betere motivering van een negatieve beslissing inzake de asielaanvraag.

127. Verspreid in de regelgeving worden een aantal criteria gesteld met betrekking tot het gebruik van landeninformatie. Er zijn criteria met betrekking tot de informatie zelf en er zijn criteria met betrekking tot de bronnen.

Het is aan de feitenrechter om deze criteria soeverein invulling te geven. Hij doet dat heel genuanceerd. Zijn beoordelingsmarge is dan ook erg ruim. Op een aantal vlakken is er een onderscheid tussen de Franstalige en de Nederlandstalige rechtspraak van de Raad van State en de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen. Volgens mij is dat echter niet noodzakelijk problematisch in het licht van de rechtsbescherming.

Wanneer de miskennis van één van de criteria wordt opgeworpen, moet met concrete en objectieve gegevens worden aangetoond dat de informatie niet (langer) juist of actueel is.

De feitenrechter beoordeelt soeverein de bewijswaarde. De gebruikte landeninformatie verliest bewijswaarde, wanneer met concrete en objectieve gegevens wordt aangetoond dat de informatie niet (langer) juist of actueel is.

128. De bewijslastverdeling met betrekking tot het gebruik van landeninformatie is complex en genuanceerd. Het vertrekpunt is het principe dat iedere partij het bewijs moet leveren van de feiten die zij aanvoert. Dat principe wordt sterk genuanceerd door de samenwerkingsplicht van de Commissaris-generaal en door de rechtspraak van het EHRM.

129. Bij het onderzoek naar de kanalen voor toegang tot landeninformatie is het volgende gebleken. Niet alle landeninforapporten van Cedoca moeten publiek toegankelijk zijn. Op de Commissaris-generaal rust wel de samenwerkingsplicht om de relevante landeninformatie te verzamelen.

Ook heeft de asielzoeker toegang tot landeninformatie die de Commissaris-generaal in zijn dossier heeft gebruikt. Dat kan door beroep te doen op de wet van 11 april 1994 en alleszins in de beroepsprocedure voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen.

Het recht om te worden gehoord houdt niet in dat de Commissaris-generaal in de administratieve fase de landeninformatie die hij gebruikt om zijn weigeringsbeslissing te staven, op voorhand aan de asielzoeker moet medelen om hem daarover te horen.

Daarentegen waarborgt het recht van verdediging in de jurisdictionele fase wel dat de asielzoeker kennis kan nemen van alle aan de rechter voorgelegde stukken, waaronder ook de gebruikte landeninformatie.

De rechter mag zelf geen landeninformatie die hem bekend is aanbrengen. Wanneer de Commissaris-generaal landeninformatie gebruikt die niet (langer) juist of actueel is en de asielzoeker betwist die informatie niet, dan kan de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen de beslissing van de Commissaris-generaal vernietigen omdat aanvullende onderzoeksmaatregelen nodig zijn.

130. In het algemeen besluit ik dat het bewijsrecht in asielzaken dynamisch en genuanceerd is. De hiervoor gemaakte analyse toont aan dat het bewijsrecht inzake de beoordeling van de geloofwaardigheid aan de hand van landeninformatie in zijn geheel een volledige rechtsbescherming mogelijk maakt en weldegelijk toelaat dat personen die bescherming behoeven als vluchteling correct als zodanig worden erkend.

BIBLIOGRAFIE

Wetgeving

Internationale normen

Protocol van New York betreffende de status van vluchtelingen van 31 januari 1967, *United Nations Treaty Series*, vol. 606, 267.

Verdrag van Genève betreffende de status van vluchtelingen van 28 juli 1951, *United Nations Treaty Series*, vol. 189, 137.

Verdrag tot bescherming van de rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden van 4 november 1950, *Treaty Series of the Council of Europe*, nr. 005.

Europese normen

Verdrag betreffende de Werking van de Europese Unie (geconsolideerde versie), *Pb.C.* 7 juni 2016, afl. 202, 47.

Richtl.Europees Parlement en Raad nr. 2013/32, 26 juni 2013 betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale bescherming (herschikking), *Pb.L.* 29 juni 2013, afl. 180, 60.

Richtl.Europees Parlement en Raad nr. 2011/95, 13 december 2011 inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming (herschikking), *Pb.L.* 20 december 2011, afl. 337, 9.

Handvest van de grondrechten van de Europese Unie, *Pb.L.* 14 december 2007, afl. 303, 1.

Richtl.Raad nr. 2005/85, 1 december 2005 betreffende minimumnormen voor de procedures in de lidstaten voor de toekenning of intrekking van de vluchtelingenstatus, *Pb.L.* 13 december 2005, afl. 326, 13.

Richtl.Raad nr. 2004/83, 29 april 2004 inzake minimumnormen voor de erkenning van onderdanen van derde landen en staatlozen als vluchteling of als persoon die anderszins internationale bescherming behoeft, en de inhoud van de verleende bescherming, *Pb.L.* 30 september 2004, afl. 304, 12.

Verklaring van België betreffende het Protocol inzake asiel voor onderdanen van lidstaten van de Europese Unie, *Pb.C.* 10 november 1997, afl. 340, 144.

Protocol inzake asiel voor onderdanen van lidstaten van de Europese Unie, *Pb.C.* 10 november 1997, afl. 340, 103.

Interne normen

Gecoördineerde Grondwet 17 februari 1994, *BS* 17 februari 1994

Wet 11 april 1994 betreffende de openbaarheid van bestuur, *BS* 30 juni 1994.

Wet 29 juli 1991 betreffende de uitdrukkelijke motivering van de bestuurshandelingen, *BS* 12 september 1991.

Wet 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 31 december 1980.

Gecoördineerde wetten op de Raad van State van 12 januari 1973, *BS* 21 maart 1973.

Wet 27 februari 1969 houdende goedkeuring van het Protocol betreffende de status van vluchtelingen, opgemaakt te New York op 31 januari 1967, *BS* 2 mei 1969.

Wet 13 mei 1955 houdende goedkeuring van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend op 4 november 1950, te Rome, en van het Additioneel Protocol bij dit Verdrag, ondertekend op 20 maart 1952, te Parijs, *BS* 19 augustus 1955.

Wet 26 juni 1953 houdende goedkeuring van het Internationaal verdrag betreffende de status van vluchtelingen en van de bijlagen, ondertekend te Genève op 28 juli 1951, *BS* 4 oktober 1953.

KB 6 november 2011 tot wijziging van het koninklijk besluit van 11 juli 2003 tot regeling van de werking van en de rechtspleging voor het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, *BS* 12 december 2016.

KB 21 december 2006 houdende de rechtspleging voor de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, *BS* 28 december 2006.

KB 11 juli 2003 houdende vaststelling van bepaalde elementen van de procedure die dienen gevolgd te worden door de Dienst Vreemdelingenzaken die belast is met het onderzoek van de asielaanvragen op basis van de wet van 15 december 1980

betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *BS* 27 januari 2004.

KB 11 juli 2003 tot regeling van de werking van en de rechtspleging voor het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, *BS* 27 januari 2004.

Vorbereidende documenten

Vorbereiding van Europese wetgeving

Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad tot vaststelling van een gemeenschappelijke procedure voor internationale bescherming in de Unie en tot intrekking van Richtlijn 2013/32/EU, 13 juli 2016, COM(2016)467 final – 2016/0224 (COD).

Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake normen voor de erkenning van onderdanen van derde landen of staatlozen als personen die internationale bescherming genieten, voor een uniforme status voor vluchtelingen of voor personen die in aanmerking komen voor subsidiaire bescherming, en voor de inhoud van de verleende bescherming, alsook tot wijziging van Richtlijn 2003/109/EG van de Raad van 25 november 2003 betreffende de status van langdurig ingezetene onderdanen van derde landen, 13 juli 2016, COM(2016)466 final – 2016/0223 (COD).

Voorstel (Comm.) voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad inzake het Asielagentschap van de Europese Unie en tot intrekking van Verordening (EU) nr. 439/2010, 4 mei 2016, COM(2016)271 final – 2016/0131 (COD).

Bijlage toelichting per artikel (Comm.) bij gewijzigd voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende gemeenschappelijke procedures voor de toekenning en intrekking van de internationale beschermingsstatus (herschikking), 1 juni 2011, COM(2011)319 definitief.

Commission staff working document (Comm.) accompanying the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on minimum standards on procedures in Member States for granting and withdrawing international protection, Impact Assessment, 21 October 2009, SEC(2009)1376.

Commission staff working document (Comm.) accompanying the Proposal for a Directive of the European Parliament and of the Council on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as beneficiaries of international

protection and the content of the protection granted, Impact Assessment, 21 October 2009, SEC(2009)1373 final.

Voorstel (Comm.) voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende minimumnormen voor de procedures in de lidstaten voor de verlening of intrekking van internationale bescherming (herschikking), 21 oktober 2009, COM(2009)554 definitief – 2009/0165 (COD).

Verslag (EP) over het gewijzigd voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende minimumnormen voor de procedure in de lidstaten voor de toekenning of intrekking van de vluchtelingenstatus (14203/2004 – C6-0200/2004 – 2000/0238(CNS)). (Hernieuwde raadpleging). Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken, 29 juni 2005, A6-0222/2005.

Parlementaire voorbereiding van interne wetgeving

Wetsontwerp tot wijziging van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen en van de wet van 27 december 2006 houdende diverse bepalingen, *Parl.St.* Kamer 2012-13, nr. 53-2556/1, 50-54.

Hand. Senaat 2009-10, 1 december 2009, 85-86.

Wetsontwerp tot hervorming van de Raad van State en tot oprichting van een Raad voor Vreemdelingenbetwistingen, *Parl.St.* Kamer 2005-06, nr. 51-2479/1, 12.

Verslag aan de Koning bij het KB 11 juli 2003 tot regeling van de werking van en de rechtspleging voor het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen, *BS* 27 januari 2004.

Rechtspraak

Europees Hof voor de Rechten van de Mens

EHRM 14 maart 2017, nr. 47287/15, Ilias en Ahmed/Hongarije.

EHRM 23 augustus 2016, nr. 59166/12, J.K. e.a./Zweden.

EHRM 23 maart 2016, nr. 43611/11, F.G./Zweden.

EHRM 28 juni 2011, nrs. 8319/07 en 11449/07, Sufi en Elmi/het Verenigd Koninkrijk.

EHRM 21 januari 2011, nr. 30696/09, M.S.S./België en Griekenland.

EHRM 17 juli 2008, nr. 25904/07, NA./het Verenigd Koninkrijk.

EHRM 28 februari 2008, nr. 37201/06, Saadi/Italië.

EHRM 11 januari 2007, nr. 1948/04, Salah Sheekh/Nederland.

EHRM 5 juli 2005, nr. 2345/02, Said/Nederland.

Hof van Justitie van de Europese Unie

HvJ 9 februari 2017, nr. C-560/14, ECLI:EU:C:2017:101, M.

HvJ 11 december 2014, nr. C-249/13, ECLI:EU:C:2014:2431, Boudjlida.

HvJ 5 november 2014, nr. C-166/13, ECLI:EU:C:2014:2336, Mukarubega.

HvJ 17 juli 2014, nr. C-141/12, ECLI:EU:C:2014:2081, YS e.a.

HvJ 3 juli 2014, nr. C-129/13, ECLI:EU:C:2014:2041, Kamino International Logistics.

HvJ 7 november 2013, nr. C-199/12, ECLI:EU:C:2013:720, X e.a.

HvJ 10 september 2013, nr. C-383/13 PPU, ECLI:EU:C:2013:553, M.G. en N.R.

HvJ 22 november 2012, nr. C-277/11, ECLI:EU:C:2012:744, M.

HvJ 17 juni 2010, nr. C-31/09, ECLI:EU:C:2010:351, Nawras Bolbol.

HvJ 2 maart 2010, nr. C-175/08, ECLI:EU:C:2010:105, Aydin Salahadin Abdulla.

HvJ 5 oktober 2000, nr. C-288/96, ECLI:EU:C:2000:537, Duitsland/Commissie.

Grondwettelijk Hof / Arbitragehof

GwH 27 mei 2008, nr. 81/2008.

Arbitragehof 31 oktober 2000, nr. 107/2000.

Raad van State – arresten

RvS 28 februari 2017, nr. 237.503.

RvS 28 februari 2017, nr. 237.502.

RvS 28 februari 2017, nr. 237.500.

RvS 9 februari 2017, nr. 237.335, VAN BRABANT.

RvS 31 januari 2017, nr. 237.224, NV UNIFIED MARKETING GROUP.

RvS 5 januari 2017 nr. 236.964, PETERBROECK.

RvS 25 oktober 2016, nr. 236.238, RAEYMAEKERS.

RvS 18 oktober 2016, nr. 236.171.

RvS 5 juli 2016, nr. 235.343.

RvS 21 juni 2016, nr. 235.143, VAN LOOCK.

RvS 14 juni 2016, nr. 235.048, DELAFONTEYNE.

RvS 2 juni 2016, nr. 234.920, WOUTERS.

RvS 24 mei 2016, nr. 234.820, NV FRANKI CONSTRUCT e.a.

RvS 2 mei 2016, nr. 234.609, DUMORTIER.

RvS 26 april 2016, nr. 234.511, BELGISCHE STAAT.

RvS 31 maart 2016, nr. 234.293, VZW FEDERATIE VAN VOORUITSTREVENDE VERENIGINGEN.

RvS 9 maart 2016, nr. 234.090.

RvS 9 maart 2016, nr. 234.089.

RvS 9 maart 2016, nr. 234.088.

RvS 1 maart 2016, nr. 233.979, VAN LOOVEREN.

RvS 16 februari 2016, nr. 233.833, NV IMMORODE.

RvS 5 januari 2016, nr. 233.377, NV UPLACE.

RvS 4 december 2015, nr. 233.146.

RvS 19 november 2015, nr. 232.949.

RvS 19 november 2015, nr. 232.948.

RvS 10 november 2015, nr. 232.859.

RvS 10 november 2015, nr. 232.858.

RvS 9 juni 2015, nr. 231.480, DEGRENDELE.

RvS 27 april 2015, nr. 230.975, SELS.

RvS 24 februari 2015, nr. 230.301.

RvS 24 februari 2015, nr. 230.295.

RvS 6 februari 2015, nr. 230.132, DE FEYTER e.a.

RvS 2 juni 2014, nr. 227.600.

RvS 11 maart 2014, nr. 226.682.

RvS 21 november 2013, nr. 225.559, LE COMMISSAIRE GENERAL AUX REFUGIES ET AUX APATRIDES.

RvS 4 november 2013, nr. 225.310.

RvS 26 juni 2013, nr. 224.092.

RvS 7 mei 2013, nr. 223.434.

RvS 3 mei 2013, nr. 223.380, ECLUS.

RvS 17 april 2013, nr. 223.184.

RvS 8 maart 2013, nr. 222.783.

RvS 18 december 2012, nr. 221.806.

RvS 22 november 2012, nr. 221.475, DE WOLF.

RvS 21 november 2012, nr. 221.443.

RvS 13 juli 2012, nr. 220.319.

RvS 12 juni 2012, nr. 219.714.

RvS 12 juni 2012, nr. 219.710.

RvS 15 mei 2012, nr. 219.357, NV ORBO LABELS.

RvS 1 december 2011, nr. 216.653.

RvS 28 november 2011, nr. 216.516.

RvS 28 november 2011, nr. 216.514.

RvS 28 november 2011, nr. 216.512.

RvS 5 oktober 2011, nr. 215.573.

RvS 3 oktober 2011, nr. 215.507, KONIG.

RvS 29 september 2011, nr. 215.468, NV BEDIMO.

RvS 28 oktober 2010, nr. 208.563, VANDE CASTEELE.

RvS 29 september 2010, nr. 207.736.

RvS 24 september 2010, nr. 207.657.

RvS 24 september 2010, nr. 207.655.

RvS 11 oktober 2010, nr. 208.030, BVBA CYCLE SERVICE.

RvS 1 juli 2010, nr. 206.350, NV BRASSCHAAT FINANCIAL HOLDING.

RvS 29 maart 2010, nr. 202.459, SEVENHANS.

RvS 30 november 2009, nr. 198.326.

RvS 23 november 2009, nr. 198.145.

RvS 18 september 2009, nr. 196.182.

RvS 10 maart 2009, nr. 191.254.

RvS 16 februari 2009, nr. 190.508.

RvS 5 februari 2009, nr. 190.238, VUZDUGAN.

RvS 8 januari 2009, nr. 189.339, VZW VLAAMS KOMITEE VOOR BRUSSEL.

RvS 5 januari 2009, nr. 189.247.

RvS 5 januari 2009, nr. 189.246.

RvS 17 oktober 2008, nr. 187.149.

RvS 17 oktober 2008, nr. 187.148.

RvS 28 augustus 2008, nr. 185.887.

RvS 27 juni 2008, nr. 184.887.

RvS 25 juni 2008, nr. 184.648.

RvS 13 juni 2008, nr. 184.167.

RvS 8 april 2008, nr. 181.821.

RvS 13 maart 2008, nr. 180.983, GOORMACHTIGH e.a.

RvS 25 januari 2008, nr. 178.960.

RvS 5 mei 2007, nr. 170.871, RUMMENS.

RvS 4 mei 2007, nr. 170.798.

RvS 20 maart 2006, nr. 156.628, BVBA S.L.A. TRADING COMPANY.

RvS 29 maart 2005, nr. 142.692.

RvS 14 september 2004, nr. 134.863, VAN HAMME e.a.

RvS 7 november 2003, nr. 125.226, GOORMACHTIGH e.a.

RvS 30 mei 2001, nr. 95.928.

RvS 16 maart 2001, nr. 94.082, LOUIS.

RvS 9 juli 1999, nr. 81.740, SCHEPPERS DE BERGSTEIN.

RvS 26 maart 1998, nr. 72.762, HENDRICKX e.a.

RvS 26 maart 1998, nr. 72.761, BECKX e.a.

RvS 2 oktober 1997, nr. 68.610, DELWART.

RvS 2 oktober 1997, nr. 68.609, LA SOCIETE PRIVEE A RESPONSABILITE LIMITEE BA-WA.

RvS 13 november 1995, nr. 56.225.

Raad van State – cassatiebeschikkingen

RvS 24 augustus 2016, nr. 12.117 (c).

RvS 2 juni 2016, nr. 11.982 (c).

RvS 26 augustus 2015, nr. 11.486 (c).

RvS 16 april 2014, nr. 10.433 (c).

Raad voor Vreemdelingenbetwistingen

RvV 31 maart 2017, nr. 184.957.

RvV 31 maart 2017, nr. 184.970.

RvV 28 maart 2017, nr. 184.588.

RvV 17 maart 2017, nr. 183.937.

RvV 17 maart 2017, nr. 183.932.

RvV 2 maart 2017, nr. 183.308.

RvV 27 februari 2017, nr. 183.035.

RvV 27 februari 2017, nr. 182.974.

RvV 20 februari 2017, nr. 182.490.

RvV 16 februari 2017, nr. 182.381.

RvV 10 februari 2017, nr. 182.101.

RvV 9 februari 2017, nr. 182.038.

RvV 1 februari 2017, nr. 181.637.

RvV 20 januari 2017, nr. 181.042.

RvV 20 januari 2017, nr. 181.010.

RvV 19 januari 2017, nr. 180.949.

RvV 13 januari 2017, nr. 180.723.

RvV 12 januari 2017, nr. 180.712.

RvV 23 december 2016, nr. 180.156.

RvV 23 december 2016, nr. 180.094.

RvV 20 december 2016, nr. 179.859.

RvV 19 december 2016, nr. 179.776.

RvV 30 november 2016, nr. 178.728.

RvV 23 november 2016, nr. 178.243.
RvV 10 november 2016, nr. 177.656.
RvV 10 november 2016, nr. 177.569.
RvV 20 oktober 2016, nr. 176.683.
RvV 28 september 2016, nr. 175.418.
RvV 1 september 2016, nr. 173.977.
RvV 14 juni 2016, nr. 169.743.
RvV 19 juli 2016, nr. 172.141.
RvV 16 juni 2016, nr. 169.993.
RvV 13 juni 2016, nr. 169.609.
RvV 31 mei 2016, nr. 168.776.
RvV 30 mei 2016, nr. 168.656.
RvV 20 april 2016, nr. 166.153.
RvV 25 maart 2016, nr. 164.796.
RvV 22 maart 2016, nr. 164.572.
RvV 20 maart 2016, nr. 164.449.
RvV 29 februari 2016, nr. 163.228.
RvV 16 februari 2016, nr. 162.160.
RvV 22 januari 2016, nr. 160.632.
RvV 22 december 2015, nr. 159.241.
RvV 8 december 2015, nr. 157.920.
RvV 16 september 2015, nr. 152.630.
RvV 7 augustus 2015, nr. 150.535.
RvV 6 juli 2015, nr. 149.171.
RvV 29 juni 2015, nr. 148.717.

RvV 24 juni 2015, nr. 148.469.

RvV 19 januari 2015, nr. 136.620.

RvV 22 december 2014, nr. 135.754.

RvV 18 december 2014, nr. 135.470.

RvV 11 december 2014, nr. 134.951.

RvV 25 november 2014, nr. 133.800.

RvV 17 november 2014, nr. 133.264.

RvV 6 oktober 2014, nr. 130.914.

RvV 10 juni 2014, nr. 125.334.

RvV 22 april 2014, nr. 122.823.

RvV 21 maart 2014, nr. 121.234.

RvV 29 januari 2014, nr. 117.789.

RvV 23 januari 2014, nr. 117.488.

RvV 21 januari 2014, nr. 117.389.

RvV 9 januari 2014, nr. 116.649.

RvV 9 januari 2014, nr. 116.642.

RvV 18 december 2013, nr. 115.933.

RvV 21 mei 2013, nr. 103.141.

RvV 16 april 2013, nr. 100.970.

RvV 4 april 2013, nr. 100.477.

RvV 29 januari 2013, nr. 96.061.

RvV 17 januari 2013, nr. 95.273.

RvV 24 november 2012, nr. 92.052.

Rechtsleer

Boeken

BELGISCH COMITE VOOR HULP AAN VLUCHTELINGEN, *Is de vrees gegrond? Het gebruik en de toepassing van landeninformatie in de asielaanvraag. Analyse van de toepassing in België van de Europese principes en regels m.b.t. COI*, Brussel, Belgisch Comité voor Hulp aan Vluchtelingen, 2011, 51 p.

BODART, S., *La protection internationale des réfugiés en Belgique*, Bruxelles, Bruylant, 2008, 347 p.

CARLIER, J.-Y., et SAROLEA, S., *Droit des étrangers*, Bruxelles, Larcier, 2016, 831 p.

CASTERMANS, M., *Gerechtigd privaatrecht*, Gent, Story Publishers, 2009, 763 p.

DENYS, L., *Overzicht van het vreemdelingenrecht*, Kortrijk, Inni, 2015, 634 p.

GLASS, A., "Subjectivity and refugee fact-finding", in MCADAM, J. (ed.), *Forced migration, human rights and security*, Oxford, Hart Publishing, 2008, 213-223.

GOODWIN-GILL, G. and MCADAM, J., *The refugee in international law*, Oxford, Oxford University Press, 2007, 786 p.

MAES, B., BREWAEYS, E., VANLERSBERGHE, P., CLIJMANS, N., en VAN SCHEL, S., *Gerechtigd privaatrecht... na de hervormingen van 2013-2014*, Brugge, Die Keure, 2014, 418 p.

MAST, A., DUJARDIN, J., VAN DAMME, M. en VANDE LANOTTE, J., *Overzicht van het Belgisch administratief recht*, Mechelen, Kluwer, 2014, 1459 p.

NOLL, G., *Evidentiary assessment and the EU qualification directive*, Geneva, UNHCR, 2005, 16 p.

SMIS, S., JANSSENS, C., MIRGAUX, S., en VAN LAETHEM, K., *Handboek mensenrechten. De internationale bescherming van de rechten van de mens*, Antwerpen-Cambridge, Intersentia, 2011, 660 p.

UNHCR, *Beyond proof. Credibility assessment in EU asylum systems*, Brussel, UNHCR, 2013, 286 p.

VAN DEN WYNGAERT, C., *Strafrecht, strafprocesrecht & internationaal recht in hoofdlijnen*, Maklu, Antwerpen/Apeldoorn 2006, 1364 p.

VANHEULE, D., *Vluchtelingen. Een overzicht*, Gent, Mys & Breesch, 1998, 462 p.

VEREECKE, V., *Vreemdelingenrecht in de praktijk*, Gent/Turnhout, Story Publishers, 2016, 553 p.

VERSTRAETEN, R., *Handboek strafvordering*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu, 2007, 1372 p.

WIJNANTS, A., "Wie niet horen wil... Over de evolutie van de hoorplicht in het bestuursrecht onder Europese impulsen. Een casus in het vreemdelingenrecht", in ACKAERT, J., DE BECKER, A., FOUBERT, P., TORFS, N., VANHEUSDEN, B. en VERBIST, S. (eds.), *Liber amicorum Anne Mie Draye*, Antwerpen, Intersentia, 2015, 357-372.

Bijdragen in tijdschriften

DEBERSAQUES, G., "De (volle) rechtsmacht van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen", *TBP* 2012, afl. 5, 275-296.

DEBERSAQUES, G., en WIJNANTS, A., "Kroniek van de rechtspraak van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen (gerechtelijke jaren 2007-2008 en 2008-2009)", *RW* 2009-10, afl. 9, 1202-1218.

DESOMER, M., "De Belgische asielprocedure en de Europese administratieve rechtsbeginselen van de hoorplicht en het recht op inzage", *T.Vreemd.* 2009, 15-24.

VOGELAAR, F., "Feitenvaststelling in asielzaken; de invloed van de jurisprudentie van het Hof van Justitie", *T.Vreemd.* 2015, 169-182.

WIJNANTS, A., "De volle rechtsmachtbevoegdheid van de Raad voor Vreemdelingenbetwistingen in asielzaken. Eén jaar rechtspraak (juni 2007 – augustus 2008) in een breder perspectief", *T.Vreemd.* 2009, afl. 3, 190-204.

Andere

www.cgvs.be/nl/landeninfo

www.myria.be/nl/contactvergaderingen-internationale-bescherming